

RAPORT
PRIVIND
EVOLUȚIA CONCURENȚEI
ÎN
SECTOARE CHEIE

COMPETITION DEVELOPMENTS
IN
KEY SECTORS

- 2023 -

SINTEZĂ/SYNTHESIS

*Raportul a fost elaborat în cadrul Direcției Cercetare și a fost aprobat de Plenul Consiliului
Concurenței în cadrul ședinței din data de 2 noiembrie 2023*

*The report was prepared within the Research Directorate and was approved by the
Plenum of the Competition Council within its meeting held on the November 2nd, 2023*

Cuprins / Contents

Versiune în limba română: Sinteză	4
Cuvânt înainte	5
Capitolul 1 - Evoluția economiei naționale în context regional	9
Capitolul 2 - Analiza diagnoză a capitalizării întreprinderilor din România	15
Capitolul 3 - Analiza evoluției presiunii concurențiale în domeniile cheie ale economiei românești	29
Capitolul 4 - Analiză privind simetria evoluției prețurilor pe piața bunurilor alimentare	33
Capitolul 5 - Rolul autorităților de concurență în contextul inflaționist	39
Considerații finale.....	50
English version: Synthesis	54
Foreword	55
Chapter 1 - Evolution of the National Economy in a Regional Context	59
Chapter 2 - Diagnosis Analysis of Capitalization of Enterprises in Romania	65
Chapter 3 - Analysis of the Evolution of Competitive Pressure in Key Sectors of the Romanian Economy	79
Chapter 4 - Analysis of Price Symmetry in the Evolution of Prices in the Food Goods Market	83
Chapter 5 - The Role of Competition Authorities in the Context of Inflationary Pressures.....	89
Final considerations	100

Versiune în limba română: Sinteza

RAPORT
PRIVIND
EVOLUȚIA CONCURENȚEI
ÎN
SECTOARE CHEIE

-2023-

Cuvânt înainte

Anul 2023 a reprezentat o perioadă de recalibrare a economiilor globale, într-un context încă dominat de rate ridicate ale inflației și conflicte militare regionale deschise. Din acest punct de vedere, economia românească și-a dovedit reziliența, înregistrând, și în acest an, una dintre cele mai ridicate rate de creștere economică, de 2,7%, bazate nu doar pe creșterea consumului, dar și a investițiilor. La finalul acestei perioade complicate putem observa faptul că, prin comparație cu perioada prepandemică, economia României a crescut în termeni reali cu 6,5% (de la 197 miliarde euro în 2019 la 209 miliarde euro în 2022), în timp ce economia europeană a crescut cu 3,4% în aceeași perioadă.

Factorii destabilizatori ce au dominat contextul din anul anterior, și-au atenuat impactul în acest an, însă urmările se resimt într-un nivel mai mare al prețurilor, majorarea ratelor dobânzilor și creditarea mai dificilă, pe fondul înăsprii condițiilor de pe piața monetară, cu efect de descurajare a investițiilor și a cheltuielilor, precum și de temperare a activității economice.

Este important de menționat, în acest context, faptul că o contribuție importantă la creșterea PIB-ului României a fost reprezentată de investițiile, care au crescut cu 11,2%, dar și de nivelul exporturilor nete, care a avut, în premieră în ultimii ani, o contribuție pozitivă la creșterea PIB, pe fondul creșterii exporturilor cu 0,3% și scăderii importurilor de bunuri și servicii, cu 1,7%.

Avem multe fonduri alocate în cadrul noilor instrumente ale Uniunii care vor sprijini, în continuare, investițiile în economie. Planul Național de Redresare și Reziliență este un instrument foarte util, cu sume foarte mari, comparabile cu fondurile de coeziune, cu alocări inteligente care urmăresc anumite ținte și rezultate și cu termene scurte de implementare. Noi ne-am străduit în 2022, și ne păstrăm acest angajament în continuare, să nu apară întârzieri în absorbția fondurilor europene și am aprobat scheme de ajutor de stat în valoare totală de 30 miliarde euro.

În ceea ce privește mediul de afaceri din România, am actualizat analiza publicată anul anterior, privind evoluția firmelor românești în perioada 2017-2022 constatând menținerea unui trend pozitiv pe principalii indicatori urmăriți. Am observat, pentru anul 2022, o menținere a ritmului de creștere a numărului de companii și o creștere a procentului de companii profitabile, la 61%. Pentru aceste companii profitabile, nivelul profitului net mediu pe angajat a avut o creștere reală semnificativă, de 10,2% în 2022, față de 2021.

După ce în perioada 2017-2021 ponderea firmelor stabile financiar (care au o rata a autonomiei financiare globale de peste 33%) a crescut continuu, în 2022 acest indicator s-a stabilizat, înregistrând chiar o ușoară scădere, de 0,1%. Această tendință de ușoară scădere a ponderii întreprinderilor ce dețin suficiente garanții pentru accesarea de împrumuturi bancare este confirmată și la nivelul indicatorilor de solvabilitate, în timp ce ponderea companiilor cu lichiditatea generală supraunitară și-a menținut trendul crescător și în anul 2022. Trebuie luat în considerare că o eventuală înrăutățire a climatului economic sub influența unor potențiali factori destabilizatori (ex. evoluția prețului la energie), ar putea vulnerabiliza stabilitatea financiară a acestor companii, pe fondul ratelor deja ridicate ale dobânzilor.

Din perspectiva creșterii prețurilor și modului în care aceste evoluții s-ar putea reflecta în creșterea profitabilității companiilor, ne-am uitat, în mod specific, pe două sectoare: bancar și carburanți (piața vânzărilor cu amănuntul a combustibililor).

În ceea ce privește sectorul bancar, analizele noastre au indicat, într-adevăr, o creștere a profiturilor, în corelație cu rata medie a dobânzilor anuale pentru credite în lei. În același timp, în perioada 2016-2022, numărul mediu de angajați a scăzut (cu excepția anului 2022 când a înregistrat o creștere ușoară de 1%), pe fondul automatizării operațiunilor și a altor investiții de eficientizare.

În sectorul carburanților, rata profitului a scăzut în 2021 și 2022, marcând, astfel, o evoluție inversă celei înregistrate de prețuri. Acest lucru poate fi pus și în contextul Ordonanței 106/2022, pentru susținerea acordării de reduceri ale prețurilor la benzină și motorină, care a avut un impact privind temperarea creșterii prețurilor, dar și a creșterii cifrei de afaceri obținute de principalii jucători.

La o privire de ansamblu asupra principalelor sectoare economice – monitorizare pe care o facem anual, prin intermediul unui instrument pe care l-am dezvoltat pentru măsurarea presiunii concurențiale (Indicele agregat de presiune concurențială), peste o treime din cele 44 de industrii pe care le-am urmărit au înregistrat o evoluție negativă, însemnând o scădere a presiunii concurențiale (inclusiv piețele de asigurare auto, de materiale de construcții, energie și gaze).

Pe piața asigurărilor auto (RCA și CASCO) scăderea presiunii concurențiale față de anul anterior, poate fi explicată prin prisma transformările majore ale industriei asigurărilor din ultimii trei ani, ce au generat dezechilibre majore între cerere și ofertă. Până la sfârșitul anului 2023, ca urmare a retragerii, în luna martie, autorizației de către ASF a liderului de piață pe RCA - Euroins România Asigurare Reasigurare SA, un număr extrem de ridicat de asigurați, în special de RCA, vor solicita încheierea unor noi contracte, ce vor trebui preluate de către asiguratorii activi rămași pe piață. Astfel, dezechilibrul pieței se va menține și în anul 2024, ceea ce ar putea conduce fie la o creștere a tarifelor practicate, fie la o scădere a cererii, în contextul economic actual caracterizat de o inflație încă ridicată.

Pe piața furnizării de energie electrică în regim concurențial, în contextul perpetuării crizei energetice și a continuării măsurilor de plafonare/compensare a prețurilor, este de așteptat să existe o anumită reticiență a clienților de schimbare a furnizorului și, implicit, motivația furnizorilor de a se concura va fi scăzută.

În schimb, pe piața producerii și comercializării energiei electrice am observat o creștere a presiunii concurențiale. Cel mai probabil, profitabilitatea producătorilor s-a redus considerabil în prima jumătate a anului, atât pe fondul reducerii generale a prețurilor energiei electrice, precum și ca urmare a implementării în România a Mecanismului de achiziție centralizată de energie electrică.

Scăderea presiunii concurențiale pe piața producerii gazelor naturale poate fi explicată prin acțiunea a mai multor factori, cum ar fi creșterea cotelor de piață cumulate a primilor doi concurenți, plafonarea prețurilor de vânzare către furnizori și supraimpozitarea veniturilor suplimentare realizate de companiile din sector și scăderea profitabilității companiilor din sector.

Pe piețele materialelor de construcții pe care le monitorizăm au existat, în ultimii ani, fluctuații atipice ale cererii, cu o scădere în anul 2022, urmată de o creștere masivă în anul 2023 (în special pe piața bitumului cu aplicații rutiere). Pe piața cimentului este de estimat o creștere a rentabilității, iar pe piața blocurilor ceramice, în ultimii ani au existat mai multe tranzacții importante, gradului de concentrare crescând ușor. De altfel, sectorul construcțiilor a înregistrat o creștere a volumului de activitate cu 6,8% în primul semestru al anului 2023.

În anul 2023 evoluția prețurilor a generat, în continuare, un climat de nesiguranță ce a afectat optimismul și puterea de cumpărare a consumatorilor. Pentru atenuarea impactului acestor creșteri, începând chiar din anul 2022, Guvernul a fost nevoit să adopte unele măsuri de plafonare a prețurilor, de exemplu pe piața lemnului, a gazelor, a energiei electrice și pe piața bunurilor alimentare.

România nu este un exemplu singular din acest punct de vedere. Au existat măsuri similare care au vizat, în special, domeniul energiei electrice, gazelor și bunurilor alimentare, în toate țările europene pe care le-am analizat. Am constatat și abordări greșite – de la aplicarea pripită și menținerea măsurii pentru o perioadă extinsă de timp (cum a fost cazul Ungariei pentru combustibili), la stabilirea unui plafon al prețului mai mic decât costurile de producție, fără asigurarea de compensări (în cazul României, pe piața lemnului, în contextul plafonării prețurilor și în lipsa unor măsuri compensatorii, problematica exploatărilor forestiere ilegale s-a accentuat).

Începând cu finalul anului 2022 și pe parcursul anului 2023 am putut constata faptul că printr-un dialog bine gestionat între autorități și operatorii economici pot fi identificate soluții raționale și obținute efecte semnificative chiar și prin instrumente mai puțin restrictive, precum acordurile voluntare, cum a fost cazul pe piața laptelui, unde retailerii și procesatorii nu aveau o obligație legală de a participa, însă au aderat în număr mare la inițiativa Guvernului, iar reducerile la prețul laptelui proaspăt românesc au ajuns până la 34% în cazul unor sortimente disponibile în magazine.

În cazul Ordonanței 67/2023 privind combaterea creșterii excesive a prețurilor privind anumite produse alimentare, s-a optat pentru o plafonare a adaosurilor practicate pe întregul lanț de procesare, distribuție și retail. Noi ne-am implicat într-un amplu dialog la nivelul pieței, cu reprezentanți ai procesatorilor, distribuitorilor, retailerilor, dar și ai Ministerului Agriculturii și Agenției Naționale de Administrare Fiscală, cu scopul de a aduce un plus de claritate și predictibilitate în aplicarea acelor prevederi. Chiar dacă au existat multe frământări la nivelul operatorilor, analizele noastre au indicat că au existat scăderi de prețuri pentru produsele și categoriile de produse care au fost vizate de Ordonanță, fără o destabilizare, la nivel agregat, a situației financiare a retailerilor.

Este important ca astfel de măsuri să aibă o fundamentare solidă din punct de vedere economic, predictibilă și transparentă prin prisma modului de funcționare și a perioadei de aplicare, prin soluții proporționale, dar nu excesive și cu durate de aplicare scurte, pentru evitarea unui eventual impact destabilizator la nivelul piețelor, ceea ce ar avea o influență negativă pe termen lung, inclusiv prin prisma prețurilor.

Trebuie să menționez faptul că scopul autorității de concurență este ca, pe termen lung, să avem piețe funcționale, pe care prețurile să se formeze liber, pe baza unor mecanisme concurențiale, desigur, în interesul consumatorului. Contextul ultimilor ani a fost marcat de o serie de provocări care ne-au determinat și pe noi să avem o atitudine flexibilă și rezilientă, în limita competențelor noastre. Am colaborat împreună cu Guvernul pentru ca măsurile de plafonare a prețurilor să aducă beneficii fără a destabiliza piețele și am monitorizat cu vigilență evoluțiile din sectoarele cheie, inclusiv prin instrumente dezvoltate de noi, precum Indicele agregat de presiune concurențială, ori, în ceea ce privește prețurile – platforma Monitorul prețurilor pe care am lansat-o tocmai în acest sens.

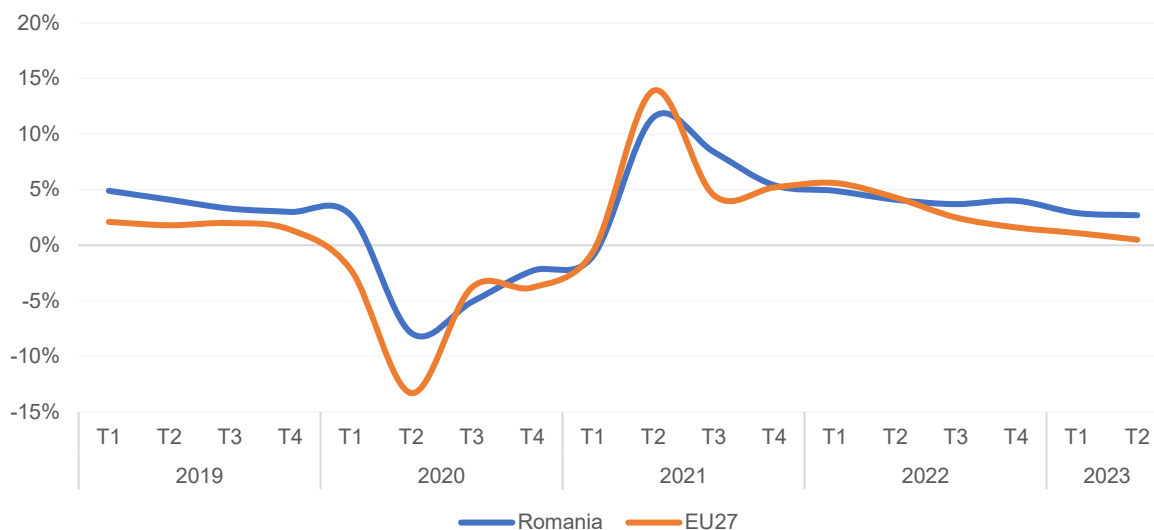
Capitolul 1 - Evoluția economiei naționale în context regional

- o radiografie a contextului economic și a evoluției principalilor
indicatori macroeconomici –

Dacă în anul 2022 economia României a înregistrat o creștere semnificativă, stimulată de consumul și de investițiile ridicate, datele din primele două trimestre ale anului 2023 conturează o perspectivă mai rezervată în ceea ce privește evoluția economiei în 2023 și în anii următori. Conform datelor semnal ale INS, ritmul de creștere a economiei s-a ridicat la 2,7% (pe seria ajustată sezonier) în trimestrul 2 din anul 2023 față de aceeași perioadă din anul anterior.

Unul dintre principalii factori ce au exercitat o presiune negativă asupra economiei reale a fost constituit de inflația ridicată ce a afectat optimismul și puterea de cumpărare a consumatorilor, dar care a contribuit și la majorarea ratelor dobânzilor și la îngreunarea acordării de noi credite în economie, efectul generat fiind descurajarea investițiilor și a cheltuielilor, precum și temperarea activității economice. În ciuda reducerii ritmului de creștere economică în România, acesta s-a plasat peste media Uniunii Europene în ultimele patru trimestre. Comparativ cu perioada pre-pandemică, economia României a crescut în termeni reali cu 6,5% (de la 197 miliarde euro în 2019 la 209 miliarde euro în 2022), în timp ce economia europeană a crescut cu 3,4% în aceeași perioadă.

Figura 1.1. Evoluția ratei de creștere economică (modificarea anuală)

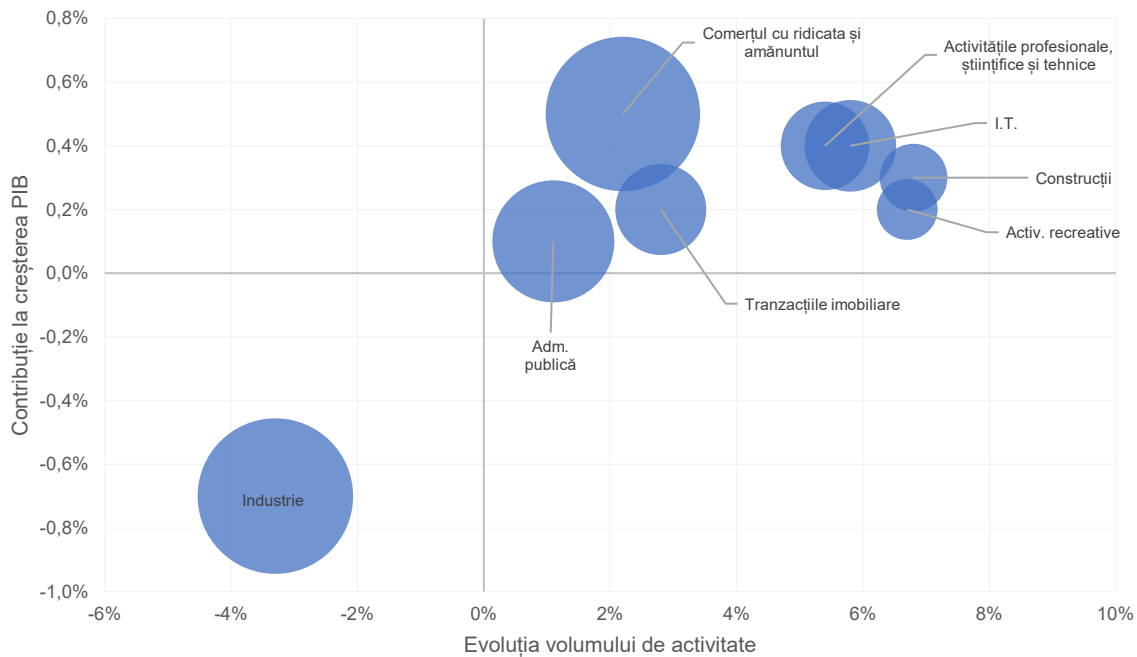

Sursa: Eurostat

Pe latura ofertei, în trimestrul 2 din anul 2023, Produsul Intern Brut a fost generat în cea mai mare parte de sectorul serviciilor (în principal comerțul), respectiv de industrie.

Contribuțiile pozitive la creșterea ratei de creștere a PIB în prima jumătate a anului 2023 (comparativ cu aceeași perioadă din 2022) s-au înregistrat în special în cazul **comerțului și activităților de tip HORECA** (contribuție de +0,5 puncte procentuale la rata de creștere economică, pe fondul creșterii volumului de activitate în domeniu cu 2,2% față de anul precedent), **serviciilor IT** (+0,4 puncte procentuale; creștere a volumului de activitate cu 5,8%) și **activităților profesionale** (+0,4 puncte procentuale; creștere a volumului de activitate cu 5,4%) și a sectorului construcțiilor (+0,3 puncte procentuale; creștere a volumului de activitate cu 6,8%). Evoluția contribuției celorlalte domenii economice sunt rezumate în figura de mai jos.

Figura 1.2. Contribuția sectoarelor economice la creșterea economică în semestrul 1 din 2023 (față de semestrul 1 din 2022)

Sursa: Institutul Național de Statistică. Notă: dimensiunea punctelor corespunde cu ponderea în PIB a sectorului economic

Singura contribuție negativă asupra ratei de creștere economică s-a înregistrat în cazul **activităților industriale**. Cu o pondere de 21,6% la formarea PIB, acesta a determinat o scădere cu -0,7 puncte procentuale a ritmului de modificare a PIB pe fondul reducerii volumului de activitate cu -3,3%. De altfel, datele pe termen lung referitoare la evoluția producției industriei autohtone indică un trend descrescător după revenirea post-pandemică și utilizarea din ce în ce mai redusă a capacității de producție. Conform seriei ajustate în funcție de numărul de zile lucrătoare și de sezonality, în perioada ianuarie-iulie 2023, indicele producției industriale a fost mai mic cu 5,1% față de aceeași perioadă din 2022, ca urmare a scăderilor de activitate din domeniul energiei (-11,2%) și din domeniul industriei prelucrătoare (-4,4%). Această scădere a fost compensată parțial de creșterea producției în industria extractivă (3%, de la an la an).

În cadrul serviciilor, evoluția datelor lunare indică o încetinire semnificativă a ratei de creștere a vânzărilor în cadrul serviciilor de piață adresate populației față de anii anteriori începând cu trimestrul 2 din 2023. Încetiniri s-au remarcat și în rândul comerțului cu ridicată pe parcursul anului 2023, în timp ce rata de creștere a vânzărilor în comerțul cu amănuntul s-a menținut constantă față de anul anterior. Singurul domeniu în care vânzările au crescut mai rapid decât în anii precedenți reprezintă comerțul cu autovehicule.

În ceea ce privește sectorului construcțiilor, pesimismul companiilor din domeniu este transpus și în evoluția indicilor de construcții și a costurilor aferente. Deși volumul noilor construcții a înregistrat o creștere față de anii anteriori (fiind inclusiv unul dintre principalii poli de creștere economică în perioada de pandemie), costurile de construire și costurile materiilor prime au crescut și mai mult începând cu anul 2021. De altfel, reducerea ritmului sectorului construcțiilor se observă și în trendul descrescător al

emiterii noilor autorizații de construcții rezidențiale: comparativ cu perioada ianuarie-iulie 2022, în aceeași perioadă din anul curent au fost emise cu 24% mai puțin autorizații de construcții pentru clădirile rezidențiale.

Pe latura cererii, creșterea PIB s-a datorat în principal cheltuielilor de consum ale populației (acestea au crescut ca volum cu 3,9%, contribuind cu 2,9% la creșterea PIB) și formării brute de capital fix (investițiilor au crescut cu 11,2%, contribuind cu 2,5% la creșterea PIB). De asemenea, în premieră față de anii anteriori, o contribuție pozitivă la creșterea PIB a avut-o exportul net (1,0%), consecință a creșterii cu 0,3% a volumului exporturilor și reducerea volumului importurilor de bunuri și servicii cu 1,7%.

Figura 1.3. Contribuția pe categorii de utilizări la creșterea PIB în S1 2023

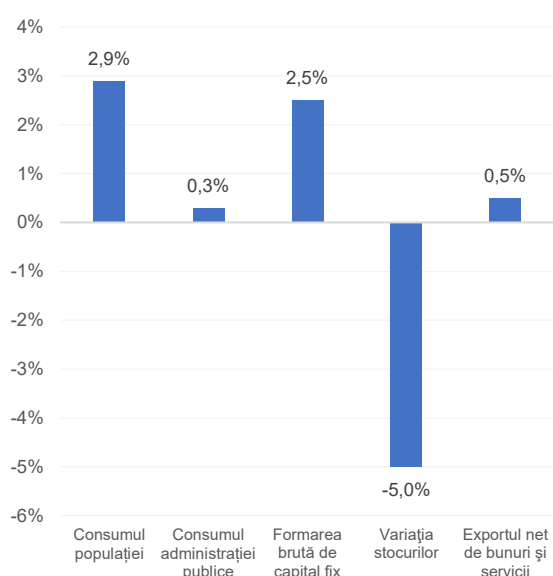
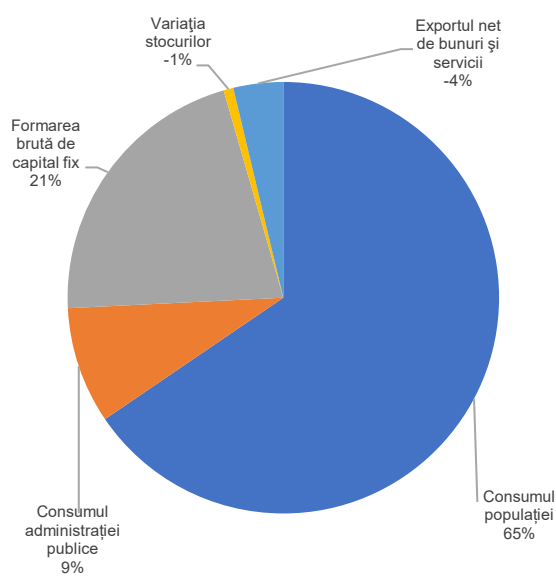

Figura 1.4. Contribuția la formarea PIB în S1 2023

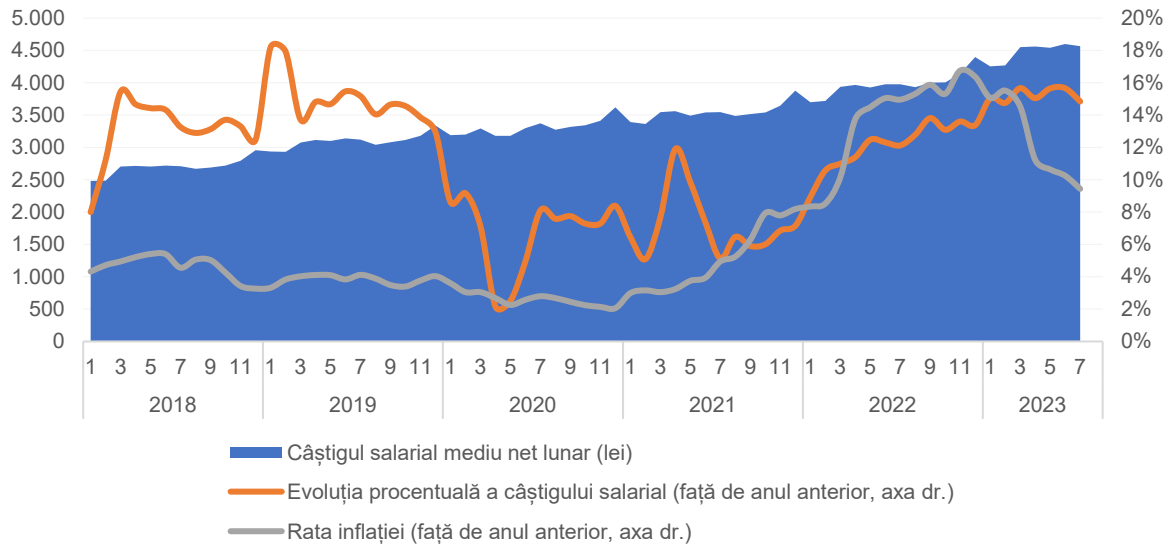
Sursa: Institutul Național de Statistică

Susținerea cererii în prima parte a anului a fost posibilă inclusiv datorită evoluțiilor de pe piața muncii, atât din perspectiva ocupării forței de muncă, dar și din perspectiva creșterii salariului mediu, respectiv a veniturilor totale medii pe o gospodărie. Conform datelor ajustate sezonier de la Eurostat, rata șomajului a scăzut la 5,5% în luna iulie 2023 (comparativ cu 5,9% în Uniunea Europeană), în timp ce câștigurile salariale medii nete lunare au crescut la 4.565 de lei (creștere procentuală de 14,8% comparativ cu anul precedent). Aceste evoluții au permis creșterea veniturilor totale medii pe gospodărie la 6.978 de lei în trimestrul 1 din 2023, în timp ce cheltuielilor totale medii au crescut la 5.971 lei în aceeași perioadă de timp.

Unul dintre principalii factori care a influențat semnificativ evoluția cheltuielilor consumatorilor în anul 2023 a constat în continuarea trendului de creștere accelerată a prețurilor, început la începutul anului 2021, pe fondul crizelor economice internaționale suprapuse (efectele întârziate ale blocajelor lanțurilor internaționale de producție și îngreunarea fluxului de mărfuri în contextul pandemic; efectele economice ale războiului din Ucraina; respectiv impactul în prețurile bunurilor de consum ale crizei energetice).

Conform datelor INS, în ciuda trendului dezinflaționist, prețurile au continuat să crească față de anul precedent cu valori cuprinse între 9,4% și 15,5%, cele mai mari creșteri de prețuri înregistrându-se în rândul produselor alimentare.

Figura 1.5. Evoluția câștigului salarial net lunar și a ratei inflației față de luna corespondentă din anul anterior

Sursa: Institutul Național de Statistică

Evoluția cererii din partea gospodăriilor pe parcursul anului 2023 a fost influențată inclusiv de evoluțiile de pe piața financiară-bancară. Dacă în anii precedenți consumatorii români au avut tendința de a cheltui din economiile făcute în timpul pandemiei (lucru reflectat de creșterea consumului și de stagnarea volumului depozitelor overnight în perioada ianuarie 2020 - decembrie 2021), creșterea ratelor dobânzii în contextul inflației rapide, începând cu anul 2022, a schimbat preferințele consumatorilor, determinând accelerarea constituirii de noi depozite și creșterea gradului de economisire în detrimentul consumului. Conform datelor Băncii Naționale a României, în perioada ianuarie-august 2023, volumul depozitelor totale a crescut cu echivalentul a 14,3 miliarde de lei (de la 303 la 318 miliarde lei).

În ceea ce privește **activitatea de creditare a gospodăriilor**, aceasta a fost de asemenea afectată de nivelul ridicat al dobânzilor comparativ cu anii precedenți. Datele BNR arată faptul că volumul total al creditelor în rândul gospodăriilor a revenit la nivelul înregistrat în septembrie 2022 (la aproximativ 172 de miliarde de lei), pe fondul scăderii ratei dobânzii la creditele noi pe parcursul anului 2023. Astfel, în perioada ianuarie-august 2023, volumul creditelor totale acordate gospodăriilor a fost mai mare cu aproximativ 1,7 miliarde de lei, creșterea fiind datorată la nivelul creditelor destinate consumului (+2,2 miliarde de lei în perioada menționată). Datele mai indică și faptul că volumul creditelor destinate achiziției de locuințe a scăzut atât față de începutul anului 2023 (-0,9% sau cu aproximativ 1 miliard de lei), dar și față de luna corespondentă din 2022 (volumul a scăzut cu -0,8 miliarde de lei între august 2023 și august 2022).

În ceea ce privește evoluția investițiilor nete în economia românească, datele INS indică o creștere a acestora în trimestrul 2 din anul 2023 cu 13,5% mai mare față de anul anterior, cele mai multe fiind concentrate în sectorul construcțiilor, urmate de cele din industrie și servicii.

Rata de creștere a PIB pe parcursul primului semestru din 2023 s-a datorat inclusiv evoluției cheltuielilor publice. Conform datelor Ministerului Finanțelor, cheltuielile publice cumulate până în luna august 2023 au crescut ca valoare absolută cu aproximativ 45,8 miliarde de lei față de aceeași perioadă din 2022, contribuind astfel la creșterea consumului. Deși nivelul cheltuielilor publice a crescut în valoare absolută față de anul anterior, ponderea în PIB a consumului administrației publice a scăzut pe fondul creșterii producției agregate pe parcursul anului 2023 (de la 23,8% în august 2022 la 23,4% în august 2023). Această evoluție a determinat reducerea deficitului bugetar față de anii anteriori, iar pachetul de măsuri de reducere a cheltuielilor publice adoptat în luna octombrie 2023 are rolul de a reduce suplimentar deficitul.

În ceea ce privește comerțul exterior, pe parcursul anului 2023 s-a manifestat tendința de reducere a deficitul comercial, pe fondul reducerii ritmului de creștere a importurilor și creșterea ritmului de creștere a exporturilor. Conform INS, în ianuarie-august 2023, exporturile au însumat 62,1 miliarde de euro, iar importurile au însumat 80,3 miliarde de euro, rezultând într-un deficit de 18,2 miliarde de euro (mai mic cu 3,7 miliarde de euro, -17,2%) decât cel înregistrat în aceeași perioadă din 2022.

Având în vedere evoluțiile macroeconomice actuale, instituțiile financiare internaționale au înrăutățit prognozele cu privire la evoluția economiei românești în 2023 și 2024. Conform celui mai nou raport World Economic Outlook, publicat de Fondul Monetar Internațional, creșterea estimată a economiei românești va fi de 2,2% în 2023, previziune mai pesimistă față de estimările FMI din luna aprilie (2,4%), pentru ca în anul 2024 aceasta să înregistreze un avans de 3,7%. În ceea ce privește rata inflației, FMI estimează că prețurile vor înregistra o creștere medie anuală de 10,7% în 2023 și de 5,8% în 2024, pe fondul reducerii presiunilor inflaționiste. De asemenea, Comisia Europeană estimează că în următorii ani inflația rămâne ridicată în România, condițiile de finanțare vor fi relativ stricte iar creșterea economică redusă din rândul partenerilor comerciali vor genera o încetinire a ritmului de creștere economică. În ciuda acestor evoluții, dinamica consumului privat va rămâne pozitivă pe fondul așteptărilor de creștere a veniturilor, a prelungirii plafonării prețului energie până în 2025 și a schemelor de sprijin guvernamentale.

Concluzii

Evoluțiile indicatorilor macroeconomici din prima jumătate a anului 2023 reflectă impactul crizelor succesive ce s-au suprapus între anii 2020 și 2022 asupra economiei naționale. Acestea au avut ca principal efect reducerea ritmului de creștere a economiei, creșterea ratei inflației și a ratelor dobânzii, afectând încrederea agenților economici în economie și implicit deciziile acestora.

În ciuda acestor evoluții, economia autohtonă s-a menținut rezilientă pe parcursul anului, înregistrând o rată de creștere economică superioară mediei europene, pe fondul creșterii consumului privat și a investițiilor. La nivelul domeniilor de activitate, comerțul și serviciile IT au înregistrat cele mai substanțiale contribuții la procesul de creștere a economiei, la polul opus regăsindu-se domeniul industrial.

The background of the slide features a blurred financial chart with blue and yellow candlesticks and a yellow trend line. The chart is set against a dark background with bokeh light effects.

Capitolul 2 - Analiza diagnoză a capitalizării întreprinderilor din România

- analiza indicatorilor economico-financiari la nivelul a peste 700.000 de întreprinderi și verificarea corelațiilor între creșterea prețurilor și profitabilitate. În cazul celor mai importanți jucători din sectorul bancar și al carburanților –

Stabilitatea economico-financiară a firmelor are o influență semnificativă asupra comportamentului lor, asupra deciziilor lor de afaceri. În acest capitol este prezentată evoluția economico-financiară a întreprinderilor din România în anul 2022, în contextul evoluțiilor înregistrate în perioada precedentă, 2017-2021. Au fost analizați indicatori ce țin de structura întreprinderilor, profitabilitate, nivel de capitalizare, solvabilitate, lichiditate, capacitate de autofinanțare ș.a. pentru a surprinde diverse perspective de evoluție. Analiza se bazează pe totalitatea informațiilor bilanțiere ale întreprinderilor existente la fiecare final de an în baza de date a ANAF (Agenția Națională de Administrare Fiscală).

Au fost selectate două sectoare cheie, cel bancar și cel al comerțului cu amănuntul pe piața carburanților din România, pentru a evalua, pe baza unui set limitat de indicatori, în ce măsură variația prețurilor este corelată cu principalii indicatori bilanțieri. În alegerea sectoarelor economice s-a avut în vedere faptul că acestea sunt considerate sectoare cheie și au o influență considerabilă asupra susținerii dezvoltării economice.

Structura și numărul întreprinderilor în anul 2022 au evoluții similare perioadei precedente 2017-2021, în sensul continuității creșterii numărului întreprinderilor active care ajunge la final de an să depășească ușor valoarea de 840 de mii de entități și al menținerii structurii¹ întreprinderilor. S-a constatat că la finalul anului 2022, 99,93% din totalul întreprinderilor sunt IMM-uri iar restul de 0,07% sunt întreprinderi mari, valori similare anilor precedenți.

Analiza profitabilității întreprinderilor arată că profitabilitatea întreprinderilor și-a păstrat trendul crescător în anul 2022, atât raportat la ponderea numărului de întreprinderi profitabile în totalul numărului de întreprinderi cât și la nivelul profitului total net în valori absolute, în timp ce pierderea netă nu înregistrează variații semnificative, fiind pe un trend descrescător pe toată perioada de analiză din perspectiva ponderii numărului întreprinderilor pe pierdere în numărul total de întreprinderi. În termeni absoluți creșterea profitului total pe întreaga perioada analizată, 2017-2022, a fost de la 116 miliarde lei în 2017 la 257 miliarde lei în anul 2022.

Pentru **analiza persistenței pierderii** au fost selectate întreprinderile care au înregistrat pierdere brută în anul 2019, în număr de 237,8 mii și a fost analizată evoluția lor pe perioada 2019-2022. S-a constatat că 40% dintre acestea au fost închise până la finele anului 2022, numărul acestora dublându-se în cursul ultimului an de analiză.

Legislația impune de la 1 ianuarie 2023 existența cel puțin a unui angajat pe fiecare microîntreprindere, existent la sfârșitul anului 2022², ceea ce ar fi generat o creștere cu 300.000³ a noilor contracte de muncă înregistrate până în ianuarie 2023, comparativ cu ianuarie 2022. Analiza evoluției numărului **efectiv** total de angajați⁴ a arătat că a fost înregistrată o creștere de numai 5% din cea așteptată, însemnând 15.400 de angajați în plus la 31 decembrie 2022 comparativ cu 31 decembrie 2021. Astfel,

¹ Fiind o bază de aplicare foarte vastă, din criteriile privind structura întreprinderilor au fost omise cele referitoare la legăturile dintre întreprinderi, fiecare întreprindere fiind considerată autonomă, fiind menținute criteriile referitoare la număr de angajați și cifră de afaceri.

² pentru a menține impozitul de 3% pe venituri în anul 2023 pentru microîntreprinderi, comparativ cu 16% pe profituri în cazul celorlalte categorii de întreprinderi.

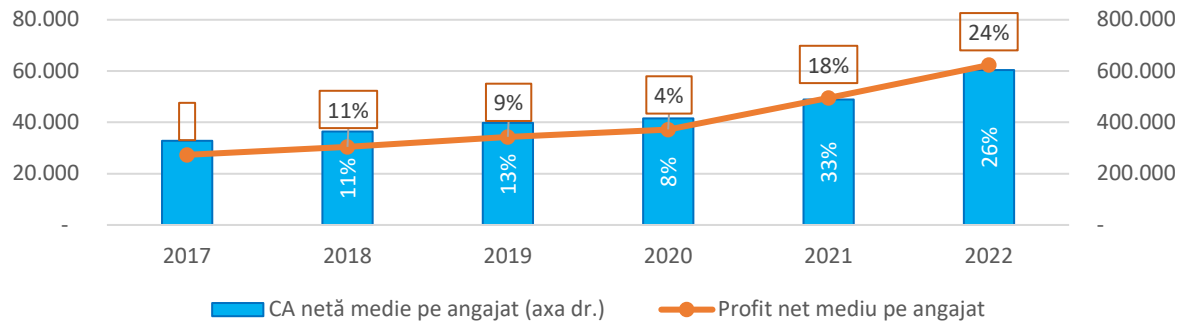
³ <https://www.zf.ro/profesii/300-000-angajati-plus-ianuarie-2023-conditionarea-taxarii-1-cifra-21583198>

⁴ acest indicator reprezintă numărul de angajați la sfârșitul lunii decembrie

cele 300.000 de contracte noi anunțate au reprezentat în marea lor majoritate **migrarea angajaților/contractelor de muncă de la o întreprindere la alta**.

Analiza cifrei de afaceri nete medii pe angajat calculată la nivelul cumulat al întreprinderilor indică o creștere pe toată perioada 2017-2022 în termeni absoluți și relativi, ceea ce ar indica un efect cumulat al automatizării activităților, creșterii inflației, eficientizării muncii, și, posibil, al creșterii volumului de forță de muncă utilizată la negru.

Figura 2.1. Evoluția cifrei de afaceri nete medii pe angajat comparativ cu evoluția profitului net mediu pe angajat

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

Și nivelul profitului net mediu pe angajat a crescut anual, anii de după pandemia COVID-19, 2021 și 2022, înregistrând cele mai accentuate variații, de 18% în anul 2021, respectiv 24% în anul 2022⁵.

În anul 2020 întreprinderile profitabile dețineau 78,7% din numărul mediu total al angajaților, ponderea acestora crescând la 81,7% în anul 2021 și la 83,7% în anul 2022, variație determinată atât de creșterea numărului întreprinderilor profitabile precum și a ponderii acestora în numărul total de întreprinderi, cât și de migrația angajaților în căutarea unor angajatori cu o situație economico-financiară cât mai stabilă.

Nivelul de capitalizare al întreprinderilor a fost analizat prin raportare la *capitalul propriu*⁶ al întreprinderilor și la *rata autonomiei financiare globale*⁷(RAFG). Un nivel redus de capital propriu indică un grad crescut de îndatorare al societății, ceea ce poate duce la limitarea accesului la finanțare prin creditare. Pentru capitalul propriu a fost impusă condiția⁸ de a atinge cel puțin pragul de jumătate din capitalul social. Pe întreg intervalul de analiză, 2017-2022, ponderea întreprinderilor care au respectat condiția de capital propriu a fost crescătoare, evoluând de la 59% din totalul întreprinderilor în anul 2017 la 69% din totalul întreprinderilor în anul 2022, în condițiile în care numărul total de întreprinderi a înregistrat creșteri anuale.

Dintre cele **257 de mii de întreprinderi subcapitalizate**, reprezentând 31% din totalul întreprinderilor la 31.12.2022, s-a constatat că **81% înregistrează și dificultăți privind lichiditatea** (indicator de lichiditate generală subunitar). Aceste întreprinderi cu dificultăți de creditare și de lichiditate dețin un număr mediu de 369 de mii de angajați, reprezentând 9% din numărul mediu total al angajaților.

⁵ Creșterile procentuale sunt calculate prin raportare la indicatorul similar din anul precedent.

⁶ Capitalul propriu = Total activ – Total datorii.

⁷ RAFG reprezintă raportul dintre capitalul propriu și pasivul total.

⁸ În conformitate cu Legea Societăților nr. 31/1990 modificată.

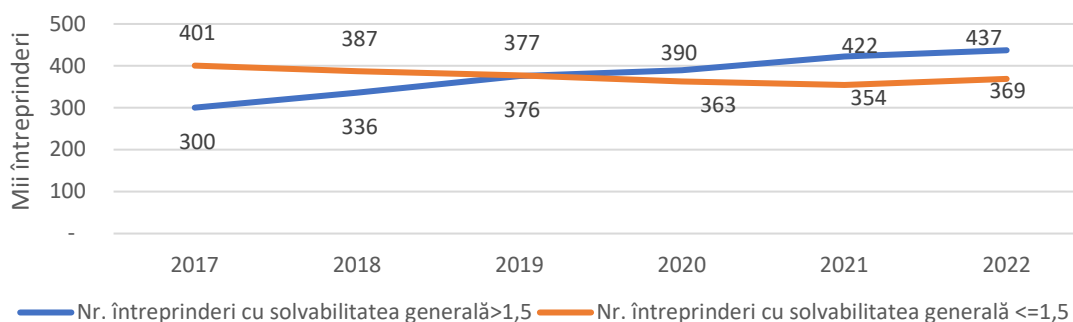
Din perspectiva analizei privind persistența decapitalizării s-a pornit de la întreprinderile care au înregistrat decapitalizare în anul 2019 fiind analizată evoluția lor de-a lungul următorilor patru ani. S-a constatat că din cele 277 de mii de întreprinderi care au înregistrat decapitalizare în anul 2019: 60% au continuat activitatea în aceleași condiții, 29% dintre ele s-au închis până la 31 decembrie 2022, restul de 11% variind între situațiile de a îndeplini și a nu îndeplini condiția de capital propriu.

Pentru analiza **ratei autonomiei financiare globale (RAFG)** se consideră că un prag general de confort este o valoare de 33%, valorile sub acest nivel limitând accesul la noi credite, în timp ce o rată a autonomiei financiare globale superioară valorii de 66% prezintă o garanție solidă pentru creditori.

Din totalul întreprinderilor românești, 39% dintre companii dețin garanții foarte solide ceea ce le permite acces facil la creditare având $RAFG > 66\%$, 17% dețin garanții suficiente pentru creditare, având $33\% < RAFG < 66\%$, iar 42% dintre întreprinderi nu dețin garanții solide pentru creditori (cele cu $RAFG < 33\%$). Evoluțiile înregistrate în anul 2022 indică faptul că situația întreprinderilor din perspectiva capitalizării este similară cu cea a anului 2021, nefiind înregistrată o îmbunătățire semnificativă.

Analiza de **solvabilitatea și lichiditate** are rolul de a completa și a fundamenta suplimentar concluziile analizei capitalizării întreprinderilor. Indicele solvabilității generale⁹ al unei întreprinderi arată măsura în care activele totale ale firmei pot acoperi totalul datoriilor acesteia. Solvabilitatea indică așadar capacitatea întreprinderii de a asigura sursele bănești pentru a susține continuitatea activității pe termen mediu și lung. Un nivel confortabil al indicelui solvabilității generale ar fi de peste 1,5.

Figura 2.2. Evoluția numărului de întreprinderi în funcție de nivelul indicelui solvabilității generale

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

Evoluția solvabilității întreprinderilor în anul 2022 indică o aplatizare a trendului de evoluție din perioada 2017-2021 din perspectiva creșterii numărului de întreprinderi cu o solvabilitate solidă, simultan cu o inversare a direcției de evoluție a numărului întreprinderilor cu solvabilitatea de cel mult 1,5, ponderile acestora în total întreprinderi rămânând constante în anul 2022 comparativ cu nivelul înregistrat în anul 2021. Și numărul întreprinderilor cu un risc de insolvență ridicat (i.e. indicele solvabilității generale egal cu cel mult 1) rămâne relativ constant în anul 2022 comparativ cu anul precedent, ponderea acestora în total întreprinderi crescând cu aprox. 1pp.

⁹ Indicele solvabilității generale se calculează ca raport între total activ și total datorii

Pentru evaluarea lichidității întreprinderilor a fost calculat indicatorul de lichiditate generală¹⁰. Într-o abordare generală, pentru ca o întreprindere să aibă un confort din perspectiva lichidității sale, acest indicator trebuie să fie cel puțin egal cu 1, însă în funcție de domeniul de activitate al întreprinderii, această limită poate fi reconsiderată. În anul 2022, comparativ cu anul 2021, ponderea întreprinderilor cu indicatorul de lichiditate de cel puțin 1, în total număr întreprinderi, s-a menținut relativ constantă.

Evoluția indicatorilor de solvabilitate și lichiditate în anul 2022 indică o menținere a trendului crescător al perioadei precedente 2017-2021, pentru întreprinderile cu o situație economico-financiară stabilă, și o accentuare a problemelor întâmpinate din perspectiva întreprinderilor cu dificultăți de solvabilitate sau lichiditate.

Pentru **analiza gradului de concentrare economică în funcție de CAEN** au fost selectate primele 5 CAEN-uri principale, în ordine descrescătoare a cifrei de afaceri nete cumulate pe tip de CAEN în anul 2022. Spre deosebire de perioada precedentă analizată 2017-2021, în anul 2022 a fost inclus în top 5 și CAEN-ul 4621 "Comerț cu ridicata al cerealelor, semințelor, furajelor și tutunului neprelucrat", care la nivelul anului 2021 ocupa poziția 6, preluată în acest an de CAEN 610 "Extracția petrolului brut", care la nivelul anului 2021 se afla pe poziția 18 în topul CAEN în ordine descrescătoare a CA nete cumulate. O creștere așadar semnificativă, motiv care, alături de numărul mic de companii din acest sector, îl califică pentru a fi inclus în această analiză.

Deși au înregistrat creșteri consistente ale cifrelor de afaceri, indicatorii prezentați mai jos nu sugerează existența de riscuri concurențiale pe aceste sectoare. În general, la nivel cumulat, ponderile CA maxime și CR3 în CA netă totală la nivel de sector înregistrează valori ce nu semnaleză riscuri din perspectivă concurențială, excepție făcând sectoarele de interes din anii trecuți 4730 și 2910, care înregistrau valori similare 2022 și pe perioada 2019-2021, la care se adaugă 610 "Extracția petrolului brut", cu valori mari ale indicatorilor de concentrare.

Tabel 2.1. Indicatori privind concentrarea sectoarelor analizate

Denumire CAEN	SIMBOL	%CA maximă în total CA cumulată 2022	%CR3 în total CA cumulată 2022	%CR4 în total CA cumulată 2022
Comerț cu amănuntul în magazine nespecializate, cu vânzare predominantă de produse alimentare, băuturi și tutun	4711	14,6%	36,6%	44,8%
Lucrări de construcții a clădirilor rezidențiale și nerezidențiale	4120	2,2%	5,4%	6,6%
Transporturi rutiere de mărfuri	4941	0,9%	2,5%	3,1%
<i>Comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule în magazine specializate</i>	<i>4730</i>	<i>31,9%</i>	<i>67,3%</i>	<i>78,3%</i>
Comerț cu ridicata al produselor farmaceutice	4646	10,8%	29,6%	35,9%
Comerț cu ridicata al cerealelor, semințelor, furajelor și tutunului neprelucrat	4621	12,6%	32,1%	39,3%
<i>Extracția petrolului brut</i>	<i>610</i>	<i>99,1%</i>	<i>99,8%</i>	<i>99,9%</i>
<i>Fabricarea autovehiculelor de transport rutier</i>	<i>2910</i>	<i>99,6%</i>	<i>99,8%</i>	<i>99,9%</i>

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

¹⁰ Lichiditatea generală = active curente/datoriile curente

Valorile aceluiași indicatori calculate pe perioada de analiză 2019-2022, pentru cele trei sectoare analizate în detaliu, indică faptul că:

- Sectorul CAEN 610 "Extractia petrolului brut" reprezintă un monopol structural al OMV Petrom S.A., acesta dominând clasamentul CA nete anuale pe toată perioada analizată. Și a doua cea mai mare întreprindere, ca nivel al CA nete înregistrate, își menține poziția pe perioada analizată, în timp ce următoarele două se inversează de la un al la altul cu cele de pe locurile următoare.
- Pentru sectorul CAEN 2910 "Fabricarea autovehiculelor de transport rutier" întreprinderea Automobile Dacia S.A. își menține poziția dominantă pe perioada analizată, **pentru ca în anul 2022 să dețină monopolul domeniului**. Similar grupei precedente, și a doua cea mai mare întreprindere, ca nivel al CA, își menține poziția în clasament pe perioada analizată, în timp ce companiile de pe locurile 3 și 4 se modifică de la un an la altul.
- Pentru sectorul CAEN 4370 "Comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule în magazine specializate", OMV Petrom Marketing SRL își menține poziția de top ca nivel al CA nete înregistrate în perioada analizată, fără variații semnificative din perspectiva ponderilor în total CA netă înregistrată la nivel de sector, următoarele două locuri în funcție de nivelul înregistrat al CA nete menținându-și ocupanții neschimbați pe toată perioada de analiză.

Numărul întreprinderilor ce își desfășoară activitatea pe aceste trei sectoare au variații nesemnificative de la un an la altul, pe perioada de analiză. A fost realizată și o verificare pentru nivelul CR4 pentru primele șapte CAEN-uri în ordine descrescătoare a cifrei de afaceri nete cumulate, ca și pentru CAEN-ul 2910. Calculul a evidențiat un CR4 în intervalul 40%-47% și pentru CAEN 4711 "Comerț cu amănuntul în magazine nespecializate, cu vânzare predominantă de produse alimentare, băuturi și tutun" și CAEN 4621 „Comerț cu ridicata al cerealelor, semințelor, furajelor și tutunului neprelucrat”, în plus față de CAEN 4730, CAEN 2910 și CAEN 610 analizate anterior. Cum însă atât pentru CAEN 4711 cât și pentru CAEN 4621, ponderea cifrei maxime de afaceri în total CA a sectorului este în intervalul 13%-15% iar ocupantul locului 1 ca nivel al CA a variat în ultimii doi ani, 2021-2022, relativa concentrare a sectoarelor nu ridică riscuri concurențiale din această perspectivă.

Sectorul bancar

Dacă în secțiunea precedentă am realizat o analiză a întreprinderilor din perspectiva accesului la creditare prin prisma situației economico-financiare a acestora, în cadrul prezentei secțiuni explorăm o altă perspectivă, pentru a detalia situația instituțiilor de creditare prezente în România.

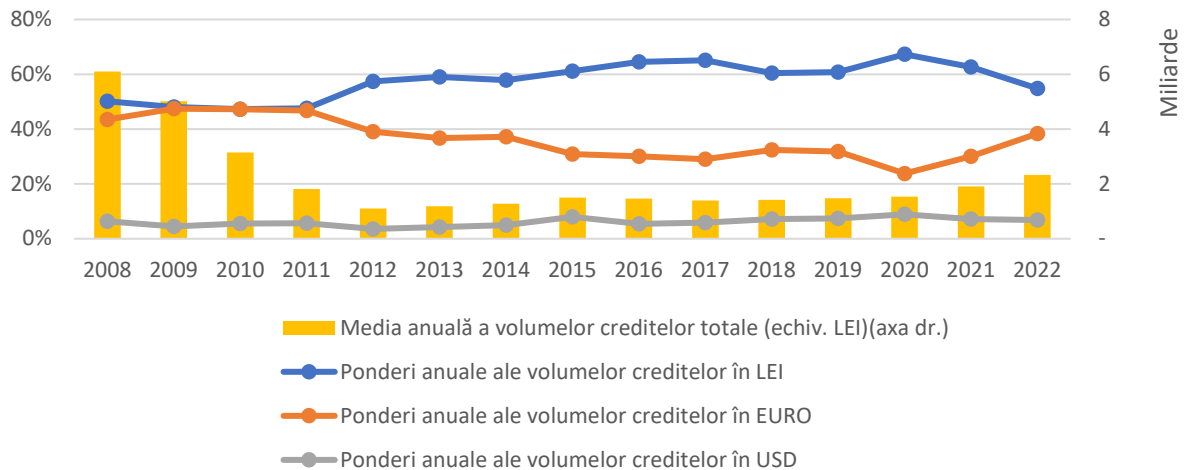
Din rapoartele anuale ale principalelor bănci comerciale s-a constatat că 65%-75% din veniturile lor anuale provin din dobânzile încasate pentru creditele acordate. În vederea identificării de corelații între indicatorii economico-financiar ai sectorului bancar și creșterile de dobânzi existente, au fost selectate din baza de date ANAF informațiile bilanțiere raportate de instituțiile care se regăsesc în evidențele BNR¹¹ în Registrul Instituțiilor de credit (CAEN 6419 "Alte activități de intermediari monetare" parțial). Pentru că informațiile referitoare la indicatorii economico-financiar ai instituțiilor sunt la nivel anual¹²,

¹¹ <https://www.bnr.ro/Registre-si-Liste-717-Mobile.aspx>

¹² Sursa acestora fiind ANAF

au fost utilizate informații din statisticile BNR¹³ pentru a calcula rate medii de dobândă anuală pentru creditele în LEI, EUR și USD, pe perioada 2008 - 2022. Din aceeași sursă au fost utilizate volumele creditelor în cele trei valute, care indică faptul că pe perioada 2008-2022 creditele acordate/derulate au fost preponderent în moneda națională, urmate la distanță variabilă de cele în euro.

Figura 2.3. Evoluția ponderilor volumelor creditelor în LEI, EUR și USD și a nivelului total al creditelor¹⁴ (echivalent în lei)

Sursa: prelucrări proprii pe baza statisticilor BNR

Au fost determinați coeficienții de corelație Pearson¹⁵ dintre evoluțiile ratelor medii ale dobânzilor creditelor în lei și euro, identificându-se o corelație directă foarte puternică (90%) în timp ce coeficientul de corelație dintre evoluțiile ratelor medii ale dobânzilor creditelor în lei și dolari SUA indică o corelație directă de intensitate medie (55%). Faptul că majoritatea volumelor de credite sunt contractate în moneda națională și euro precum și existența corelației directe de intensitate mare între cele două rate de dobândă, sugerează ca abordare adecvată analiza dintre variația ratei medii a dobânzilor la creditele în lei și variația indicatorilor financiari ai acestui sector economic.

Analizând evoluția profitului cumulat al instituțiilor de credit și al ratei medii a dobânzii la creditele în lei pe ultimii 15 ani, 2008-2022, se constată evoluții diferite pe perioada aflată în plină criză economică, 2008-2009, sau ulterior, perioada de ieșire de sub influența ei, 2010-2015, comparativ cu perioada ulterioară, 2016-2022. Aceste evoluții sugerează necesitatea tratării separate a celor două perioade: 2008-2015 și respectiv, 2016-2022.

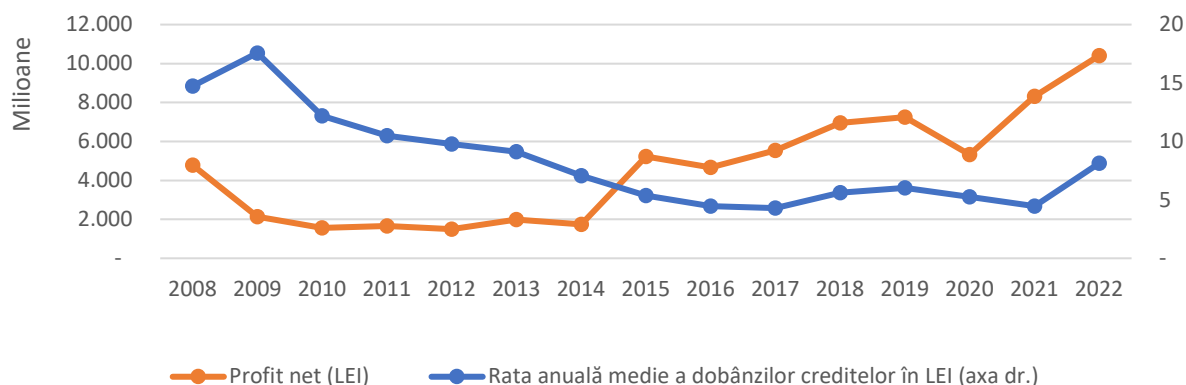
¹³ <https://www.bnr.ro/Principalele-statistici-realizate-de-Banca-Nationala-a-Romaniei--7633.aspx>

¹⁴ În acest subcapitol, caracteristicile prezentate ale creditelor se referă la creditele acordate agenților economici.

¹⁵ Coeficientul de corelație Pearson, r , dintre două variabile de tip serii de date x și y are formula:

$$r = \frac{\sum(x - \bar{x}) \sum(y - \bar{y})}{\sqrt{\sum(x - \bar{x})^2 \sum(y - \bar{y})^2}}$$

unde \bar{x} și \bar{y} sunt mediile aritmetice ale seriilor. Se interpretează astfel: între cele două variabile există o corelație directă sau indirectă, dacă valoarea coeficientului de corelație, r , este pozitivă respectiv negativă; se consideră că există o corelație foarte slabă dacă $-25\% < r < 25\%$; corelație de intensitate slabă dacă $-50\% < r \leq -25\%$ sau $25\% \leq r < 50\%$; corelație puternică dacă $-75\% < r \leq -50\%$ sau $50\% \leq r < 75\%$; corelație foarte puternică dacă $-100\% < r \leq -75\%$ sau $75\% \leq r < 100\%$.

Figura 2.4. Evoluția profitului total comparativ cu rata medie a dobânzii la creditele¹⁶ în lei

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF și BNR

Au fost calculați coeficienții de corelație între o serie de indicatori disponibili **pentru perioada 2008-2015** și au fost identificate corelații directe foarte puternice între rata medie a dobânzii anuale și cifra de afaceri totală precum și între cifra de afaceri și numărul mediu total de angajați. Acestea au generat o corelație directă foarte puternică și între rata medie a dobânzii anuale și numărul mediu total de angajați, acești indicatori fiind corelați prin indicatorul cifra de afaceri totală. Pe această perioadă a fost disponibil indicatorul rezultat brut total al sectorului¹⁷, care s-a dovedit a fi direct corelat însă cu o intensitate slabă cu rata medie a dobânzii anuale, cifra de afaceri totală și numărul mediu total de angajați. Corelațiile prezentate pot fi interpretate prin faptul că variația ratei medii a dobânzii se reflectă în general în același an, într-o variație de același sens și cu intensitate similară a cifrei de afaceri înregistrate de sector și a numărului de angajați însă nu se reflectă și în rezultatul brut al sectorului pe perioada 2008-2015.

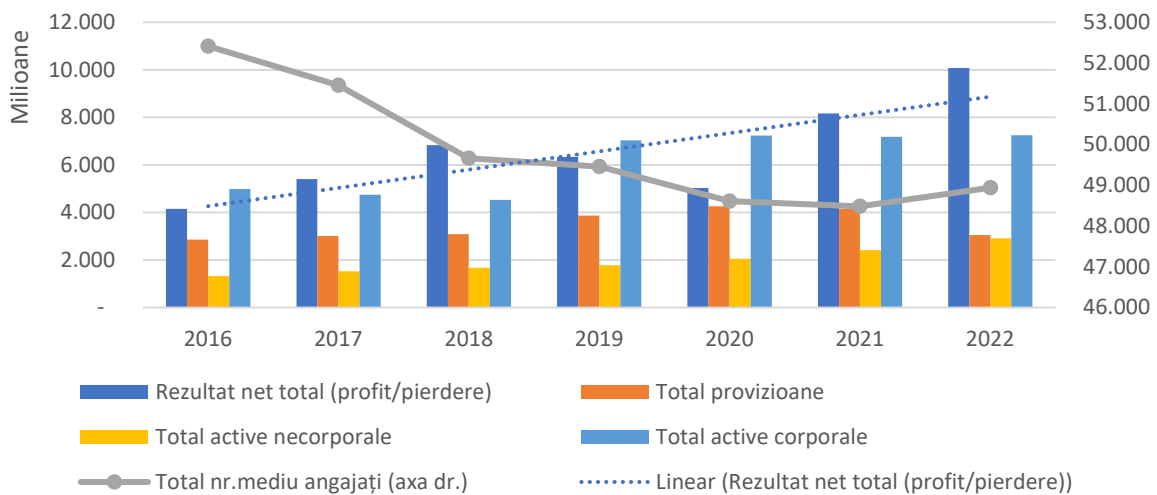
Pentru perioada 2016-2020 a fost folosit pentru calculul indicatorilor de corelație rezultatul net total¹⁸. S-a identificat o corelație directă puternică între rezultatul net total și rata medie a dobânzii anuale pentru creditele în lei, acestea variind simultan și în același sens și o corelație inversă puternică între numărul mediu total de angajați și rezultatul net, numărul de angajați scăzând de la an la an pe intervalul 2016-2021 și rămânând relativ constant în anul 2022 comparativ cu anul precedent, în contrasens cu trendul general crescător al rezultatului net. Corelațiile identificate arată că variația ratei medii a dobânzii se reflectă în general în variația în același sens și cu intensitate apropiată a rezultatului net total și în variația în sens opus și de intensitate scăzută a numărului mediu de angajați.

În graficul următor este prezentată evoluția principalilor indicatori ai sectorului bancar. Numărul angajaților din sectorul bancar a scăzut semnificativ din 2016 până în anul 2021, pe fondul automatizării operațiunilor, automatizări reflectate în creșterea generală a activelor corporale și o creștere progresivă, de la an la an, a activelor necorporale (programe informatice/aplicații de gestionare și intermediere a activităților bancare). În anul 2022 numărul angajaților s-a menținut relativ constant, înregistrând o ușoară creștere, de sub 1%.

¹⁶ Rata medie a dobânzii este aferentă creditelor în sold în luna respective, existente și nou acordate.

¹⁷ Obținut ca profit brut total minus pierdere brută totală la nivel de sector.

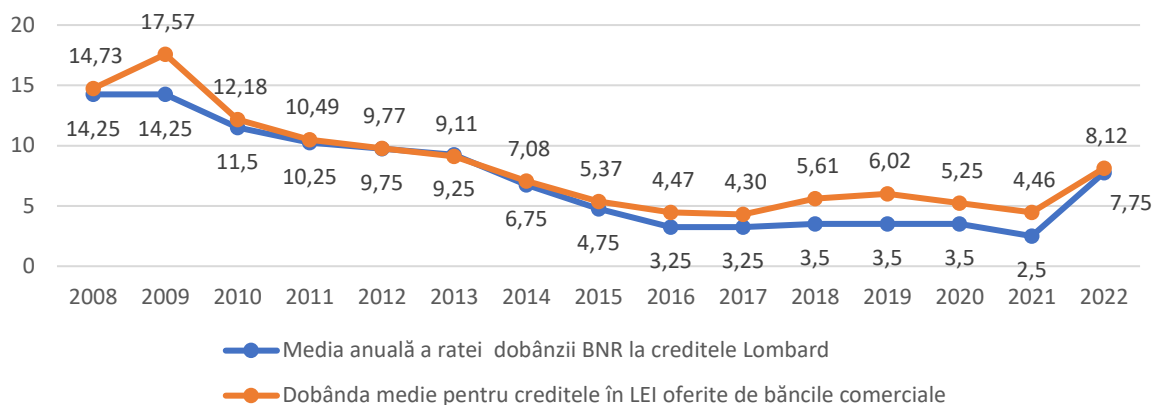
¹⁸ Obținut ca profit net total minus pierdere netă totală la nivel de sector.

Figura 2.5. Evoluția generală a sectorului bancar în perioada 2016-2022

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

Valoarea mare a provizioanelor înregistrate în perioada 2019-2021, comparativ cu perioada anterioară 2016-2018, indică o creștere a riscurilor de rambursare a creditelor bancare pe perioada crizei din sistemul de sănătate, revenirea în anul 2022 la valori comparative perioadei precedente crizei indicând o revenire a nivelului riscurilor respective în limite normale. Variația rezultatului net total pe perioada 2016-2022 arată o creștere generală a profitului sectorului, excepție făcând anii 2019 și 2020 caracterizați de criza COVID19, perioadă depășită în 2021 printr-o revenire pe trendul crescător definit anterior crizei, și continuată în anul 2022 cu o creștere accentuată.

Nivelul mediu anual al ratei dobânzii pentru creditele oferite de băncile comerciale agenților economici este prezentat în graficul următor, în comparație cu variația ratei medii a dobânzii Lombard, oferită de BNR pentru creditarea băncilor comerciale pe termen scurt. Urmărind variația profitului sectorului bancar în graficele anterioare, 2.4 și 2.5 se poate observa că **majorarea profitului sectorului bancar din perioada 2016-2021 se datorează și facilităților favorabile de accesare de lichidități de la BNR**, care au permis băncilor comerciale creșterea volumelor creditelor acordate (grafic 2.3 – media volumelor creditelor acordate agenților economici).

Figura 2.6. Evoluția comparativă a ratei medii a dobânzii BNR pentru creditele Lombard și a ratei medii a dobânzii creditelor oferite agenților economici de către băncile comerciale

Sursa: prelucrări proprii pe baza informațiilor BNR

Deși rezultatul net total al sectorului bancar în anul 2020 a fost afectat de criza din sistemul de sănătate, COVID19, înregistrând o scădere semnificativă, totuși perioada de criză în sistemul sanitar nu a influențat puternic corelația dintre indicatorii analizați, pe când criza din sistemele bancar și imobiliar manifestată în anii 2008-2009 a avut o influență de durată manifestată nu doar asupra rezultatelor financiare ale sectorului ci și asupra corelațiilor dintre indicatorii analizați.

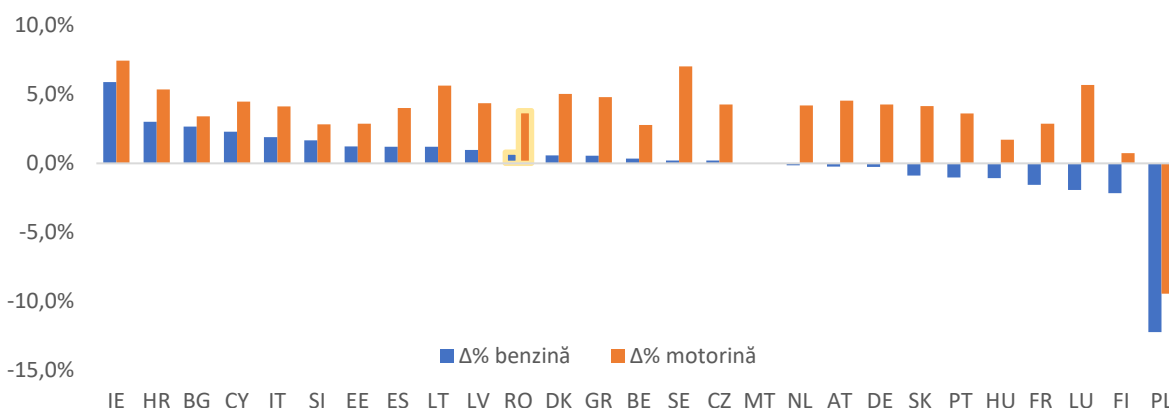
Sectorul carburanți

Analiza relației dintre preț și profitabilitate pe piața combustibililor

În contextul evoluțiilor fluctuante ale prețurilor combustibililor din ultima perioadă, regăsirea creșterilor de prețuri în creșteri de profitabilitate pentru întreprinderile care activează în domeniile analizate ar însemna că utilizarea profitului majorat va fi la dispoziția acționarilor, indiferent că aceștia ar decide investirea pentru dezvoltarea întreprinderii, redistribuirea către acționari, etc.

Prețul benzinei Euro-super 95 pentru România a crescut cu 1,4%, în timp ce prețul motorinei standard a crescut cu 5,4% în prima săptămână din octombrie comparativ cu aceeași perioadă din luna anterioară, după cum arată cele mai recente date la momentul realizării analizei. Aceste fluctuații sunt prezente pentru majoritatea statelor Uniunii Europene și sunt mai mari în cazul motorinei.

Figura 2.7. Evoluția prețului combustibililor, Δ% 02.10 versus 04.09

Sursa: Prelucrări proprii utilizând date Weekly Oil Bulletin, https://energy.ec.europa.eu/data-and-analysis/weekly-oil-bulletin_en.

Notă: Pe axa orizontală a graficului de mai sus, pentru denumirile țărilor am folosit abrevierile utilizate la nivelul Comisiei Europene.

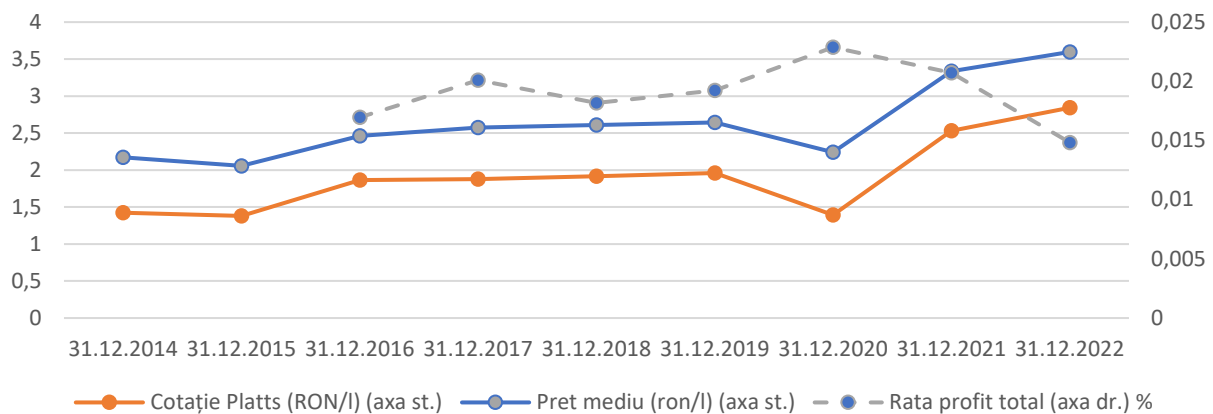
Cu prețuri de 1,46 de euro/l pentru benzină și 1,55 euro/l pentru motorină, România se menține în prima săptămână din octombrie 2023 sub nivelul prețurilor medii europene (1,74 RON/L pentru benzină, respectiv 1,75 RON/l pentru motorină). Polonia, țara cu cel mai redus preț atât pentru benzină cât și pentru motorină, înregistrează o scădere semnificativă de preț începând cu septembrie 2023.

În contextul descris mai sus a fost realizat în cadrul capitolului un screening privind evoluțiile unor indicatori cheie ai întreprinderilor ce activează în domeniul comercializării cu amănuntul al

combustibililor. Focusul este reprezentat de corelația dintre evoluția prețurilor pe piața cu amănuntul a combustibililor standard¹⁹ și evoluția profitabilității sectorului de activitate²⁰.

Prețul mediu anual al benzinei standard a înregistrat o tendință crescătoare în perioada 2016-2022, cu o reducere în decembrie 2020, pe fondul pandemiei. Această evoluție este similară în tendință cotației Platts²¹, în timp ce rata profitului are o evoluție descrescătoare după anul 2020.

Figura 2.8. Evoluția prețului mediu*, a ratei profitului și a cotației Platts, Benzină**

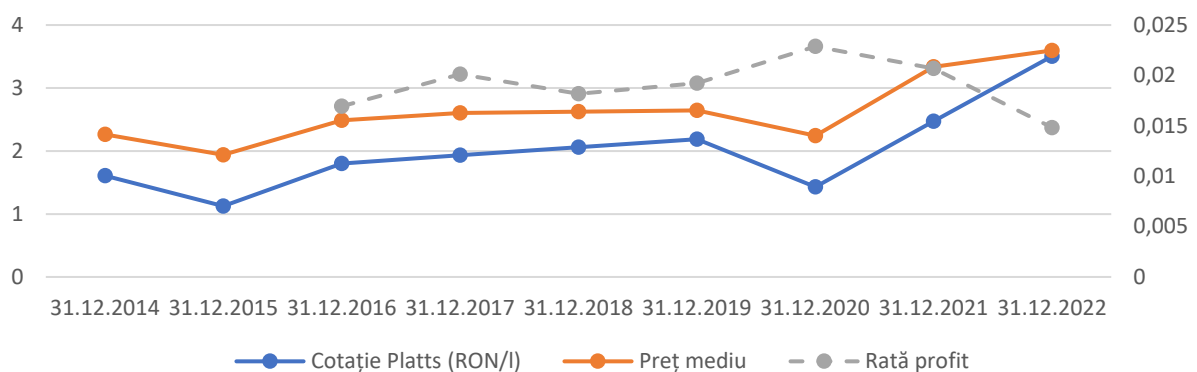
Sursa: prelucrări proprii în baza datelor obținute de la furnizorii de combustibili respectiv ANAF.

*Prețul mediu este prețul mediu anual la nivelul furnizorilor de combustibil la 31 decembrie.

**Rata profitului este raportul dintre profitului net total pentru cei 6 furnizori de combustibil analizați și cifra de afaceri totală.

În cazul motorinei standard, evoluția prețului mediu este mai puțin corelată cu cotația Platts, prin comparație cu benzina standard.

Figura 2.9. Evoluția prețului mediu*, a ratei profitului și a cotației Platts, Motorină**

Sursa: prelucrări proprii în baza datelor obținute de la furnizorii de combustibili respectiv ANAF.

¹⁹ Pentru perioada 2014-2018 sunt utilizate prețuri medii ponderate, pentru perioada 2019-2022 sunt prezentate prețurile medii.

²⁰ Prețul mediu, cifra de afaceri netă, număr mediu de salariați, și cotația Platts sunt date pe perioada 2014-2022, profit/pierdere netă sunt date pe perioada 2016-2022

²¹ Valorile aferente prețului mediu și cotației Platts pentru 31 decembrie 2018 au fost obținute prin interpolare liniară.

Rata profitului întreprinderilor analizate are o evoluție descrescătoare în 2021 și 2022, pe fondul creșterii cifrei de afaceri totale²² cu un ritm mai mare comparativ cu creșterea profitului net total. Ritmul mai redus de creștere a profitului net poate fi pus și pe seama aplicării Ordonanței de urgență nr. 106/2022, în perioada 1 iulie 2022 – 31 decembrie 2022.

Creșterile de investiții în active imobilizate între 2016 și 2022 au contribuit la creșterea cifrei de afaceri. În același timp numărul mediu total al întreprinderilor considerate de salariați s-a redus, printre factorii explicativi fiind eventuale programe de reorganizare și restructurare, eficientizarea activității întreprinderii ca urmare a realizării de investiții în tehnologie.

În contextul evenimentelor internaționale recente și al fluctuațiilor de preț semnificative, prețul mediu al combustibilului din țara noastră se menține sub nivelul prețului mediu la Uniunii Europene. Din analiza datelor s-a observat o corelație pozitivă între evoluția prețului mediu anual și principalii indicatori de rezultat (profit net și cifra de afaceri) la 31 decembrie, atât pentru benzină cât și pentru motorină. Numărul mediu de salariați este corelat negativ cu prețul mediu, ceea ce indică posibile măsuri de eficientizare a activității întreprinderilor din domeniu prin reduceri de personal și/sau investiții în tehnologizare.

Concluzii

Analiza evidențiază o menținere în anul 2022 a ritmului de creștere a numărului de întreprinderi înregistrat în anul 2021, majoritatea celor noi fiind microîntreprinderi, care domină structural piața românească. În anul 2022 se menține și trendul crescător al ponderii numărului de întreprinderi profitabile în total număr întreprinderi, ajungând până la 61%. Simultan a crescut valoarea totală a profitului net față de anul precedent, în timp ce valoarea absolută a pierderii cumulate a scăzut ușor comparativ cu anul 2021.

În pofida creșterii numărului de întreprinderi și a profitului net total, numărul mediu de angajați în anul 2022 s-a menținut relativ constant comparativ cu anul 2021, parte dintre aceștia migrând către microîntreprinderi pe fondul obligativității impuse legislativ de a avea cel puțin un angajat la 31 decembrie 2022, pentru a putea menține opțiunea de impozitare pe venit. O altă tendință manifestată de angajați a fost de a migra către firme profitabile, astfel cele 61% dintre întreprinderi deținând la nivelul anului 2022 aproximativ 84% din numărul mediu total de angajați.

Nivelul profitului net mediu pe angajat a crescut anual în perioada 2016-2022, anii de după pandemia COVID-19, 2021 și 2022, înregistrând cele mai accentuate creșteri, de 18% în anul 2021, respectiv 24% în anul 2022²³. Diminuând creșterile cu rata inflației, de 5,1% în anul 2021 și 13,8% în anul 2022, se obțin creșteri ajustate ale profitului mediu pe angajat de 12,9% în anul 2021 și 10,2% în anul 2022, ceea ce indică o profitabilitate reală din ce în ce mai mare a întreprinderilor dacă ținem cont de faptul că fiecare rată de creștere a profitului este calculată prin raportare la profitul anului precedent.

²² Cifra de afaceri include toate tipurile de activități ale companiei, nu doar comercializarea cu amănuntul a carburanților standard.

²³ Creșterile procentuale sunt calculate prin raportare la indicatorul similar din anul precedent.

La nivelul general al întreprinderilor a crescut cifra de afaceri netă medie pe angajat în termeni absoluți și relativi ceea ce ar indica un efect cumulat al automatizării activităților, creșterii inflației, eficientizării muncii, și, posibil, al creșterii volumului de forță de muncă utilizată la negru. Creșterea cifrei de afaceri pe angajat, în 2022 comparativ cu anul precedent, a fost de 26% simultan cu creșterea profitului pe angajat, de 24%, în vreme ce rata cumulată a profitului²⁴ s-a menținut relativ constantă la 11,4%.

Pe perioada 2017-2022, ponderea întreprinderilor care au respectat condiția de capital propriu a fost crescătoare, evoluând de la 59% din totalul întreprinderilor în anul 2017 la **69% din totalul întreprinderilor în anul 2022**, în condițiile în care numărul total de întreprinderi a înregistrat creșteri anuale, ajungând în anul 2022 la peste 840 de mii. Deși situația întreprinderilor din România s-a îmbunătățit în fiecare an pe perioada de analiză 2017-2022 din perspectiva respectării condiției de capital, totuși decapitalizarea întreprinderilor rămâne o problemă la nivel național, cele 257 de mii de întreprinderi deținând un număr mediu de 503 de mii de angajați, adică 12% din totalul numărului mediu de angajați ai întreprinderilor la nivel național. Dintre aceste întreprinderi subcapitalizate s-a constatat că 81%, reprezentând **209 mii întreprinderi, înregistrează și dificultăți privind lichiditatea**, având indicatorul de lichiditate generală subunitar. Aceste întreprinderi cu dificultăți de creditare și de lichiditate dețin un număr mediu de 369 de mii de angajați, adică 9% din numărul mediu total de angajați.

Din perspectiva ratei autonomiei financiare globale deși numărul întreprinderilor stabile financiar, ce dețin suficiente garanții pentru accesarea de credite bancare înregistrând un RAFG de cel puțin 33%, este într-o continuă creștere pe toată perioada 2017 - 2022, totuși ponderea acestora în totalul întreprinderilor înregistrează o ușoară scădere în anul 2022, de 0,1% în timp ce ponderea întreprinderilor al căror RAFG nu ajunge până la 33% a crescut cu 0,1%. Această tendință de ușoară scădere a ponderii întreprinderilor ce dețin suficiente garanții pentru accesarea de împrumuturi bancare se verifică și din perspectiva indicatorilor de solvabilitate în vreme ce ponderea întreprinderilor cu lichiditatea generală supraunitară își menține trendul crescător și în anul 2022.

Indicatorii analizați indică o îmbunătățire a situației financiare a întreprinderilor active pe parcursul celor șase ani, din perspectiva profitabilității, lichidității și capitalizării ș.a. în timp ce ponderea întreprinderilor solvabile/care nu dețin suficiente garanții pentru credite bancare înregistrează o ușoară scădere, de 0,1% în anul 2022, pentru prima dată în perioada 2017-2022. De asemenea, numărul mediu total de angajați se menține relativ constant în anul 2022 comparativ cu anul precedent, deși cifra de afaceri netă totală și profitul net total au înregistrat creșteri semnificative, de 24%, respectiv 26% comparativ cu anul precedent, în timp ce datoriile totale au crescut mult mai lent, cu doar 13%.

Pentru cele două sectoare economice analizate, **bancar și carburanți** (piața vânzărilor cu amănuntul a combustibililor), au fost identificate corelații directe puternice între rata medie a dobânzii creditelor bancare accesate de agenții economici, respectiv prețul combustibililor și rezultatul net cumulat al jucătorilor de pe cele două piețe pe perioada 2016-2022, ce indică reflectarea în rezultat a variațiilor de dobândă/preț. Simultan cu creșterea de profit cumulat pe perioada 2017-2022, cu excepția anului 2020 de criză în sistemul de sănătate, ambele sectoare înregistrează o creștere generală a activelor corporale și necorporale și un trend general descrescător al numărului de angajați pe întreaga perioadă

²⁴ Rata cumulată a profitului = profit total/CA totală

menționată, ceea ce indică eficientizarea activității întreprinderilor din domeniu prin reduceri de personal și/sau investiții în tehnologizare.

Comaniile din România devin din ce în ce mai “sigure” din perspectivă economico-financiară pe perioada analizată, 2016-2022, crescând numărul companiilor profitabile, nivelul profiturilor înregistrate dar și ponderea capitalului uman angajat de acestea. Această afirmație este susținută și de evoluția indicatorilor de capitalizare, solvabilitate și lichiditate care indică o creștere a numărului întreprinderilor stabile din perspectiva lor, cu toate că ponderea acestor întreprinderi în total întreprinderi își atenuază ritmul creșterii anuale în anul 2022.

Capitolul 3 - Analiza evoluției presiunii concurențiale în domeniile cheie ale economiei românești

- analiza presiunii concurențiale în cele mai importante 44 de
industrii din România –

Indicele Agregat de Presiune Concurențială (denumit în continuare IAPC) este un instrument analitic dezvoltat de către Consiliul Concurenței pentru a măsura înclinarea spre concurență a industriilor din economia națională.

IAPC face obiectul unei evaluări anuale la nivelul unui set predefinit de industrii, cu un nucleu stabil de la o evaluare la alta. Industriile sunt selectate astfel încât evaluarea periodică să contureze o imagine de ansamblu asupra stării concurenței și a dinamicii acesteia la nivelul segmentelor definitorii pentru economia românească. Pentru fiecare industrie în parte, IAPC măsoară această predispoziție spre concurență, prin agregarea unui set de 21 de indicatori primari reprezentativi.

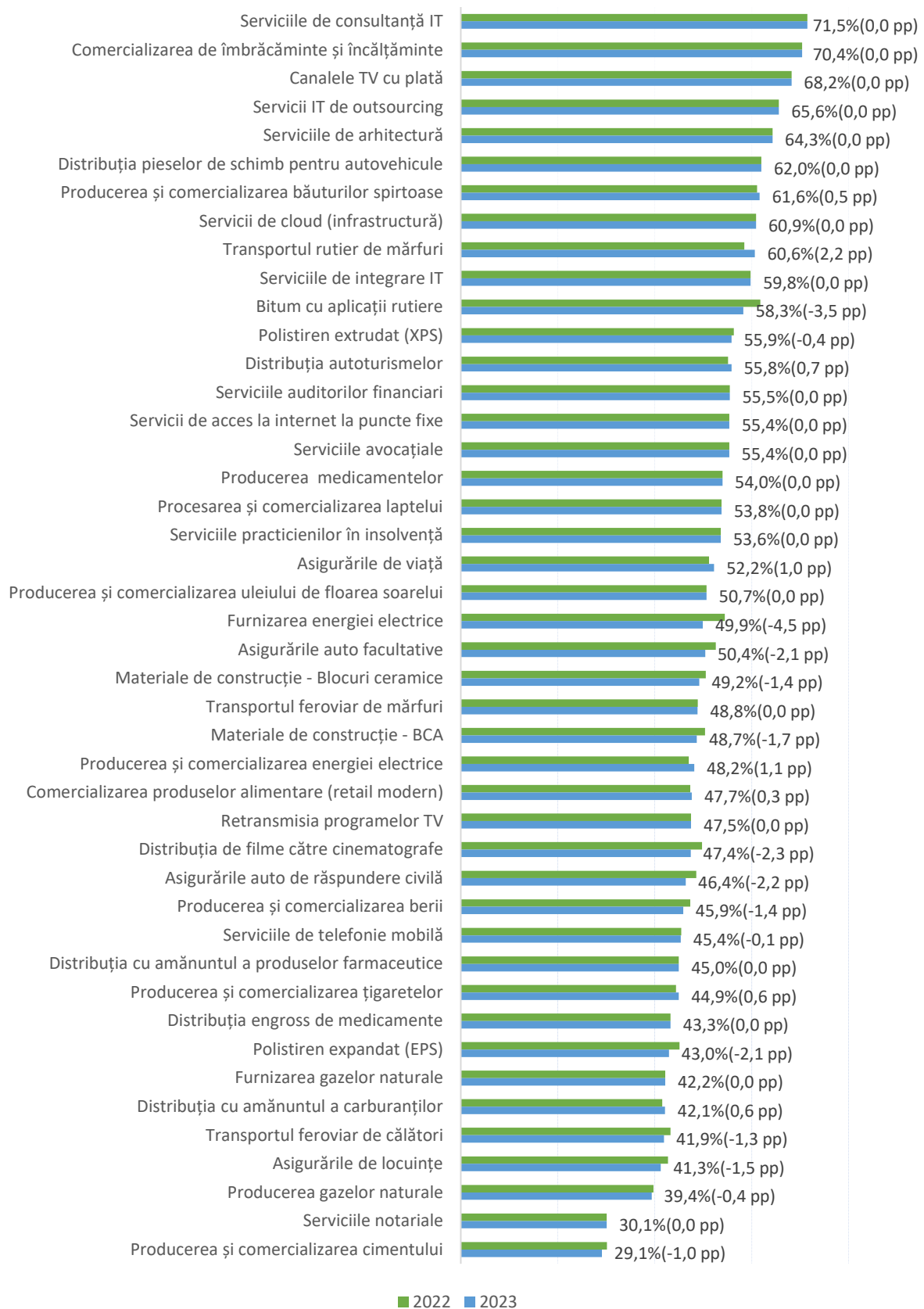
IAPC funcționează ca un instrument de *screening* primar sau de diagnoză, el fiind conceput să arate măsura în care industriile naționale analizate se apropie de o situație ideală, care facilitează pe deplin manifestarea liberă a concurenței, dar nu măsoară (și nici nu își propune să măsoare) intensitatea concurenței efective de pe piețele ce compun aceste industrii. De altfel, concurența se manifestă cu intensitate diferită pe fiecare piață în parte, în funcție de condițiile concrete.

IAPC este, de asemenea, utilizat și în analizele și procedurile investigative ale Consiliului Concurenței, ca instrument primar de evaluare a concurenței la nivelul unor paliere mai restrânse – sectoare, segmente, piețe relevante etc., în funcție de obiectivul specific urmărit.

IAPC are o cuprindere generală, la nivel de industrie și din perspectivă națională, în timp ce cazurile investigate de către Consiliul Concurenței au în vedere situații concrete existente la nivelul piețelor relevante, de multe ori definite local. Abordarea este una de tip *top-down*, astfel că IAPC furnizează o imagine de ansamblu a presiunii concurențiale la nivel de industrie națională, folosind ca punct de plecare substituibilitatea la nivelul ofertei. În cazurile instrumentate de autoritatea de concurență, abordarea are la bază piețe relevante, definite în sens restrâns, pornind de la substituibilitatea la nivelul cererii.

Din punct de vedere al interpretării rezultatului, un scor mic al IAPC sugerează existența unor riscuri, cele mai multe de natură structurală, însă acest lucru nu presupune automat existența unor perturbări ale concurenței în industria analizată. Astfel de situații se determină de la caz la caz. De asemenea, un scor foarte ridicat nu exclude automat existența riscurilor sau a unor comportamente anticoncurențiale.

Figura 3.1. Rezultatele evaluării IAPC pentru anul 2023

Sursa: prelucrări interne

Concluzii

Provocările persistente la nivel geopolitic, evoluțiile economice și financiare recente, caracterizate, în ciuda semnalelor pozitive de tendință dezinflaționistă, de erodarea stabilității macroeconomice, de potențialul de încetinire a creșterii economice și a investițiilor, precum și de declanșarea procedurii de deficit bugetar excesiv, s-au reflectat în rezultatul evaluării IAPC din acest an. **Peste o treime din cele 44 de industrii evaluate anul acesta prin IAPC au înregistrat o scădere a presiunii concurențiale.**

Serviciile de consultanță IT și comercializarea de îmbrăcăminte și încălțăminte se mențin în topul clasamentului, cu valori puțin peste 70%. La polul opus, cu valori de aproximativ 30%, se regăsesc **serviciile notariale și producerea și comercializarea cimentului.**

Ambele piețe ale asigurărilor auto înregistrează scăderi ale presiunii concurențiale față de anul anterior, provocate de transformările majore ale industriei asigurărilor din ultimii trei ani, ce au generat dezechilibre majore între cerere și ofertă. Până la sfârșitul anului 2023, un număr extrem de ridicat de asigurați, în special de RCA, vor solicita încheierea unor noi contracte, ce vor trebui preluate de către asiguratorii activi rămași pe piață. Astfel, dezechilibrul pieței se va menține și în anul 2024, ceea ce ar putea conduce fie la o creștere a tarifelor practicate, fie la o scădere a cererii, în contextului economic actual caracterizat de o inflație încă ridicată, ce generează dificultăți financiare populației.

În anul 2023, **toate piețele materialelor de construcții** evaluate prin IAPC au înregistrat o scădere a presiunii concurențiale, comparativ cu anul anterior. De asemenea, s-a observat o accentuare a stabilității cotelor pe piețele BCA-ului, bitumului, cimentului și polistirenului expandat. În plus, ca urmare a reducerii prețului energiei electrice, pe piața cimentului este de așteptat o anumită creștere a rentabilității.

În contextul perpetuării crizei energetice, pe **pieța furnizării de energie electrică** în regim concurențial se observă o scădere a presiunii concurențiale cu 4,5 pp față de anul 2022, determinată de o ușoară creștere a gradului de concentrare și a profitabilității companiilor din sector, în condițiile în care furnizorii nu par să mai concureze activ pentru a atrage noi clienți.

Piața producerii și comercializării energiei electrice a înregistrat o creștere a presiunii concurențiale. Anul 2023 a marcat mai multe modificări ale cotelor de piață, iar profitabilitatea producătorilor s-a redus considerabil în prima jumătate a anului, atât pe fondul reducerii generale a prețurilor energiei electrice, precum și ca urmare a implementării în România a Mecanismului de achiziție centralizată de energie electrică.

Scăderea presiunii concurențiale pe **pieța producerii gazelor naturale** a fost generată de mai mulți factori, cum ar fi creșterea cotelor de piață cumulate a primilor doi concurenți cu 1,6 pp și scăderea profitabilității înregistrată la nivelul sectorului. Alți factori care au condus la acest efect au fost: scăderea accentuată a prețului gazelor naturale consemnată la începutul anului 2023, plafonarea prețurilor de vânzare către furnizori, supraimpozitarea veniturilor suplimentare realizate de companiile din sector.

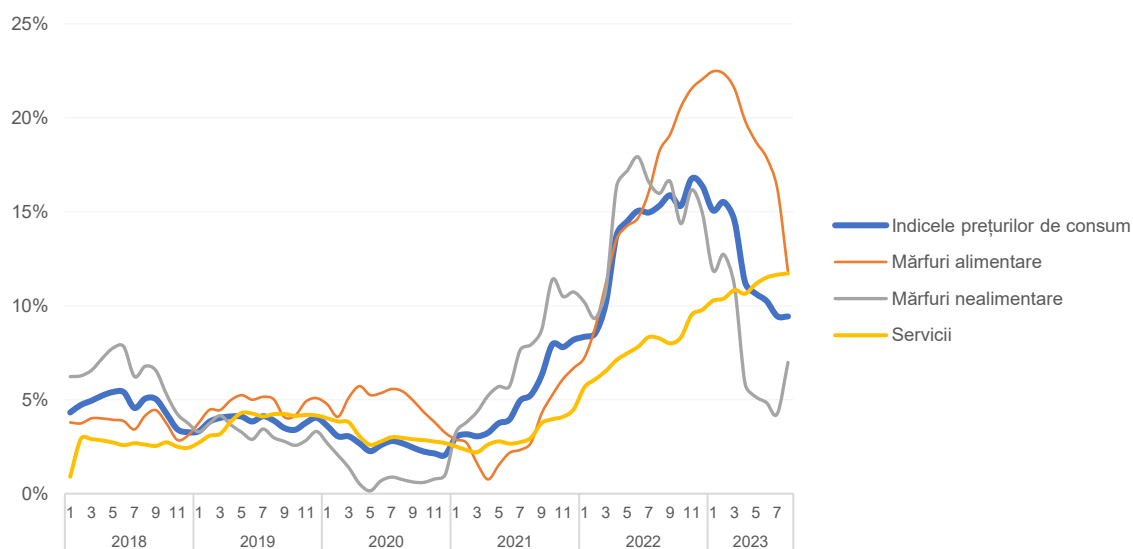
Capitolul 4 - Analiză privind simetria evoluției prețurilor pe piața bunurilor alimentare

- corelații privind evoluțiile prețurilor pe piața bunurilor alimentare; studiu de caz privind prețul cărnii de pui –

Similar celorlalte state membre din UE, prețurile bunurilor finale în România au înregistrat un trend dezinflaționist, rata de creștere a prețurilor încetinind începând cu finalul anului 2022 atât în UE, cât și în România. Acest trend a fost posibil pe măsură ce prețurile la energie și cotațiile materiilor prime s-au redus pe bursele internaționale de mărfuri, contribuind astfel la ameliorarea presiunilor inflaționiste. În ciuda acestor evoluții pozitive, rata inflației în rândul bunurilor alimentare s-a menținut la un nivel ridicat în România comparativ cu bunurile non-alimentare și serviciile. Din această perspectivă este necesară analiza prețurilor bunurilor din coșul de consum, în special la nivelul unei selecții restrânse de produse ce prezintă anumite caracteristici relevante precum evoluția mai accentuată a prețurilor finale în anul 2022, structura pieței interne, ponderea importurilor în consum.

Conform datelor pe termen mediu ale Institutului Național de Statistică, rata inflației în România pentru toate bunurile de consum a cunoscut o accelerare semnificativă începând cu a doua jumătate a anului 2021 și a înregistrat un vârf la finalul anului 2022. Începând cu anul 2023, prețurile au cunoscut un trend dezinflaționist în general (atât la nivel național cât și european), dar cu diferențe semnificativ între categoriile de bunuri sau servicii.

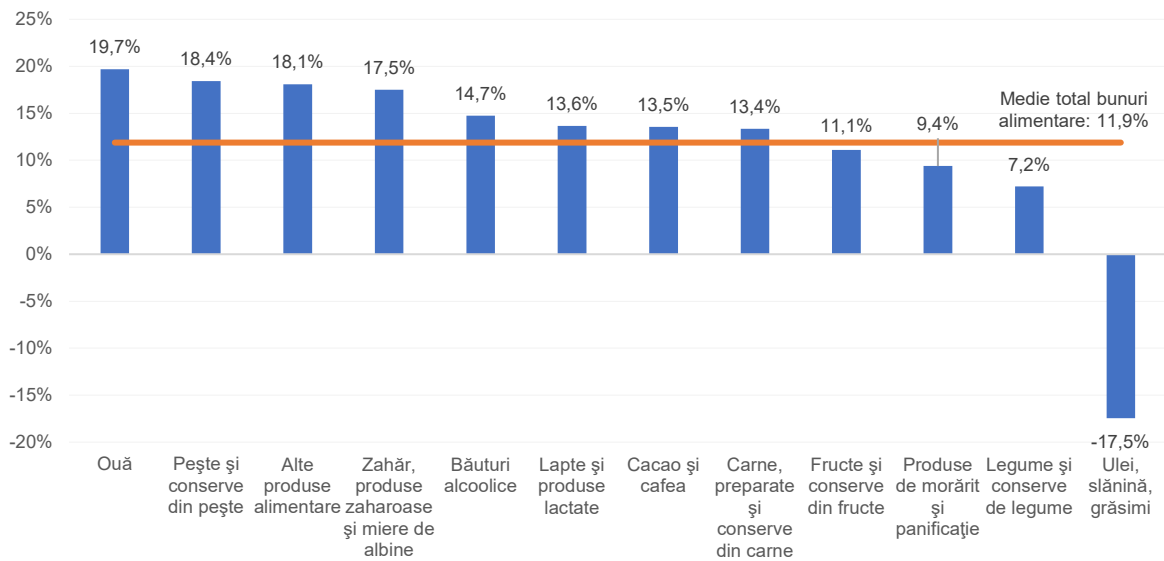
Figura 4.1. Evoluția indicelui prețurilor de consum pe tipuri de bunuri în România (modificarea procentuală față de luna corespondentă din anul precedent)

Sursa: Institutul Național de Statistică;

În ciuda faptului că prețurile la bunurile alimentare și cele nealimentare înregistrează un proces dezinflaționist (reducerea ritmului de creștere a prețurilor), prețurile la alimente continuă să se mențină semnificativ peste rata inflației, inclusiv pe parcursul primei părți a anului 2023. Cele mai recente date indică faptul că în august 2023 față de august 2022, prețurile la alimente au crescut cu 11,9% la nivel general, în timp ce la nivelul principalelor grupe de alimente au fost înregistrate evoluții cuprinse între -17,5% (la ulei) și +19,7% (în cazul ouălor).

Figura 4.2. Evoluția indicelui prețurilor de consum pe tipuri de bunuri în România (modificarea procentuală în august 2023 față de august 2022)

Sursa: Institutul Național de Statistică;

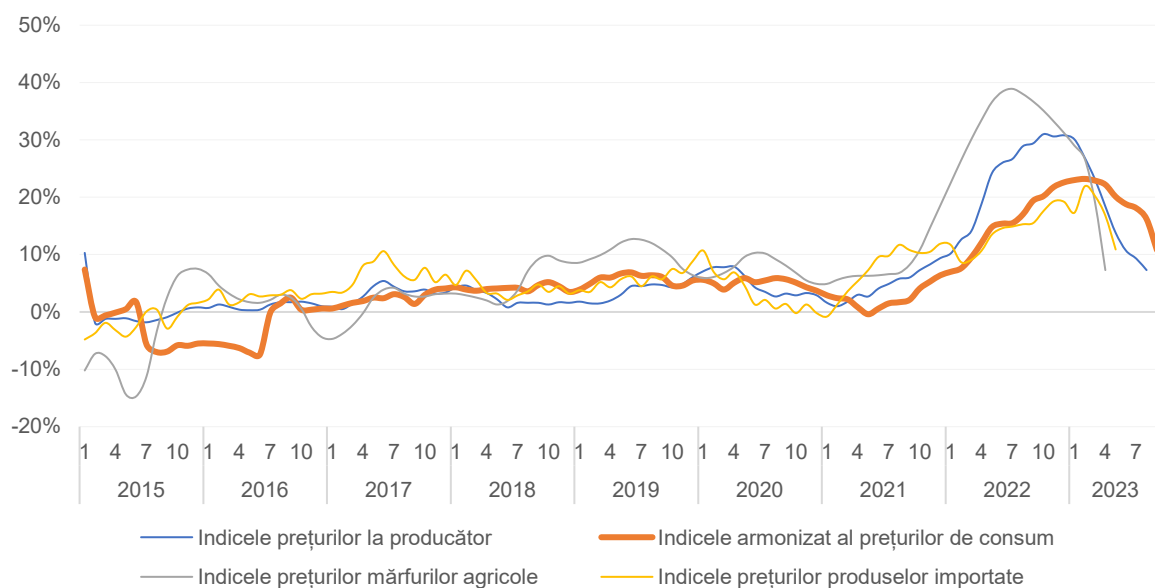
În ceea ce privește evoluția prețurilor bunurilor individuale arată că în topul celor mai mari creșteri ale prețurilor din perioada iulie 2023 față de iulie 2022, în 10 din cele 20 de produse a fost vorba de bunuri alimentare. De asemenea, în cazul multora dintre produsele alimentare din tabel, rata de creștere a prețului față de anul anterior a fost mai mare comparativ cu media europeană sau cea regională, cele mai mari diferențe fiind înregistrate în ceea ce privește untul, margarina, băuturile răcoritoare, produsele din pește și cartofii.

Există mai mulți factori care au contribuit la creșterea prețurilor la alimente în ultimii ani la nivel național, european sau global. Printre cei mai importanți factori se numără:

- Creșterea costurilor producției agricole față de anii precedenți: Costurile crescute ale inputurilor agricole (îngrășăminte, pesticide, carburanți și forță de muncă), au influențat masiv prețurile la alimente. Costuri de producție mai mari au fost ulterior transferate consumatorilor prin creșterea prețurilor la alimente;
- Scăderea producției vegetale pe termen mediu: datele INS arată o scădere a producției în rândul principalelor culturi agricole între 2019 și 2022 (anexa 4.3), rezultând într-o ofertă mai mică pe piața internă;
- Scăderea producției interne de carne între 2019 și 2022. Cele mai afectate efective au fost cele de porcine, România fiind afectată de epidemia de pestă porcină africană.
- Perturbările generate asupra lanțurilor de producție și de aprovizionare generate de efectele pandemiei COVID19, ce au cauzat mai departe dificultăți semnificative în logistică și disponibilitatea produselor alimentare;
- Schimbările climatice și fenomenele meteorologice extreme: Secete, inundații și alte evenimente climatice neprevăzute au afectat pe alocuri producția agricolă în diferite regiuni ale țării, rezultând în scăderea recoltelor și la diminuarea stocurilor de alimente disponibile pe piață;

Acești factori conjuncturali s-au suprapus peste deficiențele structurale ale sectorului agro-alimentar din România, afectând negativ producția și eficiența producătorilor agricoli români. Printre acestea se numără fragmentarea excesivă a proprietăților agricole, infrastructura deficitară din zonele rurale (drumuri de acces, insuficiența sistemelor de irigații și de depozitare adecvată), colaborarea limitată între diferitele etape ale lanțului de aprovizionare (producători, procesatori și distribuitori), insuficiența capitalului tehnic în rândul fermierilor români, respectiv capacitatea limitată a acestora de acces la finanțare.

Figura 4.3. Evoluția lunară a indicelui prețurilor pe lanțul de producție alimentară în România (modificarea procentuală față de luna corespondentă din anul precedent)

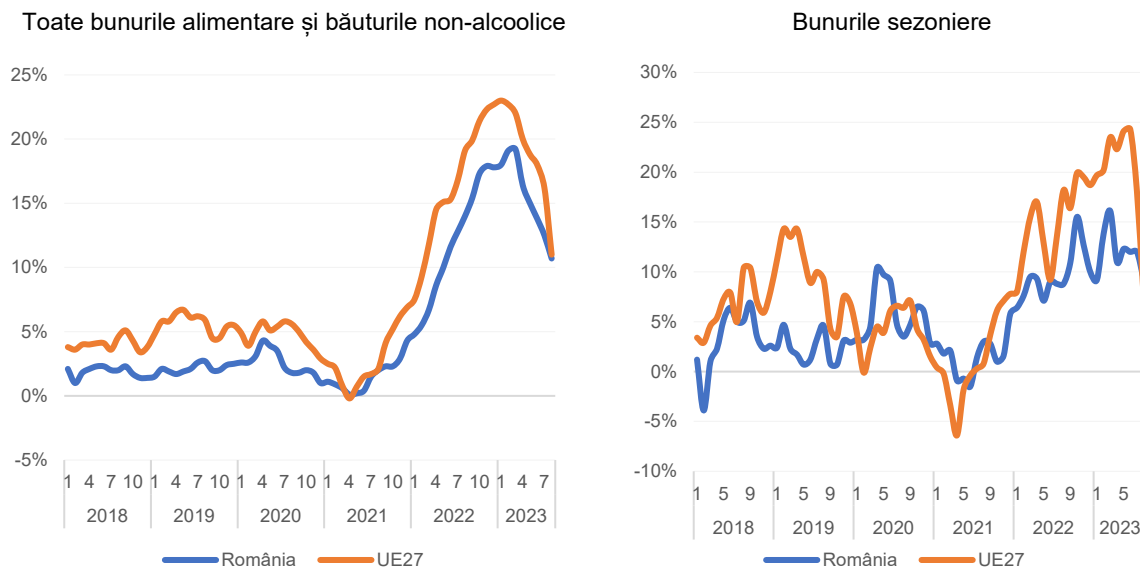
Sursa: Eurostat;

Datele din *Food Price Monitoring Tool*²⁵ indică efectul pe termen scurt și pe termen mediu al evoluției prețurilor pe întregul lanț de producție a bunurilor alimentare din România asupra prețurilor finale. Conform Figurii 4.3, între 2020 și 2023 au existat o succesiune de scumpiri pe întregul lanț de producție care s-au propagat asupra prețurilor finale: creșterea prețurilor mărfurilor agricole începând cu a doua jumătate a anului 2021, urmată de creșterea tarifelor solicitate de producători (cu un lag de aproximativ un trimestru) și de prețuri mai mari pentru produsele agricole importate.

Creșterea prețurilor la alimente din România a urmat același trend precum în celelalte state membre ale UE, pe fondul faptului că puseul inflaționist pentru aceste bunuri a avut la bază o serie de factori comuni (creșterea costurilor de producție, blocajele pe lanțurile de producție și scăderea ofertei în cazul anumitor materii prime pe piețele europene). Cu o creștere anuală de 16,4% pe parcursul anului 2022 (față de anul 2021), România se află în jumătatea superioară a topului creșterii prețurilor la bunurile alimentare și băuturilor non-alcoolice, alături de celelalte statele baltice și cele din estul și centrul Europei.

²⁵ Instrument dezvoltat de Eurostat pentru analiza evoluției prețurilor pe parcursul lanțului de producție dintr-un Stat Membru UE;

Figura 4.4. Evoluția prețurilor la bunurile alimentare (modificarea indicelui armonizat al bunurilor de consum față de luna corespondentă din anul precedent)

Sursa: Eurostat;

Cotațiile materiilor prime internaționale au un impact semnificativ asupra prețurilor bunurilor finale la alimente într-o țară. Fluctuațiile prețurilor materiilor prime pe piețele globale pot determina creșterea sau scăderea costurilor materiilor prime utilizate în procesul de producție a alimentelor, iar aceste modificări se pot transmite ulterior în prețurile finale ale alimentelor pe piața internă. Companiile din sectorul alimentar și consumatorii sunt, astfel, influențați de schimbările de pe piețele internaționale și trebuie să monitorizeze evoluțiile prețurilor materiilor prime pentru a se adapta la aceste modificări.

În cadrul capitolului a fost analizată simetria transmiterii evoluțiilor prețurilor principalelor materii prime utilizate în procesul de producție (prețurile produselor agricole utilizate în producția cărnii de pasăre), precum și modul de transmisie al prețurilor de import pentru respectiva categorie de produse alimentare asupra prețurilor bunurilor alimentare din România (prețuri la producător pentru carnea de pasăre, *producer price index*).

Analiza și-a propus:

1. Să valideze econometric dacă prețul produselor agricole și prețul de import influențează prețul de vânzare al respectivului produs la nivelul producătorului de carne de pasăre.
2. Să evidențieze dacă creșterea prețurilor inputurilor (preț la produsele agricole) are o influență simetrică scăderii inputurilor asupra prețurilor la care producătorii de carne de pasăre își vând produsele (simetrie).
3. Să evidențieze dacă creșterea prețurilor de import al cărnii de pasăre are o influență simetrică scăderii prețurilor de import asupra prețurilor la care producătorii de carne de pasăre își vând produsele.

Rezultatele au validat modelul econometric și arată că influența asupra modificării prețului la producător pentru carnea de pasăre este distribuită în mai multe perioade. Această influență este redată cu ajutorul coeficienților din ecuația de regresie: cei mai semnificativi statistic coeficienți sunt cei aferenți lag-urilor

5 și 6 (e.g. prețul la producător din perioada curentă pentru carnea de pasăre este influențat de variațiile pozitive ale prețului produselor agricole din urmă cu 5 luni).

Aceste decalaje între momentul modificării prețului inputului și momentul în care se propagă efectul său asupra prețului de vânzare al producătorului poate ține de anumite rigidități precum: perioada de derulare a contractelor de aprovizionare, modul de stabilire al prețului din aceste contracte, perioada de derulare a contractelor între vânzătorii de carne de pasăre și clienții acestora etc.

Există simetrii și asimetrii în transmisia variațiilor pozitive și negative asupra prețurilor la producător în funcție de tipul de întârziere cu care se propagă efectul. Transmisia variațiilor pozitive și negative ale prețurilor produselor agricole asupra prețurilor la producător este mai degrabă simetrică, în timp ce transmisia variațiilor pozitive și negative ale prețurilor de import tinde să fie mai asimetrică.

Concluzii

Prețurile la alimente în România au cunoscut o creștere semnificativă în ultimii ani în România, cu o serie de factori care au contribuit la această evoluție. Creșterea masivă a prețurilor este rezultatul unui cumul de factori direcți și indirecti, printre care se numără creșterea costurilor de producție, în special la energie și la materiile prime utilizate în industria alimentară.

Creșterea semnificativă a prețurilor la alimente de pe piața românească a contribuit, de asemenea, la accelerarea procesului de convergență a prețurilor din România cu cele din Uniunea Europeană, cele mai intense creșteri fiind observabile în special în rândul produselor din ulei și grăsimi, respectiv a produselor din pește.

De asemenea, prețurile produselor alimentare importate din alte țări au înregistrat o creștere notabilă, influențând, de asemenea, prețurile interne. Pe lângă acești factori, trebuie să menționăm și alți factori specifici fiecărui produs, cum ar fi condițiile meteorologice nefavorabile care pot afecta producția locală de alimente și sănătatea culturilor, contribuind astfel la presiunea asupra prețurilor alimentelor pe piața românească. Această combinație de factori a dus la o creștere semnificativă a prețurilor la alimente și a generat o preocupare din partea consumatorilor și a autorităților cu privire la inflație și accesibilitatea produselor alimentare de bază.

A fost realizat și un studiu de caz, pentru analiza econometrică a simetriei în transmiterea modificărilor pozitive și negative ale prețurilor produselor agricole asupra prețurilor la producător, respectiv în transmiterea modificărilor pozitive și negative ale prețurilor la import asupra prețurilor la producător.

Rezultatele au indicat faptul că influența asupra modificării prețului la producător pentru carnea de pasăre este distribuită în mai multe perioade. S-a constatat faptul că transmisia variațiilor pozitive și negative ale prețurilor produselor agricole asupra prețurilor la producător este mai degrabă simetrică, în timp ce transmisia variațiilor pozitive și negative ale prețurilor de import tinde să fie mai asimetrică. De asemenea, prețul la producător din perioada curentă pentru carnea de pasăre este influențat de variațiile pozitive ale prețului produselor agricole din urmă cu 5 luni.

Capitolul 5 - Rolul autorităților de concurență în contextul inflaționist

- rolului politicii de concurență în economie în contextul
intervenției statului pe piețele libere. Studii de caz: România și
alte state europene –

În climatul economic complicat al ultimei perioade, intervenția statelor în economie s-a intensificat sub forma unor reacții asupra instalării fenomenului inflaționist pe fondul dezechilibrelor generate de pandemia Covid-19 și, mai târziu, din cauza atacului Rusiei asupra Ucrainei. În urma observării efectelor măsurilor aplicate în diferite țări²⁶ – unele care și-au îndeplinit obiectivele, iar altele care au generat noi distorsiuni și blocaje la nivelul pieței – poate fi tratată o serie de constatări care să contribuie în elaborarea și aplicarea de măsuri în viitor.

Energie electrică și gaze naturale

Energia este indispensabilă economiilor, atât activitatea companiilor, cât și bunăstarea populației fiind condiționată de accesul la energie. Din această perspectivă, dar și din prisma faptului că majorarea prețului la energie electrică și gaze naturale antrenează efecte inflaționiste, costurile operatorilor economici crescând odată cu prețurile la energie, instabilitatea sectorului energetic a determinat guvernele să intervină prin diferite pachete de măsuri.

Măsurile de compensare și de plafonare a prețurilor în România

Guvernul României a aplicat, începând din 1 noiembrie 2021, în mod succesiv, mai multe măsuri de plafonare a prețului final facturat și scheme de compensare.

Schema de compensare era aplicată clienților casnici. Pentru a putea beneficia de compensare, consumul de energie electrică și de gaze naturale al acestora trebuia să se încadreze în anumite limite stabilite prin cadrul normativ adoptat, care au fost modificate cât timp schema a fost în vigoare. La limitele prevăzute se accepta o abatere de până la 10% din limită. Începând din 31 martie 2022 s-a renunțat la schema de compensare și s-au impus măsuri de plafonare a prețurilor finale pentru clienți casnici și noncasnici, în funcție de consumul acestora de energie electrică și gaze naturale.

Beneficiarii plafonării prețului final facturat la energie electrică și gaze naturale au fost, inițial, clienții casnici și anumite categorii restrânse de clienți noncasnici. Ulterior, măsurile de plafonare au fost modificate în mai multe rânduri, în prezent acestea aplicându-se atât clienților casnici cât și noncasnici, în cazul energiei electrice nivelurile plafonărilor fiind stabilit în funcție de cantitatea consumată de energie electrică, în conformitate cu Legea 357 din 13 decembrie 2022²⁷.

Diferența dintre valoarea prețului mediu ponderat pentru contractele de achiziții și prețul plafonat a fost și este în continuare decontată de la bugetul de stat, preconizându-se menținerea unei situații tensionate dată fiind criza energetică și geopolitică, plafonarea prețurilor la energie electrică și gaze naturale va fi aplicată până la 31 martie 2025.

²⁶ Prezentul capitol nu își propune o analiză exhaustivă a măsurilor aplicate la nivelul statelor ca reacție a inflației, fiind prezentate/detaliate măsurile pentru care au putut fi identificate îndeajuns de multe informații relevante.

²⁷ Legea nr. 357 din 13 decembrie 2022 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 119/2022 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 27/2022 privind măsurile aplicabile clienților finali din piața de energie electrică și gaze naturale în perioada 1 aprilie 2022-31 martie 2023, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative din domeniul energiei

Pe parcursul timpului, măsurile de plafonare au suferit mai multe modificări, nu doar în ceea ce privește nivelurile plafoanelor de preț, ci și în ceea ce privește modalitățile și documentele justificative pe care furnizorii de energie electrică și gaze naturale trebuiau să le transmită autorităților statului în vederea acoperirii diferențelor de preț compensate de la bugetul statului.

Măsura de plafonare a prețurilor în Germania²⁸

Având în vedere trendul crescător al prețurilor pe piețele energetice din Germania, a fost înființată o comisie de experți cu rolul de a dezvolta un instrument care să ofere ajutor gospodăriilor și companiilor în cazul creșterii prețurilor la gaz și căldură. În urma raportului realizat de comisie, au fost adoptate măsurile de plafonare a prețurilor energiei electrice, gaz și căldură pe gaz, care s-au aplicat începând cu luna martie 2023 și vor fi în vigoare până în decembrie 2023. În luna martie s-au luat în considerare retroactiv și sumele scutirilor pentru lunile ianuarie și februarie.

Plafonarea prețurilor se aplică pentru o cantitate de 80%²⁹, respectiv 70%³⁰ din consumul din perioada anterioară (de ex. consumul înregistrat în 2021), diferența fiind vândută la prețul aferent contractului încheiat cu clientul final. De menționat este faptul că diferența dintre prețul convenit contractual pe kilowatt oră și plafonul impus este compensat furnizorilor de energie de la bugetul de stat.

Măsura plafonării prețurilor prevede și un mecanism de stimulare pentru economisire. Astfel, pentru consumul realizat peste cota stabilită pentru fiecare beneficiar în parte, 80%, respectiv 70%, se va aplica prețul integral din contractul de furnizare. Însă, în cazul în care clienții consumă o cantitate mai mică decât nivelul cotelor stabilite pentru fiecare beneficiar în parte (80% și 70%), se va restitui beneficiarului suma aferentă reducerii de consum, calculată la prețul integral din contractul de furnizare de energie electrică, gaz sau încălzire pe gaz, după caz.

Măsura de plafonare a prețurilor la energie, aplicată atât clienților casnici, cât și celor noncasnici, reprezintă mai mult decât o formă de a reduce presiunea resimțită de către consumatorii finali, având efecte pe mai multe paliere. Pe de o parte, aplicând un plafon de preț garantat, **sunt reduse costurile la energie**. Pe de altă parte, prin metoda în care s-a decis să se aplice măsura plafonării, **clienții sunt stimulați să reducă semnificativ consumul de energie**, beneficiind de sumele restituite care pot ajunge la valori considerabile în situația în care consumul este redus sub nivelul cotelor stabilite. Mai mult, prin modificarea comportamentului consumatorilor, **cererea agregată de energie se diminuează, determinând o reducere a presiunii în acest sector în contextul crizei energetice**.

²⁸ <https://www.bmwk.de/Redaktion/DE/Artikel/Energie/strom-gaspreis-bremse.html>

²⁹ în cazul consumatorilor casnici și a companiilor cu un consum sub un anumit plafon

³⁰ în cazul consumatorilor noncasnici cu un consum ridicat

Lemnul pentru foc

Din 2007 până în 2020, cantitatea importată de lemn de foc și produse derivate din acesta, la nivel mondial, s-a dublat, ajungând de la 44 milioane de tone la 80 de milioane de tone³¹. În ultimii ani, cererea pentru lemn de foc a crescut rapid și în spațiul european. Instalarea fenomenului inflaționist și presiunile la nivelul ofertei au generat o creștere bruscă a prețului, punând în dificultate categoriile vulnerabile ale populației. Această situație a impus adoptarea unor măsuri fiscale anticiclice precum reduceri de TVA, dar și intervenții pe piața lemnului de foc, precum măsuri de plafonare a prețurilor.

Cazul României – Plafonarea prețului

În contextul creșterii prețului la lemnul de foc, a intrat în vigoare Ordonanța de Urgență (OUG) 134 din 5 octombrie 2022 prin care au fost impuse, până la 31 martie 2023, prețurile maxime de vânzare către consumatorul final ale lemnului de foc și derivatelor acestuia, după cum urmează:

- plafonarea prețului la 400 lei/mc cu TVA inclusă pentru lemn de foc, resturi de lemn, tocătură provenită din lemn și rumeguș³²;
- plafonarea prețului la 1.500 lei/tonă cu TVA inclusă pentru brichete din lemn, respectiv 2.000 lei/tonă cu TVA inclusă pentru peleții din lemn.

Consiliul Concurenței a propus aplicarea altor măsuri de susținere a populației, diferite de plafonarea prețului, precum acordarea de tichete pentru persoanele vulnerabile cu scopul de a asigura necesarul de lemn și produse derivate pentru iarnă. În acest mod s-ar fi putut îndeplini obiectivul de a proteja populația puternic afectată, evitând intervenții destabilizatoare la nivelul pieței lemnului de foc. S-a optat, însă, pentru plafonarea prețurilor pentru perioada octombrie 2022 – martie 2023.

Aceste plafoane de preț pare că au fost stabilite de către Guvern ca fiind universale, fără a se ține seama de aspecte precum **specia lemnului** (speciile tari se vând la un preț mai ridicat decât speciile moi), **condițiile de livrare** (de exemplu, costurile pot să varieze în funcție de condițiile meteorologice) și **zona în care se realizează comercializarea lemnului și diferențele de preț dintre regiuni**. De asemenea, plafonul fiind stabilit la nivelul prețului final de vânzare, acest preț maxim de 400 lei/mc respectiv 1.500 și 2.000 lei/tonă trebuia să acopere și costurile de manipulare a lemnului, secționare, despicare, paletizare, lemnul trecând prin mai multe etape de prelucrare până ajunge la consumatorul final. Astfel, se constată faptul că **prețurile maxime impuse prin OUG s-au aflat sub valoarea costurilor de producție**.

În condițiile în care **nu a fost luat în considerare un mecanism de compensare** pentru cazurile în care plafonul de preț era mai mic decât costurile de producție, **efectele au fost resimțite rapid, piața confruntându-se cu blocaje imediat după ce OUG a intrat în vigoare, iar măsura nu a avut efecte**

³¹ ITC - Trade statistics for international business development

³² În perioada premergătoare adoptării OUG a circulat Proiectul de OUG conform căruia prețul maxim s-ar fi stabilit la 500 lei/mc.

în beneficiul cumpărătorilor finali. Mai mult, în perioada imediat următoare intrării în vigoare a OUG, a fost semnalată intensificarea transporturilor ilegale de lemn³³.

Carburanți

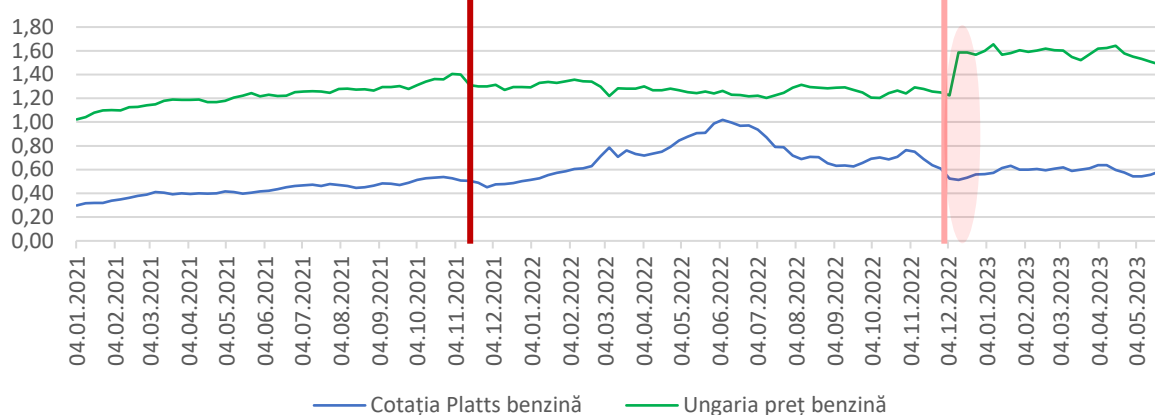
Din cauza invaziei Rusiei în Ucraina, Uniunea Europeană a stabilit o serie de măsuri restrictive în relația comercială cu Rusia, inclusiv interzicerea încheierii de noi acorduri comerciale care ar implica achiziționarea, importul sau transferul de țiței și produse petroliere care provin sau sunt exportate din Rusia³⁴. Ținând cont de creșterea accelerată a prețurilor pentru combustibili, în condițiile în care în spațiul european au apărut îngrijorări referitoare la aprovizionarea cu țiței și produse petroliere, autoritățile statelor membre au intervenit, sub diferite forme, cu scopul de a stabiliza sectorul petrolier și a reduce tensiunea la nivelul prețului pe care clienții finali ar fi fost nevoiți să o suporte.

Cazul Ungariei: Plafonarea prețului

Guvernul Ungariei a adoptat Hotărârea 624/2021 prin care s-a stabilit un plafon maxim al prețului pentru benzină și motorină la nivelul prețului la care combustibilul s-a vândut la data de 15 octombrie 2021. Măsura de plafonare a fost stabilită inițial pentru trei luni, însă a fost ulterior prelungită, această decizie fiind luată de către Guvernul Ungariei în mai multe rânduri, până la data de 6 decembrie 2022.

Conform graficului de mai jos, prețul combustibililor în Ungaria, în perioada de dinainte de plafonare, urma evoluția cotațiilor internaționale ale produselor petroliere. **Linia roșu închis marchează momentul impunerii plafonului de preț.** Tensiunile la nivelul pieței au început să se accentueze, însă, din februarie 2022, odată cu invazia Rusiei în Ucraina, când cotațiile la produsele petroliere au înregistrat creșteri bruște, iar prețul carburanților a rămas în continuare plafonat în Ungaria, în condițiile în care nu au fost introduse măsuri de compensare pentru comercianții de carburanți.

Figura 5.1. Evoluția prețului la pompă pentru benzină în Ungaria, în comparație cu valorile cotației Platts (evoluție săptămânală, euro/litru)

Sursa: prelucrare proprie, folosind date deținute de CC și serii de date ale Weekly Oil Bulletin și BCE³⁵

³³ <https://www.zf.ro/eveniment/wmf-romania-plafonarea-pretului-la-lemnul-de-foc-a-condus-la-o-21272367>

³⁴ Decizia (PESC) 2022/884 a Consiliului și Regulamentul (UE) 2022/879 al Consiliului din 3 iunie 2022

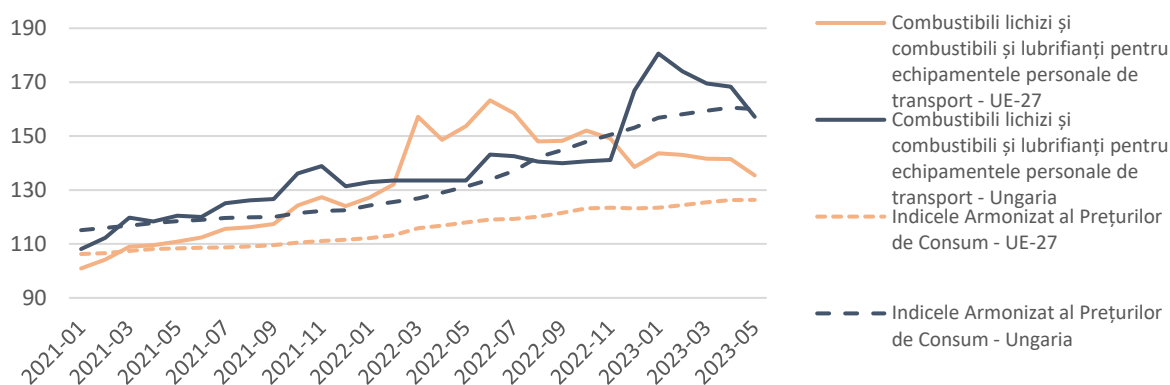
³⁵ Pentru perioadele în care nu au fost date disponibile, reprezentând sărbători legale, au fost utilizate valorile din perioada anterioară; datele cu frecvență zilnică (cursul de schimb și valorile Platts) au fost prelucrate calculându-

Plafonarea prețurilor a creat **distorsionări grave ale pieței** vânzării carburanților din Ungaria. Pentru că **cererea de combustibil nu mai putea fi acoperită de oferta disponibilă**, iar importurile de combustibil nu erau rentabile din punct de vedere economic, prețul impus prin măsura de plafonare fiind sub nivelul prețului pieței, rețelele de benzinării au fost nevoite să impună **forme de raționalizare** în cazul vânzării cu amănuntul de combustibili.

Ulterior, au fost excluse treptat din rândul beneficiarilor măsurii de plafonare a prețurilor diferite categorii de clienți, relaxându-se astfel presiunea exercitată asupra pieței vânzării de combustibili. Totuși, abia **în 6 decembrie 2022 (moment marcat cu roșu deschis în graficul de mai sus) s-a renunțat la plafonarea prețului la litrul de combustibil**³⁶. Se observă cum, imediat după această dată au avut loc creșteri ale prețului la pompă.

Se constată că, în ciuda eforturilor Guvernului de a contracara creșterea ratei inflației prin măsuri intervenționiste de plafonare a prețurilor, odată ce s-a renunțat la aceste măsuri, **prețurile au ajuns rapid la niveluri peste media UE-27**. Astfel, în 2023 **Ungaria a devenit țara cu cea mai mare rată a inflației din Uniunea Europeană**, ceea ce demonstrează faptul că **măsurile de plafonare nu și-au atins obiectivul** de a proteja cetățenii de o rată a inflației ridicată. În acest caz, **s-a menținut temporar artificial un nivel scăzut al prețului, tensionând piața** și având ca efect creșterea accelerată a prețurilor imediat după ce măsura nu a mai fost în vigoare. În plus, **piața comercializării de carburanți a fost puternic destabilizată, afectând întreaga economie**.

Figura 5.2. Rata inflației generale și la nivelul combustibililor în UE-27 și Ungaria (2015=100)

Sursa: Eurostat

Cazul României: Măsura de reducere a prețului

Pentru a reduce efectul creșterii prețului la benzină și motorină asupra nivelului de trai al populației, precum și asupra activității operatorilor economici, Guvernul României, prin OUG 106/30.06.2022, a intervenit creând cadrul legal pentru susținerea acordării unei reduceri de preț pentru carburanți.

se medii aritmetice, transformând seriile zilnice în serii săptămânale, asigurând comparabilitatea cu prețurile furnizate de Weekly Oil Bulletin.

³⁶ Eurofound (2022), Price cap on fuel, measure HU-2021-47/2417 (measures in Hungary), EU PolicyWatch, Dublin, https://static.eurofound.europa.eu/covid19db/cases/HU-2021-47_2417.html

Cum funcționa măsura de reducere a prețului?

Începând din 1 iulie 2022, până la 30 septembrie 2022, agenții economici puteau acorda voluntar o reducere de 50 de bani (inclusiv TVA) aplicată la prețul pieței tuturor consumatorilor finali – persoane fizice și juridice care achiziționează combustibil pentru consum propriu - pentru fiecare litru de benzină sau motorină vândut fie din benzinării, fie din depozite.

Agenții economici beneficiau, sub forma unei compensări, de o reducere a obligațiilor fiscale care era calculată proporțional cu reducerile totale aplicate: pentru fiecare litru de combustibil vândut la preț redus, agenții economici primeau de la bugetul de stat de o compensare în valoare de 25 bani, inclusiv TVA. În acest mod, presiunea aplicării reducerii de câte 50 de bani pe litru de combustibil era distribuită între comerciantul de combustibil și stat.

În urma intrării în vigoare a ordonanței, pe baza informațiilor disponibile în Monitorul prețurilor, precum și a altor informații din piață, s-a constatat faptul că majoritatea operatorilor economici au aplicat în mod voluntar reducerea de 50 de bani/litru, inclusiv TVA, reducând astfel prețurile de vânzare pentru combustibil³⁷. Conform declarațiilor din presă, până la finalul lunii august au fost realizate compensări de către stat în valoare totală de peste 174 milioane lei³⁸.

Pe fondul evoluției imprevizibile a cotațiilor internaționale a produselor petroliere, Guvernul României a decis extinderea perioadei de aplicabilitate a măsurii pentru încă trei luni – începând din 1 octombrie până la 31 decembrie 2022. Astfel, a fost adoptată OUG 131/29.09.2022, prin care s-a modificat și completat OUG 106/30.06.2022.

Efectele asupra evoluției prețului carburanților par să nu fie neapărat asociate cu măsura, acesta urmând fluctuațiile cotațiilor internaționale ale produselor petroliere, foarte volatile pe fondul escaladării războiului ruso-ucrainean. În acest sens, în cadrul Consiliului Concurenței a fost realizată o analiză econometrică, în urma căreia s-a confirmat faptul că, atât pentru benzină cât și pentru motorină, în majoritatea cazurilor analizate a fost acceptată ipoteza unei ajustări simetrice a prețului la pompă în funcție de evoluția cotației Platts³⁹. Totuși, având în vedere faptul că **măsura a reprezentat o formă de a reduce, parțial, presiunea creșterii prețului resimțită de clientul final**, diminuând impactul asupra nivelului de trai al populației și asupra activității operatorilor economici, **se poate considera că scopul măsurii a fost atins, fără a genera tulburări la nivelul pieței.**

Alimente

În ciuda trendului dezinflaționist general ce a caracterizat finalul anului 2022 și primul semestru din 2023, și mai ales a faptului că prețul la materia primă a descris un trend descendent în perioada menționată, s-a putut observa că prețurile la alimente au continuat un trend ascendent, atât în România, cât și în alte state membre UE. Această evoluție a prețurilor sugerează faptul că puseul inflaționist pentru aceste bunuri are la bază o serie de factori comuni structurali și conjuncturali, care au sunt identificați și prezentați în secțiunea dedicată acestui subiect.

³⁷ Informații deținute de CC.

³⁸http://stiri.tvr.ro/guvernul-a-prelungit-pana-la-sfarsitul-anului-masura-privind-reducerea-de-50-bani-litru-a-pretului-la-carburanti_915154.html#view

³⁹Analiza poate fi consultată integral [aici](#).

Inițiativa Guvernului României de reducere a prețului laptelui – „acordul voluntar”

În România, laptele proaspăt integral ocupa locul trei în clasamentul alimentelor care s-au scumpit cel mai mult în ianuarie 2023 față de ianuarie 2022, prețul acestui produs crescând cu 38,6%. Creșterea de preț din România depășea majorările înregistrate la nivelul Uniunii Europene (30,9%), cât și media regională (36,8%). Astfel că, la sediul Guvernului României, reprezentanții procesatorilor din industria alimentară, ai fermierilor, ai rețelelor comerciale și ai companiilor de distribuție au convenit să se pună în aplicare acordul voluntar de reducere a prețului laptelui.

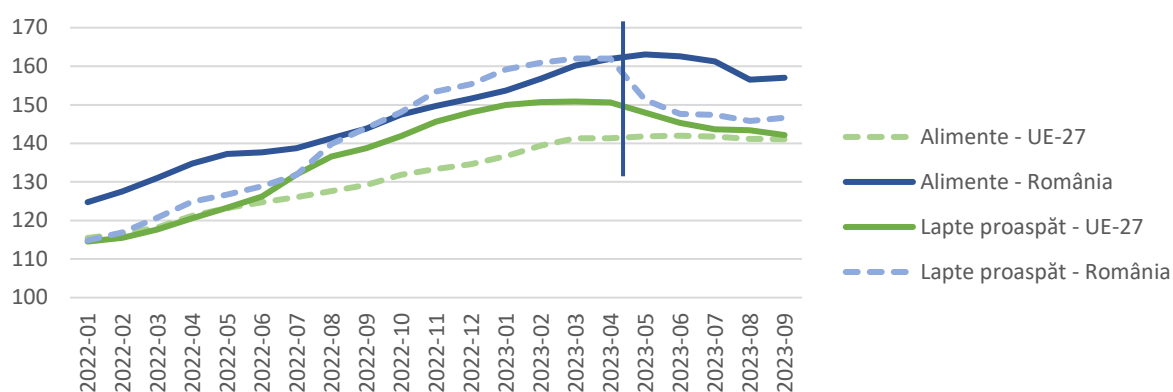
În ce a constat acordul voluntar de reducere la prețul laptelui?

- s-a convenit reducerea prețului pentru laptele de consum, prin depunerea unui efort echitabil care presupune reducerea cu minimum 10% a prețului practicat de procesator și cu minimum 10% a prețului practicat de retailer, aceste diminuări conducând la o reducere de cel puțin 20% a prețului final suportat de consumator;
- reducerile de prețuri au fost negociate și tratate similar promoțiilor de reducere a prețurilor folosite în mod uzual în relațiile comerciale dintre comercianți și procesatori;
- reducerea s-a aplicat pe o perioadă limitată de șase luni, începând cu data de 1 mai 2023, cel puțin pentru laptele proaspăt de vacă de proveniență românească, cu conținut de grăsime de 1.5% și 3.5%, al cărui preț la raft, la data de 11 aprilie, era de minim 7 lei/litru;
- monitorizarea aderării la acord de către Consiliul Concurenței s-a realizat prin utilizarea instrumentului Monitorul Prețurilor, precum și prin raportările părților.

În luna aprilie 2023, Consiliul Concurenței a emis comunicate de presă prin care s-au trasat principalele repere pentru ca angajamentul asumat de către procesatori și de către comercianții cu amănuntul să se desfășoare cu respectarea normelor de concurență. Pe parcursul acordului voluntar, Consiliul Concurenței a efectuat patru analize pentru a monitoriza impactul acordului voluntar.

Se observă cum începând din luna mai, momentul în care toate marile rețele comerciale din România au acceptat să participe la acordul voluntar, evoluția prețului laptelui la consumator își modifică trendul, luându-se în considerare modificările în comparație cu aceeași lună a 2015.

Figura 5.4. Evoluția indicelui armonizat de preț la consumator pentru lapte și alimente (HICP%, 100=2015)

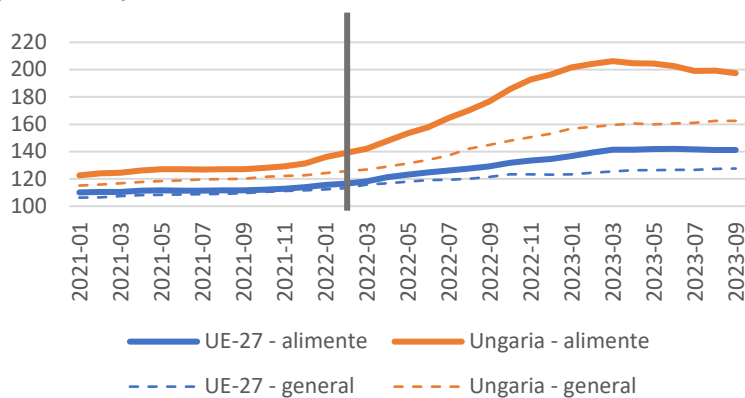
Sursa: Eurostat

Având în vedere trendul la nivelul UE-27, se poate considera faptul că, împreună cu scăderea prețurilor materiei prime și a efectelor măsurilor aplicate care au avut efecte în ceea ce privește costurile de producție inclusiv în industria produselor alimentare, se evidențiază impactul mult mai pronunțat al acordului voluntar asupra prețurilor la consumator pentru lapte proaspăt aplicat în România.

Plafonarea prețului la alimente – o soluție la nivelul Ungariei

Ca răspuns la creșterea inflației, guvernul Ungariei a emis decretul 6/2022 privind produsele alimentare prin care începând de la 1 februarie 2022, prețurile la anumite alimente selectate s-a plafonat la nivelul din 15 octombrie 2021. Limita de preț se referea la produse alimentare de bază, cum ar fi zahăr, făină, ulei de floarea soarelui, pulpe de porc, piept de pui și alte părți de pui și lapte. Comercianții cu amănuntul trebuie să se asigure că articolele rămân în stoc, dar li s-a permis să vândă alte articole similare la prețuri mai mari. Prețurile sunt plafonate și pentru sectorul de retail online. Plafonările de preț au fost extinse de mai multe ori, cea mai recentă plafonare de preț pentru produsele alimentare de bază fiind valabilă până la 30 iunie 2023⁴⁰.

Figura 5.5. Evoluția Indicelui Armonizat al Prețurilor de Consum înainte și în timpul plafonării (2015=100)

Un raport al băncii centrale din decembrie 2022 spunea că limitele de preț nu au reușit să reducă inflația, ci au alimentat-o, așa cum se poate observa prin creșterea accentuată a prețurilor la alimente în Ungaria față de restul statelor UE. S-a putut constata că plafoanele

Sursa: Eurostat

prețurilor la alimente au afectat 2,4% din întregul coș de consum, în timp ce produsele alimentare reprezintă 20% din acel coș, astfel încât comercianții cu amănuntul au avut șansa de a crește prețurile la articolele fără plafon. Un efect important a putut fi observat în creșterea prețurilor la alimente și a serviciilor legate de alimente, ceea ce a afectat și competitivitatea pe piețele de export.

Măsură privind plafonarea adaosurilor comerciale – cazul României

Guvernul României, prin Ordonanța de Urgență nr. 67/30.06.2023 („OUG 67”), a impus, începând din 1 august 2023, o măsură temporară de plafonare a adaosurilor comerciale pentru anumite produse agricole și alimentare⁴¹, pentru o perioadă de 90 de zile. Scopul măsurii a fost de a combate creșterea excesivă a prețurilor la alimentele de bază, în contextul creșterii costurilor de producție a produselor agricole și produselor alimentare procesate.

⁴⁰ Informații preluate de la *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, https://static.eurofound.europa.eu/covid19db/cases/HU-2022-6_3084.html;

⁴¹ Produsele vizate de această măsură sunt în număr de 30 și fac parte din categoriile de alimente: pâine albă; lapte, brânză telemea, iaurt de vacă; făină de grâu; făină de mălai; ouă; ulei de floarea-soarelui; carne proaspătă de pui și porc; cartofi, legume și fructe proaspete; zahăr alb.

În cadrul OUG 67 sunt definite trei categorii de operatori, pentru care s-au impus, pentru 90 de zile, următoarele plafoane pentru adaosul comercial practicat:

Operator	Prevedere
Procesatori	Adaosul procesatorului este de maxim 20% față de costul de producție al produsului (în care sunt incluse cheltuielile directe și indirecte)
„Întregul lanț de distribuție”	Adaosul „întregului lanț de distribuție” este de „maxim 5% față de prețul de achiziție la care se adaugă cheltuielile operaționale”
Comercianți (vânzarea cu amănuntul și cash&carry)	Adaosul practicat de comerciant* este de maxim 20% față de prețul de achiziție, la care se adaugă cheltuielile directe și indirecte ale comerciantului * în cota de adaos comercial sunt incluse și remizele și riturnele

Efectele măsurii

Consiliul Concurenței a considerat oportună realizarea unei analize *ex post* care să evalueze rezultatele și proporționalitatea cu scopul urmărit al măsurii. Astfel, a fost inițiată o analiză (aflată în curs la acest moment) pentru determinarea situației din piață (în timpul în care OUG 67 producea efecte și în perioada anterioară, pentru comparabilitate).

Analizele realizate par a indica faptul că **pieța a încercat să se conformeze cerințelor impuse de OUG 67**, chiar dacă unele dintre acestea nu erau suficient de bine clarificate, **existând un efect observabil de scădere a adaosurilor și a prețurilor efectiv practicate la raft**. A fost identificat un efect de *waterbed* pentru produsele din OUG comparate cu indicatori agregați (ex. total produse alimentare și nealimentare), pentru majoritatea retailerilor alimentari, fiind observate creșteri de profitabilitate între iunie și august 2023. Acest rezultat poate sugera că limitările de profit pentru produsele incluse în OUG au fost compensate de retaileri cu rate de profit mai mari obținute din vânzarea celorlalte produse alimentare și nealimentare.

Constatări

În anumite domenii, un dialog bine gestionat între autorități și operatorii economici poate conduce la identificarea unor soluții raționale, măsurile voluntare înregistrând efectele dorite (ex. acordul voluntar pentru reducerea prețului laptelui din România), pe când un cadru de reglementare excesiv de rigid poate produce un surplus de incertitudine și neîncredere, cu potențial mai mare de a genera efecte economice sau concurențiale nedorite.

Datorită presiunii publice, pare ca există o deschidere în rândul companiilor din piețele de tip oligopol către diferite măsuri voluntare. (ex. măsura voluntară de reducere a prețurilor la carburanți din România).

Măsurile intervenționiste precum măsurile de plafonare a prețului sau a marjelor de profit pot avea efecte devastatoare la nivelul piețelor, în cazul în care nu sunt respectate etapele de analiză necesare implementării. (de ex. aplicarea pripită și menținerea măsurii pentru o perioadă extinsă de timp în cazul

Ungariei pentru combustibili și stabilirea unui plafon al prețului mai mic decât costurile de producție, fără asigurarea de compensări, în lipsa unei analize aprofundate în cazul României pe piața lemnului).

Pe fondul măsurilor de plafonare, mai ales în condițiile în care nu sunt asigurate compensări, este de așteptat faptul că se vor căuta porțițe de evitare a reglementărilor, efectele măsurii neatingând, așadar, nivelul scontat (ex. măsura plafonării lemnului de foc din România).

Măsurile intervenționiste pot reprezenta, însă, soluția viabilă în anumite situații problematice din punct de vedere economic. În plus, este recomandat ca aceste măsuri să fie adoptate doar în ultimă instanță, ca reacție pe termen scurt într-o situație de criză (un exemplu în acest sens este Germania, care a folosit alte pârghii pentru detensionarea situației problematice generate de criza energetică, adoptând măsura de plafonare a prețului la energie numai după ce, în urma unei analize ample realizată de experți, s-a constatat că măsurile aplicate nu au efecte îndeajuns de puternice, iar intervenția la nivelul prețului este imperioasă. Într-un final, măsura de plafonare aplicată în Germania a fost stabilită strategic, având o componentă de stimulare a economisirii de energie în rândul tuturor consumatorilor).

Dacă se constată că este necesară **plafonarea, aceasta trebuie să aibă loc pentru o perioadă scurtă timp, cu precădere atunci când nu sunt aplicate compensări, iar nivelul plafonului să fie stabilit în urma unor analize amănunțite ale pieței, pentru a se afla sub prețul de echilibru, dar în același timp pentru a nu determina o scădere drastică a ofertei** (de ex. cazul României pe piața lemnului).

Concluzii

Măsurile care implică reglementarea excesivă a pieței pot afecta profund mediul concurențial, având urmări greu de gestionat ulterior. De pildă, plafonările de preț au potențialul de a crește concentrarea pe anumite piețe, jucătorii cei mai slabi putând fi eliminați în condiții de rigiditate.

Analizarea piețelor și cunoașterea modului de funcționare al acestora, fiecare piață având particularitățile sale, sunt etape imperioase în elaborarea măsurilor intervenționiste în situații de criză. Autoritățile de concurență pot avea un aport semnificativ la masa discuțiilor, având în vedere faptul că unul dintre rolurile acestora este chiar cel de a cunoaște piețele și de a urmări evoluția lor. Mai mult, instabilitatea economică generează dezechilibre și tensiuni care pot afecta, în final, clienții finali. Așadar, este nevoie ca autoritățile de concurență să fie vigilente pentru a observa schimbările survenite la nivelul piețelor și a interveni în timp util.

Este important ca măsurile intervenționiste în piețe să fie stabilite cu rigurozitate, iar implementarea lor să aibă loc doar în situațiile în care este necesar, pentru ca riscurile și efectele negative pe care le pot provoca să fie minime. Cu precădere în contexte imprevizibile și tensionate precum cele pe care le traversăm astăzi, este necesară o strânsă colaborare între autorități pentru identificarea celor mai potrivite soluții, cu ajutorul experților din domeniu, pe baza unor analize aprofundate. Totodată, este nevoie de deschidere și comunicare cu operatorii economici, fiind necesară o mai mare transparență și predictibilitate pentru mediul de afaceri.

Considerații finale

Ediția din acest an a *Raportului privind evoluția concurenței în sectoare cheie* surprinde o imagine de ansamblu a economiei românești, într-un context internațional și național dificil, care a generat transformări și adaptări la o multitudine de factori disturbatori.

Analiza din perspectivă macroeconomică, pusă în comparație cu situația la nivelul Uniunii Europene, dar și **diagnoza realizată la nivelul mediului de afaceri** oferă imaginea unei economii reziliente, care a reușit să dezvolte mecanisme pe măsura provocărilor și să își continue creșterea.

În contextul inflației persistente, ce a generat anumite dezechilibre și incertitudini, sunt realizate evaluări la nivelul stabilității și indicatorilor financiari din anumite sectoare de activitate cu un impact major în economie, precum **sectorul alimentar, sectorul carburanților și sectorul bancar**.

Tabloul trasat în cadrul acestui raport include o **evaluare a intervențiilor statelor în economii**, prin măsuri de temperare a creșterii prețurilor. Frecvența unor astfel de practici a crescut semnificativ în ultimii ani, pe fondul unei inflații persistente care a afectat în special categoriile vulnerabile de populație. Au fost analizate, astfel, abordările de succes, dar și cele care au generat efecte nedorite, ca un exercițiu de claritate într-un context care păstrează încă multe incertitudini, în care autoritatea de concurență își propune să proiecteze o perspectivă rațională și bine ancorată în teoria și practica economică, astfel încât atât consumatorii să fie protejați, iar piețele să funcționeze pe termen lung.

Începând din 2020, pe fondul pandemiei Covid-19, urmată de conflictul din Ucraina, economiile se confruntă cu o serie de crize suprapuse și succesive care impactează puternic populația și mediul de afaceri, ceea ce s-a reflectat la nivel macroeconomic printr-un ritm de creștere încetinit, coroborat cu afectarea încrederii la nivelul operatorilor economici.

În România, asemenea celorlalte state europene și nu numai, acest context destabilizator a provocat instalarea fenomenului inflaționist, rata inflației ajungând în scurt timp la valori de două cifre, determinând Banca Centrală să reacționeze prin creșterea ratei dobânzii. Chiar și în aceste condiții nefavorabile, economia României a reușit să înregistreze rate de creștere economică mai mari decât media la nivelul Uniunii Europene, iar în ceea ce privește situația financiară a întreprinderilor active din România sunt observate progrese. În acest sens, în urma analizei privind situația de ansamblu a întreprinderilor, sunt evidențiate îmbunătățiri din perspectiva indicatorilor financiari precum profitabilitatea, lichiditatea și capitalizarea, cifra de afaceri pe angajat, în medie, și profitul pe angajat crescând în 2022 cu 26%, respectiv 24% comparativ cu anul 2021, demonstrând faptul că în prezent se traversează o perioadă de recalibrare în rândul operatorilor economici.

Totuși, se constată faptul că există sectoare de activitate unde presiunea concurențială a scăzut, resimțindu-se la nivelul piețelor efecte negative. Potrivit evaluării autorității de concurență, utilizând Indicele Agregat de Presiune Concurențială, în cadrul a 15 din cele 44 de piețe evaluate a avut loc o

principalii jucători, pe de altă parte.

scădere a presiunii concurențiale în ultimul an. Aceste piețe sunt preponderent piețe de servicii de asigurări și piețe ale principalelor materiale de construcții. Dacă în primul caz scăderea presiunii concurențiale se datorează diminuării numărului de asiguratori activi pe piață, în cel de-al doilea caz modificările sunt cauzate, printre altele, de fluctuații ale cererii, pe de o parte, și de menținerea cotelor de piață la aceleași valori în ceea ce privește

În acest context economic nesigur, caracterizat de o rată ridicată a inflației, atenția este preponderent îndreptată spre sectoarele economice care au capacitatea de a afecta direct activitatea celorlalte companii și bunăstarea populației în general, instabilitatea acestora răsfrângându-se la nivelul întregii economii. Drept dovadă, sectoarele cu potențial de a genera inflație și cu impact socio-economic puternic, precum sectoarele energetic și alimentar, sunt cele asupra cărora cele mai multe dintre măsurile guvernelor au fost îndreptate.

S-a menținut același raționament în alegerea sectoarelor cheie ale economiei românești la nivelul cărora să se realizeze analizele prezentate în cadrul acestui raport. Astfel, analizele au implicat abordări și metode de cercetare diferite pentru verificarea ipotezelor stabilite în ceea ce privește sectorul bancar, sectorul combustibililor și sectorul produselor alimentare.

În urma analizei economico-financiare realizate la nivelul pieței vânzării cu amănuntul a combustibililor, s-a observat o scădere a ratei profitului în 2022, evoluție care poate fi considerată un efect al măsurii voluntare de reducere a prețului la carburanți care a fost în vigoare în România în perioada iulie-decembrie 2022. De asemenea, s-a constatat o corelație puternică între rezultatul net cumulat al operatorilor economici prezenți pe piața vânzării cu amănuntul a combustibililor și prețul combustibililor.

Din perspectivă economico-financiară, în ceea ce privește România, în perioada 2016-2022 la nivelul sectorului bancar s-a înregistrat o creștere a profiturilor, aflate în corelație cu rata medie a dobânzii creditelor bancare accesate de agenții economici. Această evoluție, în condițiile în care numărul angajaților în domeniu are un trend descrescător, iar valoarea activelor un trend crescător, sugerează în rândul băncilor adoptarea de tehnologii pentru eficientizarea activității.

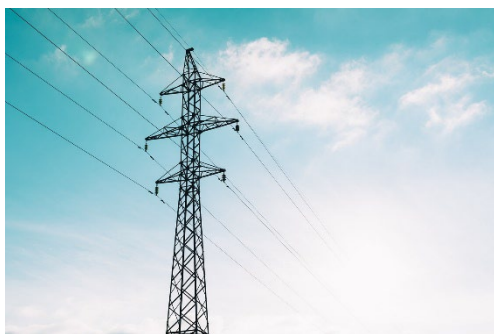
În România, dar și la nivelul statelor membre UE în general, începând de la finalul anului 2022, prețurile produselor alimentare finale au înregistrat rate de creștere din ce în ce mai mici, pe fondul măsurilor guvernamentale aplicate, a stabilizării sectorului energetic și a reducerii cotațiilor materiilor prime pe bursele internaționale de mărfuri. Totuși, comparativ cu bunurile non-alimentare și serviciile, în România rata inflației în rândul bunurilor alimentare s-a menținut la un nivel ridicat, situându-se totodată peste media creșterii prețurilor alimentare la nivelul Uniunii Europene.

Fiind unul dintre produsele cu o pondere semnificativă în coșul de consum al românilor, asupra prețului la carnea de pasăre a fost realizată o analiză pentru a se verifica dacă, în ce măsură și după cât timp prețul cărnii de pasăre la producător se modifică în funcție de anumiți factori exogeni. S-a constatat, printre altele, faptul că prețul la producător din perioada curentă pentru carnea de pasăre este influențat de variațiile pozitive ale prețului principalelor materii prime agricole care au avut loc în urmă cu 5-6 luni, acest decalaj putând fi explicat de anumite rigidități și caracteristici ale sectorului.

În contextul ultimilor ani, influența cotațiilor pe bursele internaționale în ceea ce privește prețul bunurilor indispensabile economiei și populației în general, precum energia, combustibilii și alimentele, generează lipsă de predictibilitate în rândul investitorilor și a operatorilor economici. Situațiile în care cotațiile la bursă au avut un grad mai ridicat de volatilitate au determinat o creștere semnificativă a prețurilor, acestea din urmă generând creșteri de preț în lanț pentru alte categorii de bunuri și servicii destinate consumatorilor finali, asemeni unei reacții de domino. În acest mod pot apărea destabilizări pe diferite piețe, determinând creșterea prețurilor în rândul jucătorilor puternici pentru a compensa riscurile la care se expun, în timp ce companiile mici sunt excluse de pe piață din cauza condițiilor nefavorabile din punct de vedere economic la care nu pot face față.

Este cert faptul că piețele s-au confruntat cu perturbări generate de evenimentele neprevăzute care au avut loc în ultimii ani. În acest context, pe fondul îngrijorărilor în ceea ce privește situația economică în ansamblu, dar și efectele resimțite la nivelul sectoarelor de activitate, unele fiind afectate într-o mai mare măsură decât altele, intervențiile statelor în economie au devenit din ce în ce mai frecvente. Acestea implică o atenție deosebită nu numai în rândul operatorilor economici vizați, cât și în rândul instituțiilor statului, inclusiv al autorității de concurență, cu precădere în cazul măsurilor intervenționiste pe piață precum cele de plafonare a prețurilor sau a marjelor de profit.

În urma prezentării măsurilor adoptate în România începând din 2022, completate cu măsuri aplicate în alte state membre ale Uniunii Europene, precum Germania, Ungaria și Grecia, se evidențiază o serie de observații și „lecții” care pot fi luate în considerare în viitor. De pildă, pe baza similitudinilor dintre măsurile aplicate în rândul mai multor state, se identifică o corelație între caracteristicile măsurilor intervenționiste pe piață în ceea ce privește gradul de flexibilitate/rigiditate al acestora și efectele generate în rândul operatorilor economici, dar și a clienților finali. De asemenea, se constată faptul că modalitatea în care măsurile sunt stabilite, având la bază fundamentul economic și luând în considerare caracteristicile pieței, este decisivă în ceea ce privește îndeplinirea obiectivelor propuse.

În cazul României, au fost adoptate măsuri care au vizat sectorul energetic, sectorul alimentar, piața lemnului și a carburanților. Unele dintre acestea au fost în vigoare la finalul anului 2022-începutul anului 2023, pe când altele sunt în vigoare și în prezent. Autoritatea de concurență are în acest caz rolul de a se asigura că măsurile aplicate nu afectează pe termen mediu și lung piețele, păstrând caracteristicile unui mediu concurențial sănătos.

Mai mult decât atât, în anumite situații, Consiliul Concurenței a avut rol de mediator între instituțiile statului și operatorii economici, contribuind la o mai bună colaborare și transparență de ambele părți.

Rolul activ al autorității române de concurență în acest context este întregit de metodele de monitorizare prin care se asigură de faptul că măsurile sunt respectate conform cadrului legal, cu efecte minime asupra pieței.

Pentru a nu genera perturbări la nivelul piețelor, și totodată pentru a îndeplini obiectivele, măsurile guvernamentale trebuie să reprezinte soluții clare, transparente, aplicate pentru o perioadă scurtă de timp și care să respecte fundamentele economice, luând totodată în considerare caracteristicile activităților vizate și specificitatea piețelor. Drept urmare, în contexte precum cele parcurse în prezent, rolul autorității de concurență este cu atât mai important, sectoarele asupra cărora au fost aplicate măsuri fiind sectoare sensibile, puternic conectate cu întreaga economie, atât la nivel național, cât și la nivel internațional, care pot genera, prin urmare, un impact puternic la nivelul întregului lanț socio-economic.

English version: Synthesis

COMPETITION DEVELOPMENTS IN KEY SECTORS

-2023-

Foreword

The year 2023 marked a period of recalibration of global economies, in a context still dominated by high inflation rates and broke out regional military conflicts. From this point of view, the Romanian economy has proved its resilience, recording one of the highest economic growth rates of 2.7%, this year too, based not only on the growth of consumption, but also of investments. At the end of this intricated period, we can see that, compared to the pre-pandemic period, Romania's economy grew in real terms by 6.5% (from €197 billion in 2019 to €209 billion in 2022), while the European economic growth increased by 3.4% in the same period.

The destabilising factors that dominated during the previous year have alleviated their impact during this year, nevertheless, the consequences can be perceived through a higher level of prices, increased interest rates and more cumbersome credit granting processes, against the background of tightening conditions on the monetary market, with the effect of discouraging investments and spending, as well as tempering economic activity.

It is important to note, in this context, that an important contribution to the growth of the Romanian GDP was represented by investments, which increased by 11.2%, but also by the level of net exports, which had, for the first time in recent years, a positive contribution in GDP growth, amid a 0.3% increase in exports and a 1.7% decrease in imports of goods and services.

We have substantial funds allocated under the new Union instruments that will further support investment in the economy. The National Recovery and Resilience Plan is a very useful tool, with very large amounts, comparable to cohesion funds, with intelligent allocations that pursue certain targets and results and with short implementation deadlines. We worked hard in 2022 and we keep this commitment in the future, to avoid any delays in the absorption of the European funds and we approved state aid schemes totaling 30 billion euros.

Regarding the business environment in Romania, we have updated the analysis published in the previous year, regarding the evolution of the Romanian companies in the period 2017-2022, noting the maintenance of a positive trend on the main monitored indicators. We observed the growth rate of the number of companies staying relatively at the same level, for the year 2022, and an increase in the percentage of profitable companies, to 61%. For these profitable companies, the level of average net profit per employee saw a significant real increase of 10.2% in 2022 as compared to 2021.

After the period of 2017-2021, the share of financial stable firms (which have a rate of global financial autonomy of more than 33%) increased continuously, in 2022 this indicator stabilized, recording even a slight decrease of 0.1%. This trend of slight decline in the share of companies with sufficient credit guarantees is also confirmed by the level of the solvency indicators, while the proportion of companies with supraunitary general liquidity rate remained on an upward trend in 2022. It should be taken into account that a possible deterioration of the economic climate under the influence of potential destabilising factors (e.g., the evolution of energy prices) could undermine the financial stability of these companies, against the background of already high interest rates.

From the perspective of rising prices and how these developments could be reflected in increasing the profitability of companies, we have looked specifically at two sectors: banking and fuel (the fuel retail market).

As far as the banking sector is concerned, our analyses have indeed indicated an increase in profits, in correlation with the average annual interest rate on loans in lei. At the same time, in the period 2016-2022, the average number of employees decreased (except in 2022 when it registered a slight increase of 1%), against the background of automation of operations and other efficiency investments.

In the fuel sector, the profit rate decreased in 2021 and 2022, thus marking an inverse trend to that of prices. This can also be put in the context of the Government Ordinance no. 106/2022, to support the granting of price reductions to gasoline and diesel, which had an impact on tempering the rise in prices, but also the increase in the turnover obtained by the main players.

An overview of the main economic sectors – the annually surveillance, through a tool that we have developed to measure competitive pressure (the aggregate competitive pressure index), revealed that more than one third of the 44 industries that we monitored have recorded a negative trend, meaning a decrease in competition pressure (including the automotive insurance, building materials, energy and gas markets).

In the automotive insurance market (RCA and CASCO) the decrease in competitive pressure compared to the previous year can be explained by the major transformations of the insurance industry in the last three years, which have induced major imbalances between demand and supply. By the end of 2023, following the withdrawal by ASF in March of the authorization of the market leader on RCA - Euroins Romania Asigurare Reasigurare SA, an extremely high number of insured, especially RCA, will request the conclusion of new contracts, which will have to be taken over by the remaining active insurers on the market. Thus, the market imbalance will continue in 2024, which could lead either to an increase in tariffs practiced or to a decrease in demand, in the current economic context still characterised by high inflation.

In the competitive electricity supply market, in the context of the perpetuation of the energy crisis and the continuation of price cap/compensation measures, there is expected to be a certain reluctance of customers to change supplier and, implicitly, the motivation of suppliers to compete will decrease.

Instead, in the market for the production and marketing of electricity, we have seen an increase in competitive pressure. Most likely, the profitability of producers considerably decreased in the first half

of the year, both against the background of the general reduction in electricity prices, and as a result of the implementation in Romania of the Central Purchase Mechanism of electricity.

The decrease in competitive pressure in the natural gas production market can be explained by the action of several factors, such as the increase in the cumulative market shares of the first two competitors, the capping of sales prices to suppliers and the over-taxation of the additional revenues generated by companies in the sector and the decreased profitability of companies of the sector.

In the recent years, in the construction materials markets that we monitor, there have been atypical fluctuations in demand, with a decrease in 2022, followed by a massive increase in 2023 (especially in the bitumen market for road applications). In the cement market there is an estimated increase in profitability, and in the ceramic block market, in recent years there have been several important transactions, the degree of concentration increasing slightly. Moreover, the construction sector registered an increase in the volume of activity by 6.8% in the first half of 2023.

In 2023, price developments have further generated an atmosphere of uncertainty that has affected consumer optimism and comparability. To mitigate the impact of these increases, starting in 2022, the Government had to adopt some price capping measures, for example in the wood, gas, electricity and food markets.

Romania is not a unique example in this respect. Similar measures have been taken, in particular, in the field of electricity, gas and foodstuffs, in all the European countries that we have examined. We have also found wrong approaches – from the hasty application and maintenance of the measure for an extended period of time (as it was the case with Hungary with fuels), to the setting of a price cap lower than the production costs, without ensuring compensation (in the case of Romania, on the timber market, in the context of price cap and in the absence of compensatory measures, the problem of illegal logging has increased).

Starting at the end of 2022 and throughout 2023, we were able to see that through a well-managed dialogue between authorities and economic operators, rational solutions can be identified and significant effects can be achieved even through less restrictive instruments, such as voluntary agreements, as was the case in the milk market, where retailers and processors did not have a legal obligation to participate, but adhered in large numbers to the Government initiative, and reductions in the price of Romanian fresh milk reached up to 34% in the case of assortments available in stores.

In the case of Ordinance 67/2023 on combating excessive price increases for certain food products, it was opted for a ceiling for additions practiced throughout the processing, distribution and retail chain. We have engaged in an extensive dialogue at the market level, with representatives of processors, distributors, retailers, but also of the Ministry of Agriculture and the National Tax Administration Agency, with the aim of bringing more clarity and predictability in the application of those provisions. Although there were many unrests at the level of operators, our analyses indicated that there were price drops for the products and categories of products that were covered by the Government Ordinance, without a destabilisation, at the aggregate level, of the financial situation of the retailers.

It is important that such measures have a solid economic basis, predictable and transparent in terms of the way they operate and the period of application, with proportionate but not excessive solutions and

short implementation times, in order to avoid a possible destabilising impact on the markets, which would have a negative long-term impact, including through the price perspective.

I must mention that the aim of the competition authority is that, in the long term, we have functioning markets, in which prices are freely formed, on the basis of competitive mechanisms, of course in the interest of the consumer. The context of the last few years has been marked by a number of challenges that have also led us to have a flexible and resilient attitude, within our competences. We have worked with the Government to ensure that price capping measures benefit without destabilising the markets and have vigilantly monitored developments in key sectors, including through tools developed by us, such as the aggregate competitive pressure index or, in terms of prices – the Price Monitor platform that we have just launched in this regard.

A magnifying glass with a black handle and a white frame is positioned over a document. The lens is focused on a line graph with a red line and a blue line. The red line shows a sharp peak followed by a dip and then a rise. The blue line follows a similar but less pronounced path. The background of the document is slightly blurred, showing some text and other graphs. The overall lighting is soft, and the colors are somewhat muted, giving it a professional and academic feel.

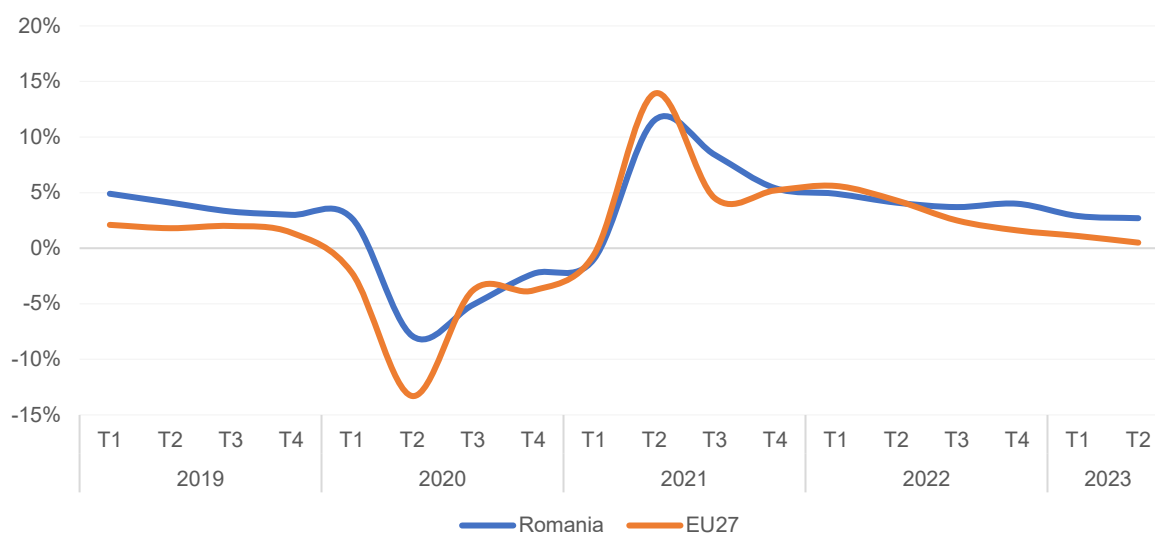
Chapter 1 - Evolution of the National Economy in a Regional Context

- an overview of the economic context and the evolution of key
macroeconomic indicators –

If in the year 2022, the Romanian economy recorded significant growth, driven by high consumption and investments, the data from the first two quarters of 2023 outline a more cautious perspective regarding the evolution of the economy in 2023 and the following years. According to the preliminary data from the National Institute of Statistics (INS), the economic growth rate increased to 2.7% (on a seasonally adjusted basis) in the second quarter of 2023 compared to the same period of the previous year.

One of the main factors that exerted a negative pressure on the real economy was the high inflation, which affected consumer optimism and purchasing power but also contributed to higher interest rates and hindered the issuance of new credits in the economy, resulting in discouragement of investments and expenditures, as well as tempering economic activity. Despite the reduction in the economic growth rate in Romania, it has outperformed the European Union average in the last four quarters. Compared to the pre-pandemic period, the Romanian economy has grown by 6.5% in real terms (from 197 billion euros in 2019 to 209 billion euros in 2022), while the European economy grew by 3.4% in the same period.

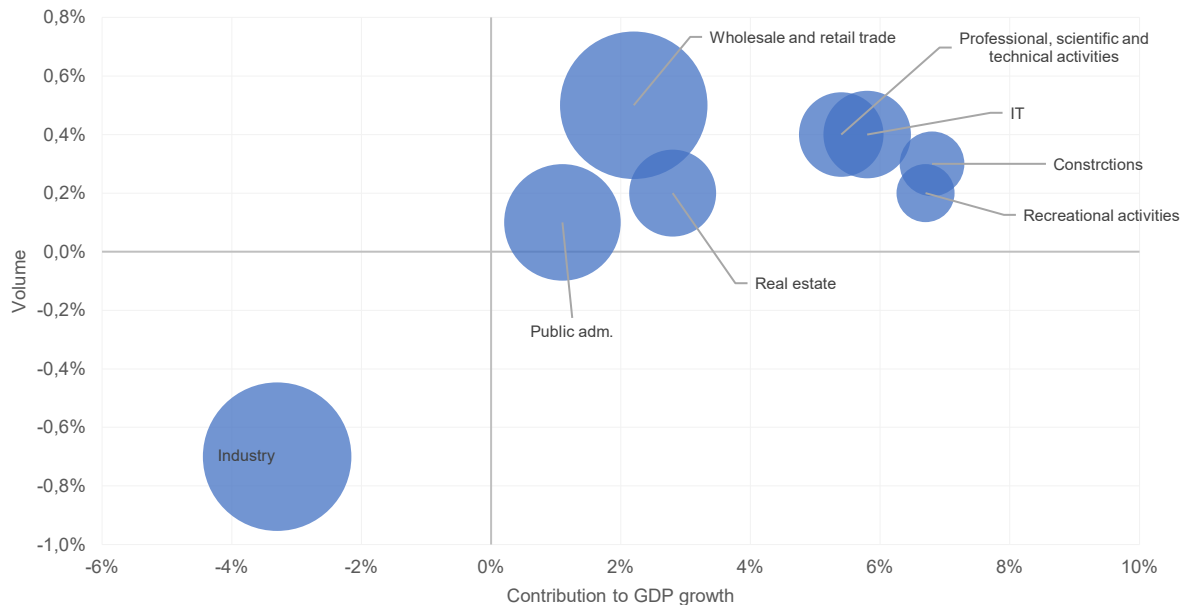
Figure 1.1. Evolution of the economic growth rate (annual change)

Source: Eurostat

On the supply side, in the second quarter of 2023, the Gross Domestic Product (GDP) was mainly generated by the services sector (primarily trade) and the industry. Positive contributions to the GDP growth rate in the first half of 2023 (compared to the same period in 2022) were particularly observed in the trade and HORECA activities (contributing +0.5 percentage points to the economic growth rate, due to a 2.2% increase in activity volume compared to the previous year), IT services (+0.4 percentage points; 5.8% growth in activity volume), professional activities (+0.4 percentage points; 5.4% growth in activity volume), and the construction sector (+0.3 percentage points; 6.8% growth in activity volume). The evolution of the contributions of other economic sectors is summarized in the figure below.

Figure 1.2. Contribution of economic sectors to economic growth in the first half of 2023 (compared to the first half of 2022)

Source: National Institute of Statistics. Note: The size of the dots corresponds to the sector's share in the GDP

The only negative contribution to the economic growth rate was recorded in **the case of industrial activities**. With a 21.6% share in GDP formation, it led to a decrease of -0.7 percentage points in the rate of GDP change due to a reduction in activity volume by -3.3%. Long-term data on the evolution of domestic industry production indicate a declining trend after the post-pandemic recovery and decreasing use of production capacity. According to the series adjusted for working days and seasonality, in the period from January to July 2023, the industrial production index was 5.1% lower than in the same period in 2022, as a result of activity declines in the energy sector (-11.2%) and in the manufacturing industry sector (-4.4%). This decline was partially offset by the growth in extractive industry production (3% year-on-year).

Within the services sector, monthly data evolution indicates a significant slowdown in the sales growth rate in market services addressed to the population compared to previous years, starting in the second quarter of 2023. Slowdowns were also observed in the wholesale trade throughout 2023, while the growth rate of sales in retail trade remained constant compared to the previous year. The only sector where sales increased faster than in previous years is the motor vehicle trade.

Regarding the construction sector, the pessimism of companies in the field is reflected in the evolution of construction indices and associated costs. Although the volume of new construction has increased compared to previous years (including being one of the main sources of economic growth during the pandemic period), construction costs and raw material costs have increased even more since 2021. Furthermore, the reduction in the construction sector's pace is observed in the declining trend of new residential construction permits issuance: compared to the period from January to July 2022, in the same period of the current year, 24% fewer construction permits for residential buildings were issued.

On the demand side, the GDP growth was primarily due to household consumption expenditure (which increased in volume by 3.9%, contributing 2.9% to GDP growth) and gross fixed capital formation (investments increased by 11.2%, contributing 2.5% to GDP growth). Additionally, unlike previous years, net exports had a positive contribution to GDP growth (1.0%), a consequence of a 0.3% increase in export volume and a 1.7% reduction in the volume of imports of goods and services.

Figure 1.3. Contribution by use categories to GDP growth in S1 2023

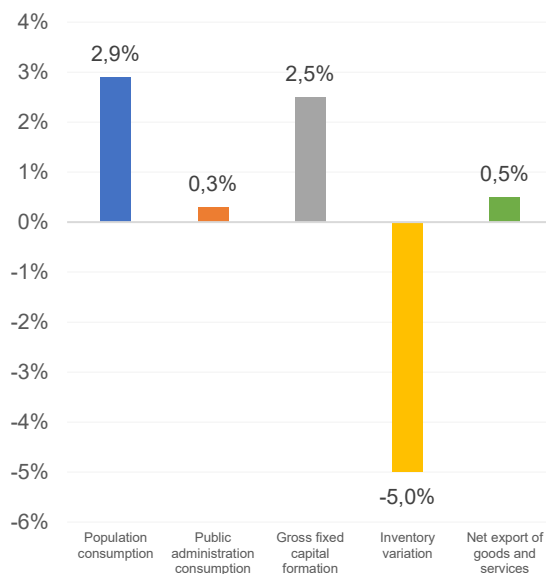
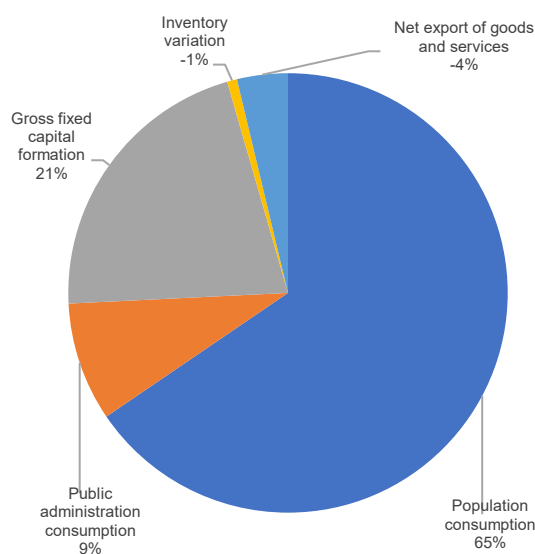

Figure 1.4. Contribution to GDP formation in S1 2023

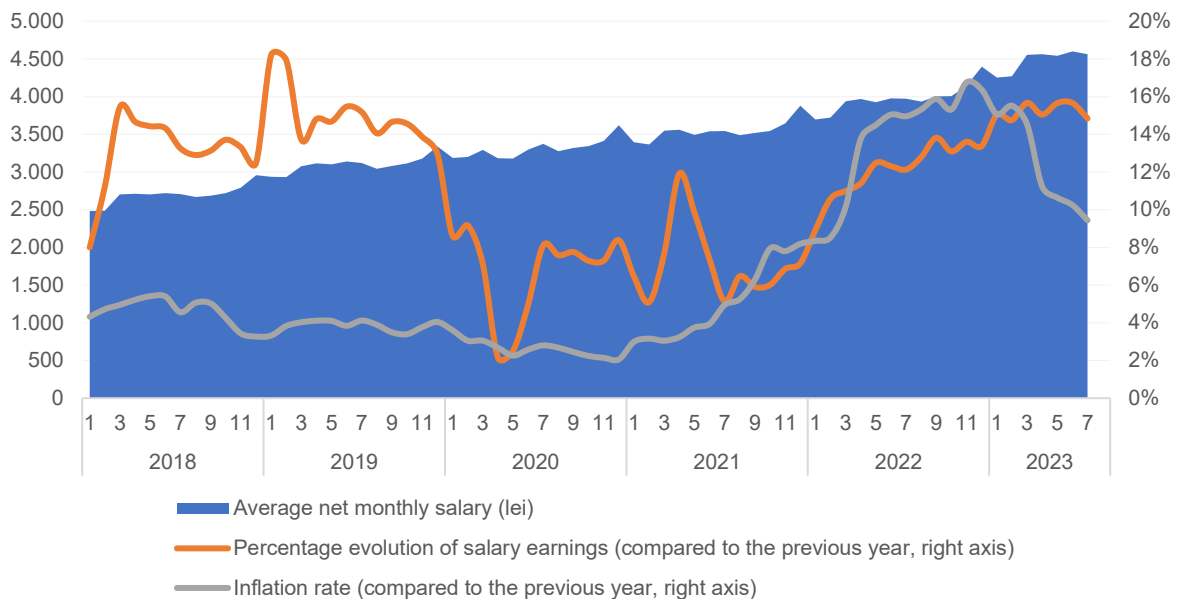

Source: National Institute of Statistics

Supporting demand in the first part of the year was made possible, in part, due to labor market developments, both in terms of employment and the increase in average salaries, as well as the overall average household income. According to seasonally adjusted data from Eurostat, the unemployment rate decreased to 5.5% in July 2023 (compared to 5.9% in the European Union), while average net monthly earnings increased to 4,565 lei (a 14.8% increase compared to the previous year). These developments led to an increase in the overall average household income to 6,978 lei in the first quarter of 2023, while overall average expenses increased to 5,971 lei in the same period.

One of the main factors significantly influencing consumer expenditure trends in 2023 was the continued trend of rapid price increases that began at the beginning of 2021, amidst overlapping international economic crises (the delayed effects of international production chain disruptions and the disruption of the flow of goods in the context of the pandemic; the economic effects of the war in Ukraine; and the impact on consumer goods prices of the energy crisis). According to INS data, despite the deflationary trend, prices continued to increase compared to the previous year, with values ranging from 9.4% to 15.5%, with the highest price increases recorded in the food products category.

Figure 1.5. Evolution of monthly net salary and inflation rate compared to the corresponding month of the previous year

Source: National Institute of Statistics

The evolution of household demand throughout 2023 was influenced, including by developments in the financial and banking sector. In previous years, Romanian consumers tended to spend from the savings accumulated during the pandemic (reflected in increased consumption and a stagnation of overnight deposits between January 2020 and December 2021). However, the increase in interest rates due to rapid inflation, starting in 2022, changed consumer preferences, leading to an acceleration in the establishment of new deposits and an increase in the savings rate at the expense of consumption. According to data from the National Bank of Romania, from January to August 2023, the total volume of deposits increased by the equivalent of 14.3 billion lei (from 303 to 318 billion lei).

Regarding household lending activity, it was also affected by the high interest rates compared to previous years. Data from the National Bank of Romania shows that the total volume of household loans returned to the level recorded in September 2022 (approximately 172 billion lei), due to the decrease in the interest rate on new loans throughout 2023. Thus, from January to August 2023, the total volume of loans granted to households was higher by approximately 1.7 billion lei, with the increase attributed to consumer loans (+2.2 billion lei in the mentioned period). The data also indicate that the volume of loans for housing acquisition decreased both compared to the beginning of 2023 (-0.9% or approximately 1 billion lei) and compared to the corresponding month in 2022 (a decrease of -0.8 billion lei between August 2023 and August 2022).

Regarding the evolution of net investments in the Romanian economy, INS data indicates an increase of 13.5% in the second quarter of 2023 compared to the previous year, with the majority concentrated in the construction sector, followed by industry and services.

The growth rate of GDP in the first half of 2023 was also influenced by the development of public expenditures. According to the Ministry of Finance's data, cumulative public expenditures until August

2023 increased in absolute value by approximately 45.8 billion lei compared to the same period in 2022, contributing to the growth of consumption. Although the level of public spending increased in absolute value compared to the previous year, the share of public administration consumption in GDP decreased due to the growth of aggregate production throughout 2023 (from 23.8% in August 2023 to 23.4% in August 2022). This development led to a reduction in the budget deficit compared to previous years, and the package of measures to reduce public spending adopted in October 2023 aims to further reduce the deficit.

Regarding foreign trade, there was a trend of reducing the trade deficit throughout 2023, due to the slowdown in the growth rate of imports and an increase in the growth rate of exports. According to INS, in January-August 2023, exports amounted to 62.1 billion euros, while imports totaled 80.3 billion euros, resulting in a deficit of 18.2 billion euros (lower by 3.7 billion euros, -17.2%) compared to the same period in 2022.

Considering the current macroeconomic developments, international financial institutions have revised their forecasts regarding the Romanian economy for 2023 and 2024. According to the latest World Economic Outlook report published by the International Monetary Fund (IMF), the estimated growth of the Romanian economy will be 2.2% in 2023, a more pessimistic projection compared to the IMF's April estimates (2.4%). It is expected to record an advance of 3.7% in 2024. Regarding the inflation rate, the IMF forecasts an average annual price increase of 10.7% in 2023 and 5.8% in 2024, as a result of reduced inflationary pressures. Additionally, the European Commission estimates that inflation will remain high in Romania in the coming years, financial conditions will be relatively strict, and the slow economic growth among trading partners will lead to a deceleration of economic growth. Despite these developments, the dynamics of private consumption are expected to remain positive due to income growth expectations, the extension of energy price caps until 2025, and government support schemes.

Conclusion

The macroeconomic indicators in the first half of 2023 reflect the impact of successive crises that overlapped between 2020 and 2022 on the national economy. These had the primary effect of reducing the pace of economic growth, increasing inflation rates and interest rates, affecting the confidence of economic agents in the economy, and consequently their decisions.

Despite these developments, the domestic economy remained resilient throughout the year, achieving a higher economic growth rate than the European average, driven by increased private consumption and investments. In terms of business sectors, trade and IT services have made the most substantial contributions to the economic growth process, while the industrial sector has faced challenges.

The background of the slide features a blurred financial candlestick chart. The chart consists of vertical bars in blue and yellow, representing price movements over time. A prominent yellow trend line is drawn across the chart, sloping upwards from left to right. The overall aesthetic is professional and data-oriented, typical of a business or financial presentation.

Chapter 2 - Diagnosis Analysis of Capitalization of Enterprises in Romania

- analysis of economic and financial indicators across over 700,000 enterprises and verification of correlations between price growth and profitability, focusing on the most significant players in the banking and fuel sectors –

The economic and financial stability of companies has a significant influence on their behavior, on their business decisions. This chapter presents the economic and financial development of Romanian enterprises in 2022, in the context of developments recorded in the previous period, 2017-2021. Indicators related to the structure of enterprises, profitability, level of capitalization, solvency, liquidity, self-financing capacity etc. were analyzed to capture various perspectives of evolution. The analysis is based on the total balance sheet information of existing enterprises at the end of each year in the database of The National Agency for Fiscal Administration (NAFA).

Two key sectors, the banking and retail sectors in the Romanian fuel market, were selected to assess, on the basis of a limited set of indicators, to what extent price variation is correlated with the main balance sheet indicators. When choosing the economic sectors, it was taken into account that they are considered key sectors and have a significant influence on supporting economic development.

The structure and number of enterprises in 2022 have similar developments to the previous period 2017-2021, with a continued growth of the number of active enterprises that slightly surpasses 840.000 entities while the overall enterprise structure remains consistent⁴². It was found that at the end of 2022, 99.93% of all enterprises are SMEs and the remaining 0.07% are large enterprises, values similar to previous years.

The profitability analysis of enterprises reveals that the profitability of the enterprises continued its upward trend in 2022. This is evident both in terms of the share of profitable enterprises within the total number of undertakings and in the absolute value of total net profit, while the net loss does not record significant variations, being on a downward trend throughout the period of analysis from the perspective of the ratio of number of loss-making entities. In absolute terms, the increase in total profit for the entire period, 2017-2022, was from 116 billion LEI in 2017 to 257 billion LEI in 2022.

For the **analysis of the persistence of losses**, we focused on enterprises that recorded gross loss in 2019, totaling 237.8 thousand. We examined their performance from 2019 to 2022. It was found that 40% of them were closed by the end of 2022, the number doubling during the last year of analysis.

The legislation requires from 1 January 2023 the existence of at least one employee per micro-enterprise, existing at the end of 2022⁴³, which would have generated an increase of 300,000⁴⁴ of new employment contracts registered by January 2023, compared to January 2022. The analysis of the evolution of the actual total number of employees⁴⁵ showed that the expected growth was not recorded but an increase of only 5% of the expected, meaning 15,400 more employees as at 31 December 2022 compared to 31 December 2021. Thus, the 300 000 new contracts announced represented in the vast majority the migration of employees/employment contracts from one enterprise to another.

The analysis of the average net turnover per employee, calculated cumulatively for all enterprises indicates a growth throughout the period 2017-2022 in absolute and relative terms. This growth

⁴² As a very wide application base, the criteria relating to linkages between enterprises have been omitted from the enterprise structure criteria, each enterprise being regarded as autonomous, while the criteria relating to the number of employees and turnover being maintained.

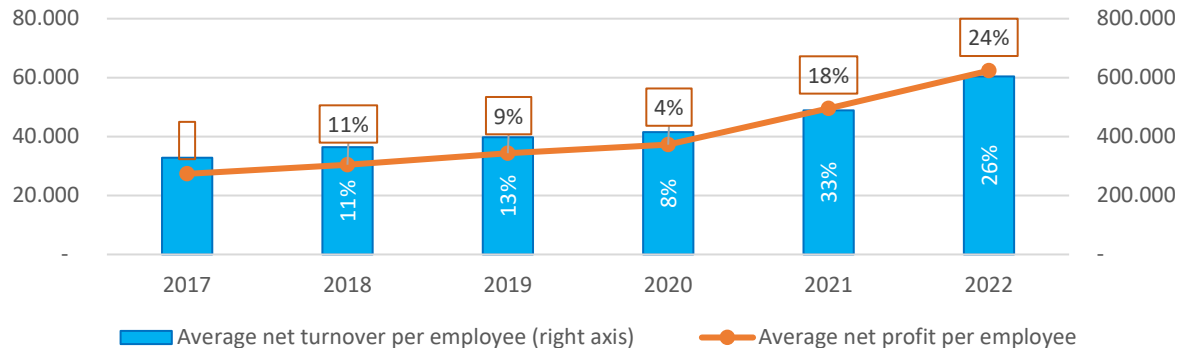
⁴³ to maintain the 3% income tax in 2023 for micro-enterprises, compared to 16% on profits for other categories of enterprises.

⁴⁴ <https://www.zf.ro/profesii/300-000-angajati-plus-ianuarie-2023-conditionarea-taxarii-1-cifra-21583198>

⁴⁵ this indicator represents the number of employees at the end of December

suggests a cumulative effect resulting from automation of activities, rising inflation, the efficiency of labour, and possibly an expansion of off-the-books labor.

Figure 2.1. The evolution of average net turnover per employee compared to the evolution of average net profit per employee

Source: own processing based on NAFA data

The average net profit per employee increased annually, the years after the COVID-19 pandemic, 2021 and 2022, recording the sharpest variations, notably 18% in 2021 and 24% in 2022⁴⁶.

In 2020, profitable enterprises held 78.7% of the average total number of employees, their share increasing to 81.7% in 2021 and to 83.7% in 2022, variation caused both by the increase in the number of profitable companies and their share in the total numbers of enterprises, and by the migration of employees in search of employers with a stable economic and financial situation.

The level of corporate capitalization was analysed in relation to corporate equity⁴⁷ and the financial autonomy ratio⁴⁸ (FAR). A low level of equity indicates a higher degree of indebtedness of the company, which may lead to restricted access to financing through lending. The requirement for equity was to reach at least half the threshold of equity capital⁴⁹. During the entire analysis period, 2017-2022, the proportion of enterprises that complied with the own capital condition has been growing, evolving from 59% of the total enterprises in 2017 to 69% of all enterprise in 2022, while the total number of companies has registered annual increases.

Out of the 257 thousand undercapitalized enterprises, representing 31% of the total enterprises as of 31.12.2022, it was found that 81% also experience liquidity challenges (as indicated by the subunit of general liquidity indicator). These enterprises with credit and liquidity difficulties have an average number of 369 thousand employees, representing 9% of the average total number of employees.

Regarding the analysis of decapitalization persistence, we began by examining enterprises that registered decapitalisation in 2019 and tracked their evolution over the next four years. It was found that of the 277 thousand enterprises that registered decapitalization in 2019: 60% continued to operate under the same conditions, 29% of them closed by December 31, 2022, the remaining 11% experienced fluctuations between meeting and not meeting the equity requirement.

⁴⁶ The percentage increases are calculated by reference to the similar indicator of the previous year.

⁴⁷ Equity = Total assets – Total liabilities.

⁴⁸ Financial autonomy rate represents the ratio between equity and total liability.

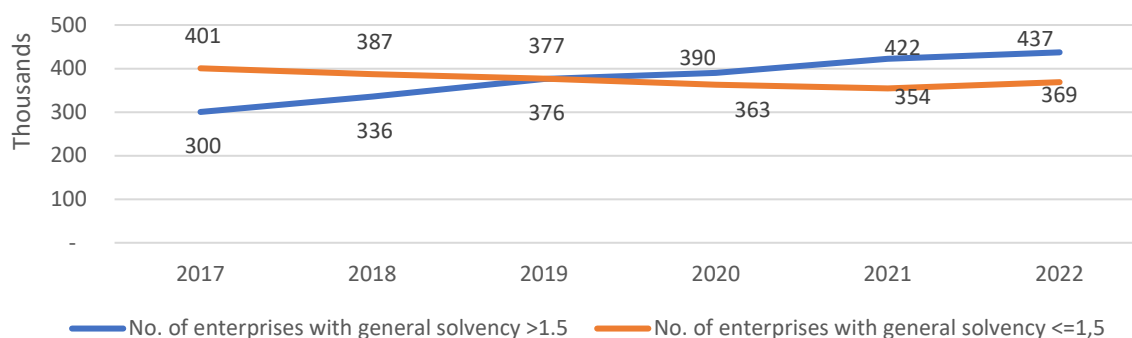
⁴⁹ In accordance with the Companies Act no. 31/1990 as amended.

For the analysis of FAR, a general comfort threshold is considered to be 33%, with values below this level limiting access to new loans, while a FAR higher than 66% presents a solid guarantee for creditors.

Of the total Romanian enterprises, 39% of companies have very solid guarantees which gives them easy access to credit with FAR >66%, 17% have sufficient guarantee for credit, with 33%<FAR<66%, and 42% of enterprises do not have solid guarantee to creditors (those with FAR <33%). The developments in 2022 indicate that the situation of enterprises in terms of capitalization is similar to that of 2021, with no significant improvement being recorded.

The solvency and liquidity analysis are intended to supplement and further substantiate the conclusions of the analysis of enterprise capitalization. The overall solvency index⁵⁰ of a company shows the extent to which the company's total assets can cover its total liabilities. Solvency therefore indicates the ability of the enterprise to secure the cash sources to support business continuity in the medium to long term. A comfortable level of the general solvency index would be above 1.5.

Figure 2.2. The evolution of the no. of enterprises by general solvency index level

Source: own processing based on NAFA data

The evolution of enterprise solvency in 2022 indicates a stabilization of the development trend observed during the 2017-2021 period. This stabilization is evident in the number of enterprises with strong solvency, along with a reversal in the growth of companies with solvency values not exceeding 1.5. Their overall share among all enterprises remained constant in 2022 compared to the levels recorded in 2021. And the number of enterprises with a high risk of insolvency (i.e., the overall solvency index equal to not more than 1) remains relatively constant in 2022 compared to the previous year, their share among all enterprises increasing by approx. 1pp.

The overall liquidity indicator was calculated to assess the liquidity of enterprises⁵¹. In a general approach, for an enterprise to have a comfortable liquidity position, this indicator must be at least equal to 1, but depending on the business area of the enterprise, this limit can be reconsidered. In 2022, compared to 2021, the share of companies with a liquidity indicator of at least 1, in the total number of enterprises, remained relatively constant.

The evolution of the indicators of solvency and liquidity in the year 2022 indicates the continuation of the upward trend of the previous period of 2017-2021, for enterprises with a stable economic and

⁵⁰ The overall solvency index is calculated as the ratio between total assets and total liabilities

⁵¹ Overall liquidity = current assets/current liabilities

financial situation, and an accentuation of the problems encountered from the perspective of companies with solvency or liquidity difficulties.

For the analysis of economic concentration according to NACE, the first 5 main NACEs were selected, in descending order of the cumulative net turnover by NACE type in 2022. Unlike the previous analysed period of 2017-2021, in 2022 NACE 4621 "Wholesale trade of cereals, seeds, feed and unprocessed tobacco" was included in the top 5. In 2021, it held the 6th position, which was taken this year by NACE 610, "Extraction of crude oil." In 2021, NACE 610 was in the 18th position in the NACE ranking in descending order of the accumulated net turnover at NACE level. This significant change, coupled with the relatively small number of companies in the extraction of crude oil sector, justifies its inclusion in this analysis.

Although there have been substantial increases in turnover, the indicators presented below do not suggest the existence of competitive risks in these sectors. In general, at the cumulative level, the maximum turnover and CR3 weights in total net turnover at sector level record values that do not signal risks from a competitive perspective, with the exception of the sectors of interest in the past years 4730 and 2910, which recorded similar values in 2022 as in the 2019-2021 period. Additionally, sector 610, "Oil extraction," exhibits high concentration indicators."

Table 2.1. Indicators related to the concentration of the analyzed sectors

NACE Name	Symbol	% Total maximum cumulative Turnover 2022	% CR3 in total cumulative Turnover 2022	% CR4 in total cumulative Turnover 2022
Retail in non-specialized stores, with predominantly food, beverage and tobacco sales	4711	14,6%	36,6%	44,8%
Construction of residential and non-residential buildings	4120	2,2%	5,4%	6,6%
Road freight transport	4941	0,9%	2,5%	3,1%
<i>Retail trade of motor vehicle fuels in specialized stores</i>	<i>4730</i>	<i>31,9%</i>	<i>67,3%</i>	<i>78,3%</i>
Wholesale trade in pharmaceutical products	4646	10,8%	29,6%	35,9%
Wholesale trade in cereals, seeds, feed and unprocessed tobacco	4621	12,6%	32,1%	39,3%
<i>Crude oil extraction</i>	<i>610</i>	<i>99,1%</i>	<i>99,8%</i>	<i>99,9%</i>
<i>Manufacture of motor vehicles for road transport</i>	<i>2910</i>	<i>99,6%</i>	<i>99,8%</i>	<i>99,9%</i>

Source: own processing based on NAFA data

The values presented in evolution for the period of analysis 2019-2022 in the following graphs, for the three sectors analyzed in detail, indicate that:

- NACE 610 sector "Oil extraction" represents a structural monopoly of OMV Petrom S.A., which dominates the annual turnover ranking throughout the period analysed. The second largest enterprise, in terms of recorded turnover, maintains its position throughout the analysis period, while the following two interchange positions with each other.
- For the NACE 2910 sector "Manufacturing of road transport vehicles" the company Automobile Dacia S.A. maintains its dominant position during the period under review, retaining a monopoly in the field in 2022. Similar to the previous group, the second largest enterprise, in terms of

turnover, also maintains its position in the ranking for the period under review, while the companies in the 3rd and 4th position change from year to year.

- For the NACE sector 4370 “Retail trade of motor fuel in specialized stores”, OMV Petrom Marketing SRL maintains its top position in terms of turnover, without significant variations in the weights of turnover registered at the sector level, the next two places according to the turnover level, remain occupied by the same companies throughout the analysis period.

The number of undertakings operating in these three sectors varies slightly from year to year during the period under review. A CR4 check was also carried out for the first seven NACEs in descending order of cumulative net turnover, as was the case for NACE 2910. The calculation revealed a CR4 in the range of 40%-47% and for NACE 4711 “Retail trade in non-specialized stores, with predominant sale of food, beverages and tobacco” and NACE 4621 “Wholesale trade of cereals, seeds, feed and unprocessed tobaccos”, in addition to NACE4730, NACE 2910 and 610 previously analysed. Nevertheless, for both NACE 4711 and NACE 4621, where the highest turnover share within the sector falls within the range of 13%-15% and the top-ranking company by turnover has changed over the last two years, 2021-2022, the relative concentration of these sectors does not pose competitive risks from this perspective.

Banking sector

If in the previous section we conducted an analysis of enterprises from the perspective of access to credit in the light of their economic and financial situation, in this section we explore another perspective, to detail the situation of credit institutions active in Romania.

From the annual reports of the major commercial banks, it has been found that 65-75% of their annual income comes from the interest collected on the loans granted. In order to identify correlations between the economic and financial indicators of the banking sector and the interest increases, the balance sheet information of the institutions registered by the National Bank⁵² in the Register of Credit Institutions (NACE 6419 “Other activities of monetary intermediaries” partially) were selected from the NAFA database. Since the information on the economic and financial indicators of the institutions is on an annual basis⁵³, information from the NBR⁵⁴ statistics has been used to calculate the average annual interest rates for loans in LEI, EUR and USD for the period 2008 - 2022. From the same source, the volume of loans in the three currencies was used, indicating that during the period 2008-2022 the loans granted/proceeded were predominantly in the national currency, followed at a variable distance from those in euros.

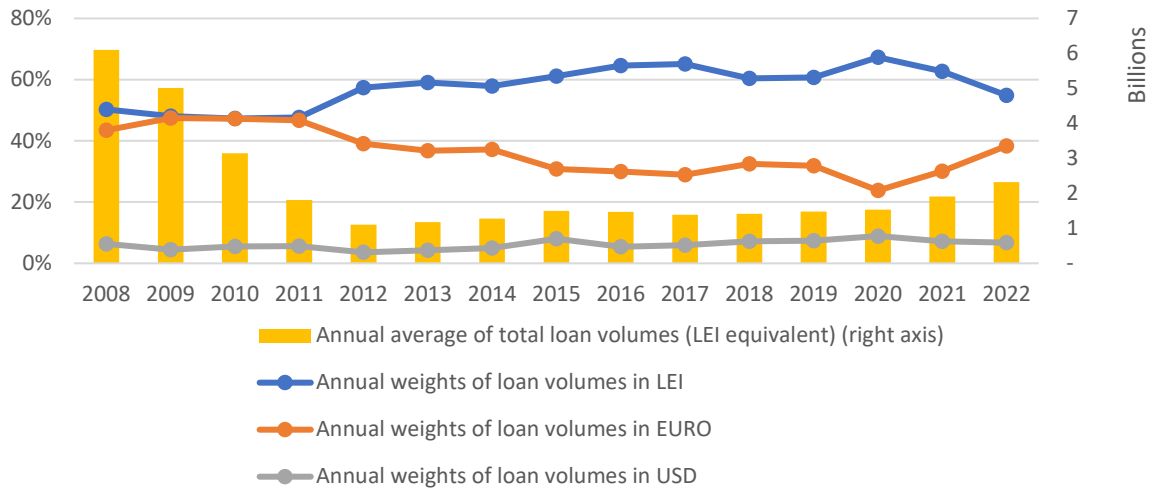
Figure 2.3. Evolution of the shares of loan volumes in LEI, EUR and USD and the total level of loans⁵⁵ (equivalent in LEI)

⁵² <https://www.bnr.ro/Registre-si-Liste-717-Mobile.aspx>

⁵³ The source of them being ANAF

⁵⁴ <https://www.bnr.ro/Principalele-statistici-realizate-de-Banca-Nationala-a-Romaniei--7633.aspx>

⁵⁵ In this sub-chapter, the characteristics of appropriations presented refer to loans granted to economic actors.

Source: own processing based on BNR statistics

The Pearson correlation coefficients⁵⁶ were determined between the evolution of the average interest rates of loans in LEI and EUR, identifying a very strong direct correlations (90%) while the correlation coefficients between the development of the mean interest rates in LEI and U.S. dollars indicate a direct correlation of average intensity (55%). The fact that most of the volumes of loans are contracted in the national currency and EUR, as well as the existence of a direct correlation of high intensity between the two interest rates, suggests as an appropriate approach the analysis between the change in the average interest rate on loans in LEI and the variation in the financial indicators of this economic sector.

Analysing the evolution of the cumulative profit of credit institutions and the average interest rate on loans in LEI over the last 15 years, 2008-2022, we find different evolutions during the period in full economic crisis, 2008-2009, or later, the period of exit from its influence, 2010-2015, compared with the subsequent period, 2016-2022. These evolutions suggest the need to treat the two periods separately: 2008-2015 and 2016-2022.

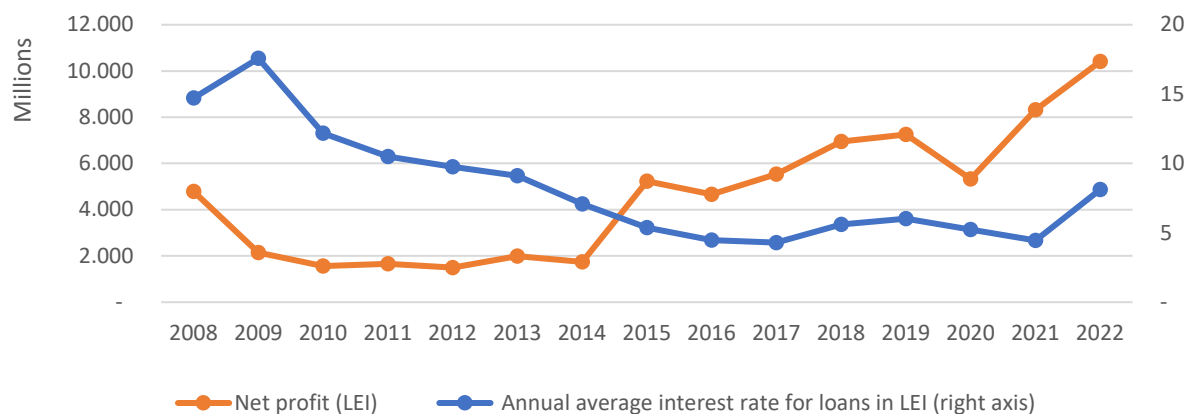
Figure 2.4. Evolution of total profit compared to the average interest rate⁵⁷ on loans in LEI

⁵⁶ The Pearson correlation coefficient, r , between two data series type variables x and y has the formula:

$$r = \frac{\sum(x - \bar{x}) \sum(y - \bar{y})}{\sqrt{\sum(x - \bar{x})^2 \sum(y - \bar{y})^2}}$$

where \bar{x} and \bar{y} are the arithmetic averages of the series. It is to be interpreted as follows: between the two variables there is a direct or indirect correlation, if the value of the correlation coefficient, r , is positive or negative; a very weak correlation is considered if $-25\% < r < 25\%$; weak intensity correlations if $-50\% < r \leq 25\%$ or $25\% \leq r < 50\%$; strong correlation if $-75\% < r \leq -50\%$ or $50\% \leq r < 75\%$; very strong correlation if $-100\% < r \leq -75\%$ or $75\% \leq r < 100\%$.

⁵⁷ The average interest rate is related to existing and newly granted credits in the balance in the respective month.

Source: own processing based on NAFA and NBR statistics

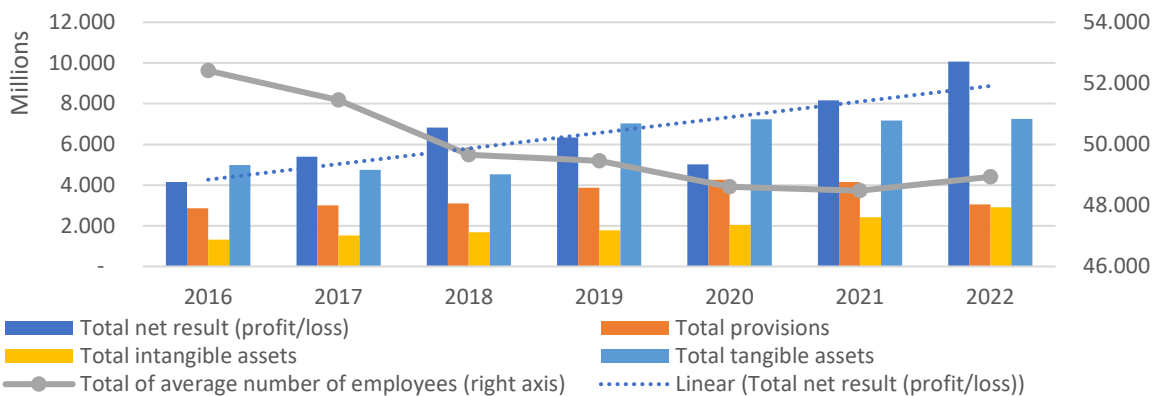
Correlation coefficients were calculated between a number of indicators available for the period 2008-2015 and very strong direct correlations were identified between the average annual interest rate and total turnover as well as between turnover and average total number of employees. They also generated a very strong direct correlation between the average annual interest rate and the average total number of employees, which is correlated through the total turnover indicator. During this period the total gross profit indicator of the sector⁵⁸ was available, which proved to be directly correlated but with a weak intensity with the average annual interest rate, total turnover and average total number of employees. The correlations presented can be interpreted as the change in the average interest rate is generally reflected in the same year, with the same direction and similar intensity in the turnover of the sector and the number of employees but does not reflect in the gross result of the industry for the period 2008-2015.

For the period 2016-2020 the total net result⁵⁹ was used for the calculation of the correlation indicators. A strong direct correlation was identified between the total net result and the average annual interest rate for loans in LEI, which varied simultaneously and in the same direction, and a strong reverse correlation between the average total number of employees and the net result, since the number of workers decreasing from year-to-year during 2016-2021 and remaining relatively constant in 2022 compared to the previous year, in contrast to the general rising trend of the net profit. The correlations identified show that the change in the average interest rate is generally reflected in the same direction and intensity change of the total net income and in the opposite direction and smaller intensity variation of the average number of employees.

The following graph shows the evolution of the main indicators of the banking sector. The number of employees in the banking sector decreased significantly from 2016 to 2021, against the backdrop of the automation of operations, automation reflected in the overall growth of corporate assets and a gradual increase, from year to year, of intangible assets (computer programs/applications for management and intermediation of banking activities). In 2022, the number of employees remained relatively constant, with a slight increase of less than 1%.

⁵⁸ Obtained as total gross profit minus total gross loss at sector level.

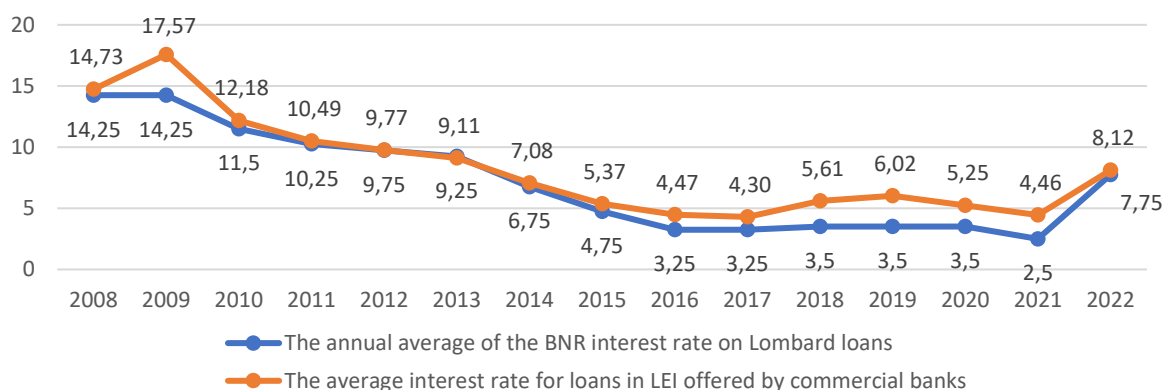
⁵⁹ Obtained as total net profit minus total net loss at sector level.

Figure 2.5. The general evolution of the banking sector during the period 2016-2022

Source: own processing based on NAFA statistics

The high number of provisions recorded in the period 2019-2021, compared with the previous period 2016-2018, indicates an increase in the risks of repayment of bank loans during the crisis in the health system, the return in 2022 to comparative values to the period before the crisis indicating a return of the level of those risks within normal limits. The variation in the total net result for the period 2016-2022 shows an overall growth in the profit of the sector, except for the years 2019 and 2020 characterized by the COVID19 crisis, period overdue in 2021 by a return to the pre-crisis defined rising trend, and continued in 2022 with a sharp growth.

The average annual interest rate for loans offered by commercial banks to economic agents is shown in the following chart, compared to the variation of the average lombard interest rate, offered by the BNR for short-term lending to commercial banks. Following the change in the profit of the banking sector in the previous graphs, 2.4 and 2.5, it can be noted that the increase in profit of banking in the period 2016-2021 is also due to the favourable facilities of access to liquidity from the NBR, which allowed commercial banks to increase the volumes of loans granted (graph 2.3 – average of the loans volumes granted to economic agents).

Figure 2.6. The comparative evolution of the average NBR interest rate for Lombard loans and the average interest rate of loans offered to economic agents by commercial banks

Source: own processing based on NBR statistics

Although the total net result of the banking sector in 2020 was affected by the crisis in the health system, COVID19, recording a significant decrease, however, the crisis period in health system did not

strongly influence the correlation between the indicators analyzed, while the crisis of banking and real estate systems manifested in the years 2008-2009 had a lasting influence manifested not only on the financial results of the sector, but also on correlations between the analyzed indicators.

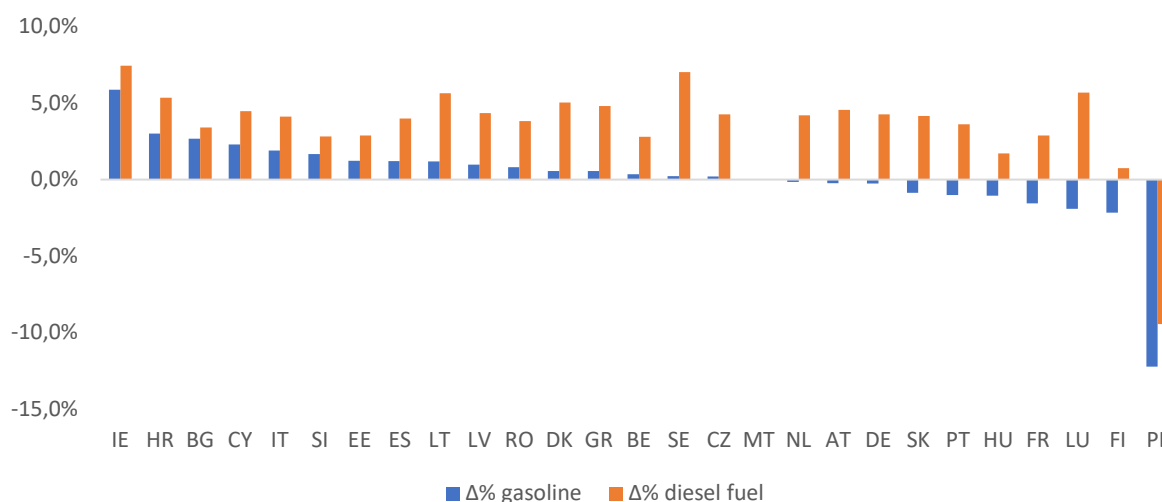
Fuel sector

Analysis of the relationship between price and profitability in the fuel market

In the context of the fluctuating changes in fuel prices in the recent period, finding price increases in profitability increases for companies operating in the analyzed fields would mean that the use of the increased profit will be available to the shareholders, regardless of whether they would decide to invest for the development of the enterprise, redistribution to shareholder etc.

The price of Euro-super 95 gasoline for Romania rose by 1.4%, while the price of standard diesel gasoline increased by 5.4% in the first week of October compared to the same period of the previous month, as shown by the most recent data at the time of the analysis. These fluctuations are present for most European Union states and are greater in the case of diesel.

Figure 2.7. Fuel price evolution, $\Delta\%$ 02.10 versus 04.09

Source: Own computations based on Weekly Oil Bulletin data, https://energy.ec.europa.eu/data-and-analysis/weekly-oil-bulletin_en.

Note: On the horizontal axis of the graph above, for the names of the countries we have written the abbreviations used at the level of the European Commission.

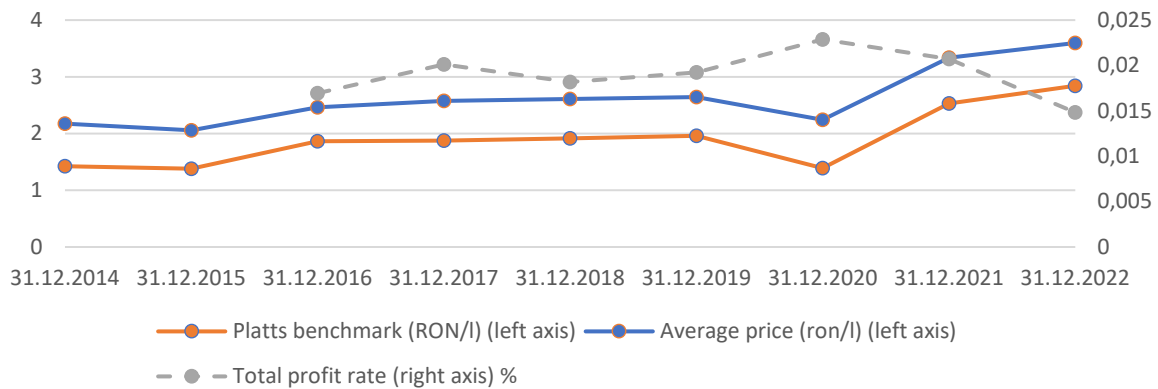
With prices of 1.46 euros/l for gasoline and 1.55 euros/L for diesel, Romania remains in the first week of October 2023 below the level of the European average prices (1.74 RON/L of gasoline, respectively 1.75 RON /L of diesel). Poland, the country with the lowest prices for both gasoline and diesel, is experiencing a significant price drop starting with September 2023.

In the context described above, a screening of the developments of key indicators of enterprises operating in the field of fuel retail was carried out within the chapter. The focus is on the correlation

between the development of prices in the retail market of standard fuels and the evolution of the profitability of the business sector⁶⁰.

The average annual price of standard gasoline recorded a rising trend in the period 2016-2022, with a decrease in December 2020 amid the pandemic. This evolution is similar in trend to the Platts price index⁶¹, while the profit rate has a decreasing evolution after 2020.

Figure 2.8. The evolution of the average price*, the profit rate and Platts price index, Gasoline**

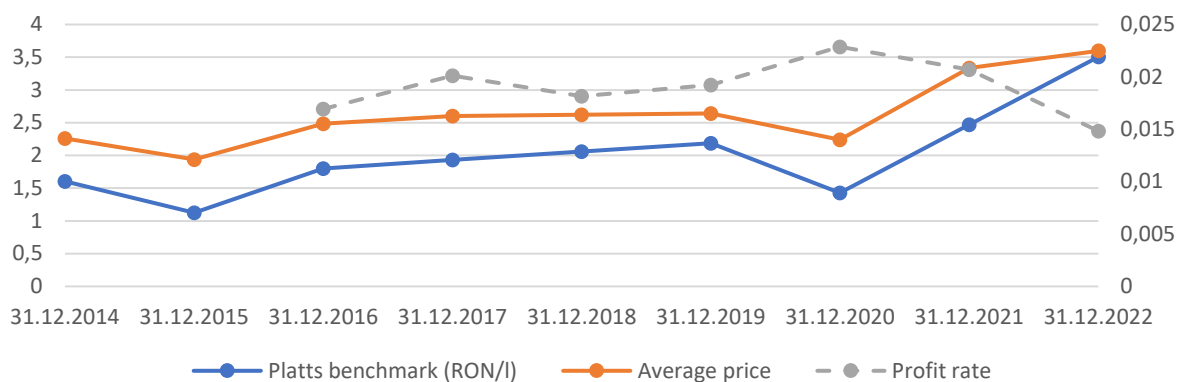
Source: own computations based on the fuel suppliers' data and the National Agency for Fiscal Administration data.

* The average price is the annual average price at the level of fuel suppliers at the 31th of December.

** The profit rate is the ratio of the total net profit for the 6 analyzed fuel suppliers to the total turnover.

In the case of standard diesel, the evolution of the average price is less correlated with the Platts quotation, by comparison with standard gasoline.

Figure 2.9. The evolution of the average price*, the profit rate and the Platts price index, Diesel**

Source: own computations based on the fuel suppliers' data and the National Agency for Fiscal Administration data.

The profit rate of the analyzed enterprises has a decreasing evolution in 2021 and 2022, against the background of the growth of the total turnover⁶² at a higher rate compared to the increase in the total

⁶⁰ Obtained as total net profit minus total net loss at the sector level.

⁶¹ The values for the average price and Platts price for the 31th of December 2018 were obtained by linear interpolation.

⁶² The turnover includes all types of activities of the company, not just the retail of standard fuels.

net profit. The lower rate of growth of net profit can also be attributed to the application of Emergency Ordinance No. 106/2022 in the period 1 July 2022 – 31 December 2022.

Increases in investments in fixed assets between 2016 and 2022 contributed to the increase in turnover. At the same time, the total average number of enterprises considered by employees decreased, among the explanatory factors being possible reorganization and restructuring programs, the efficiency of the enterprise's activity as a result of investments in technology.

In the context of recent international events and significant price fluctuations, the average fuel price in our country remains below the average price in the European Union. From the data analysis, a positive correlation was observed between the evolution of the average annual price and the main indicators of result (net profit and turnover) as at 31 December, both for gasoline and diesel. The average number of employees is negatively correlated with the average price, which indicates possible measures to improve the work of enterprises in the field through staff cuts and/or investments in technology.

Conclusions

The analysis highlights a continuation in 2022 of the growth rates of the number of undertakings registered in 2021, the majority of the new one being micro enterprises, which structurally dominate the Romanian market. In the year 2022 the growing trend of the share of the number of profitable enterprises in the total number of enterprises maintained, reaching up till 61%. At the same time, the total value of net profit increased over the previous year, while the absolute value of cumulative loss decreased slightly compared to 2021.

Despite the increase in the number of enterprises and the total net profit, the average number of employees in 2022 remained relatively steady compared to 2021, some of them migrating to micro-enterprises on the background of the legislative obligation to have at least one employee by 31 December 2022, in order to be able to maintain the income tax option. Another trend shown by employees was to migrate to profitable firms, so the 61% of enterprises holding at the 2022 level about 84% of the average total number of employees.

The level of average net profit per employee increased annually in the period 2016-2022, the years after the COVID-19 pandemic, 2021 and 2022, recording the sharpest increases, of 18% in 2021, respectively 24% in 2022⁶³. Decreasing the increases with the inflation rate of 5.1% in 2021 and 13.8% in 2022, we obtain adjusted increases in average profit per employee of 12.9% in 2021, and 10.2% in 2022. This indicates an increasing real profitability of enterprises if we take into account that each rate of profit growth is calculated by reference to the profit of the previous year.

At the general level of enterprises, the average net turnover per employee has increased in absolute and relative terms, which would indicate a cumulative effect of automation of activities, increased inflation, improved labour efficiency, and possibly an increase in the amount of labour used under no labor agreement. The increase in turnover per employee in 2022 compared to the previous year was

⁶³ The percentage increases are calculated by reference to the similar indicator of the previous year.

26% simultaneously with the increase in profit per employment of 24%, while the cumulative rate of profit⁶⁴ remained relatively constant at 11.4%.

During the period 2017-2022, the proportion of enterprises that complied with the own capital condition was growing, evolving from 59% of the total enterprises in 2017 to 69% of all enterprise in 2022, while the total number of companies registered annual increases, reaching in 2022 to more than 840 thousand. Although the situation of companies in Romania has improved every year during the analysis period 2017-2022 from the perspective of compliance with the capital condition, however decapitalization of enterprises remains a problem at the national level, the 257 thousand enterprises holding an average number of 503 thousand employees, i.e., 12% of the total number of employees of the enterprises at national level. Of these under-capitalized enterprises, it was found that 81%, representing 209 thousand enterprises, also experience liquidity difficulties, having the general liquidity indicator subunitary. These enterprises with credit and liquidity difficulties have an average number of 369 thousand employees, or 9% of the average total number of employees.

From the perspective of the rate of global financial autonomy although the number of financial stable enterprises, which have sufficient guarantees for access to bank loans registering a RAFG of at least 33%, is in a continuous increase throughout the period 2017 - 2022, however, their share in the total enterprises records a slight decrease in 2022, of 0.1% while the share of enterprises whose RAFG does not reach 33% has increased by 0.1%. This trend of a slight decrease in the share of companies with sufficient guarantees for access to bank loans is also verified from the perspective of the solvency indicators, while the share of companies with above-unit general liquidity maintains its upward trend in 2022 as well.

The analyzed indicators indicate an improvement in the financial situation of the active enterprises during last six years, in terms of profitability, liquidity and capitalization etc. while the share of solvent enterprises/which do not have sufficient guarantees for bank loans records a slight decline, of 0.1% in 2022, for the first time durring 2017-2022. Also, the average total number of employees remains relatively constant in 2022 compared to the previous year, although total net turnover and total net profit registered significant increases of 24% and 26% respectively compared with the prevoius year, while total debt grew much slower, by only 13%.

For the two economic sectors analysed, banking and fuel (fuel retail market), strong direct correlations were identified between the average interest rate of bank loans accessed by economic agents, respectiv the fuel price and the cumulative net result of players on the two markets for the period 2016-2022, indicating the reflection of interest/price variations în the net result of each year. Simultaneously with the cumulative profit growth for the period 2017-2022, with the exception of the year 2020 of crisis in the health system, both sectors record a general increase in tangible and intangible assets and a general declining trend in the number of employees throughout the mentioned period, which indicates the efficiency of the work of enterprises in the field through staff cuts and/or investments in technology.

Companies in Romania are becoming increasingly “safe” from an economic and financial perspective during the period 2016-2022, increasing the number of profitable companies, the level of profits registered but also the share of human capital employed by them. This statement is also supported by

⁶⁴ Cumulative Profit Rate = Total Profit/Total CA

the evolution of the capitalization, solvency and liquidity indicators that indicate an increase in the number of stable enterprises from their perspective, although the share of these enterprises in total enterprises slightly mitigates its annual growth rate in 2022.

Chapter 3 - Analysis of the Evolution of Competitive Pressure in Key Sectors of the Romanian Economy

- analysis of competitive pressure in the top 44 industries in
Romania –

The Aggregate Index of Competition Pressure (hereafter AICP) is an analytical tool developed by the Competition Council to measure the competitive inclination of industries in the national economy.

The AICP is subject to an annual assessment for a predefined set of industries, with a stable core from one valuation to another. The industries are selected so that the periodic evaluation will outline an overview of the state of competition and its dynamic at the level of the defining segments for the Romanian economy. For each industry, the AICP measures this propensity to competition by aggregating a set of 21 representative primary indicators.

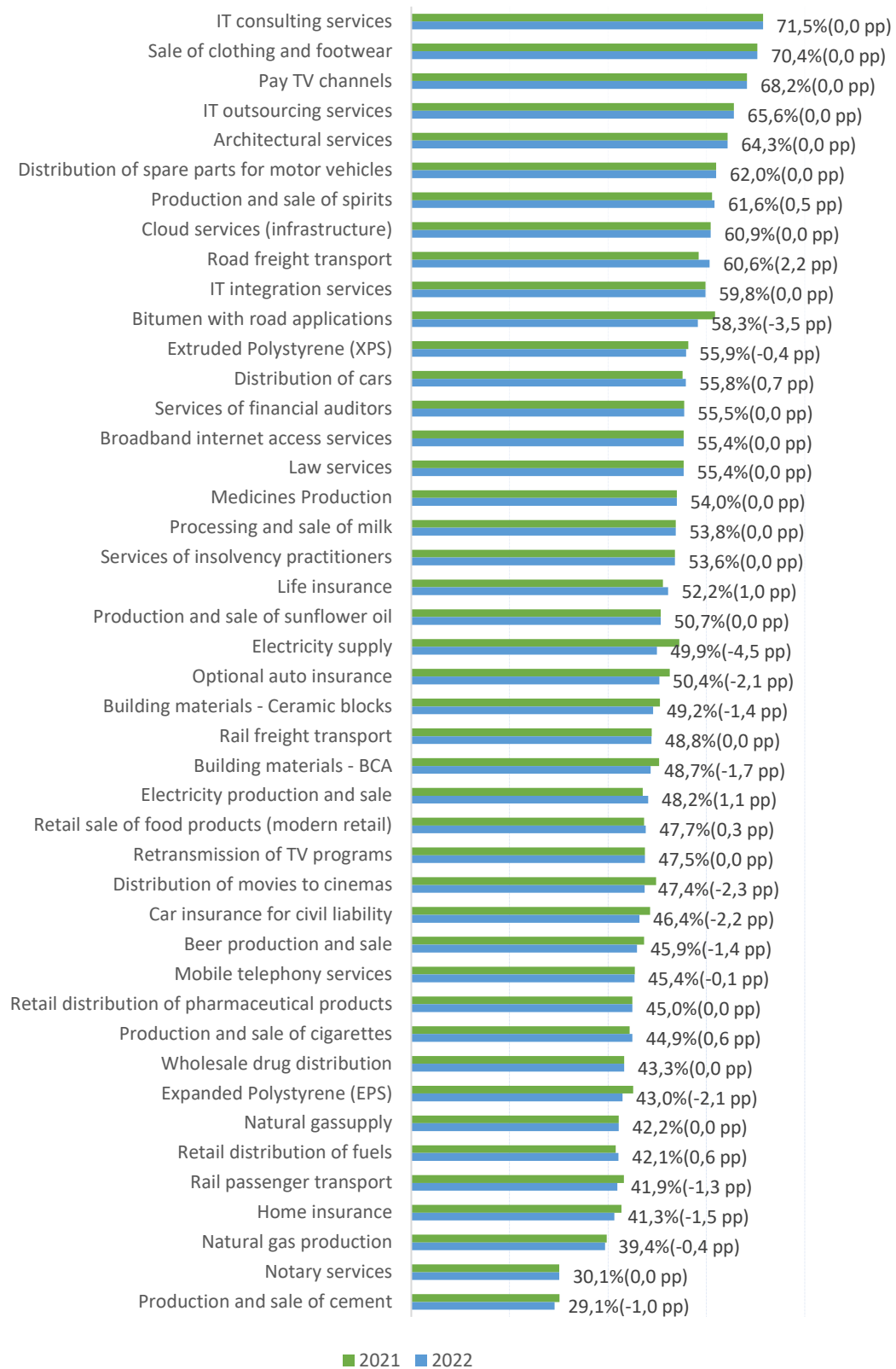
The AICP functions as a primary screening or diagnostic tool, are designed to show the extent to which the national industries analysed are approaching an ideal situation that fully facilitates the free market competition, but does not measure (and does not aim at measuring) the intensity of effective competition in the markets that make up these industries. Moreover, competition is manifested with different intensity in each market, depending on the specific conditions.

The AICP is also used in the analyses and investigative procedures of the Competition Council as a primary tool for assessing competition at the level of narrower levels — sectors, segments, relevant markets, etc., depending on the specific scope pursued.

The AICP has a general coverage, at industry and national level, while the cases investigated by the Competition Council take into account concrete situations existing at the level of the relevant markets, often locally defined. The approach is a top-down approach, so the AICP provides an overview of competitive pressure at national industry level, using supply-side substitutability as a starting point. In cases handled by the competition authority, the approach is based on narrowly defined relevant markets based on demand-side substitutability.

Regarding the result interpretation, a low AICP score suggests the existence of some risks, most of them being structural in nature, although this does not automatically imply distortions of competition in the industry under review. Such situations shall be determined on a case-by-case basis. Moreover, a very high score does not automatically exclude the existence of risks or anti-competitive behaviour.

Figure.3.1. Results of the AICP assessment for 2023

Source: own calculation

Conclusions

The persistent challenges at the geopolitical level, the recent economic and financial developments, characterized, despite the positive signals of a disinflationary trend, by the erosion of macroeconomic stability, by the potential for a slowdown in economic growth and investments, as well as by the triggering of the excessive budget deficit procedure, were reflected in the outcome of this year's AICP assessment.

More than a third of the 44 industries assessed this year by AICP registered a decrease in competitive pressure.

IT consulting services and the Sale of clothing and footwear remain at the top of the ranking, with values slightly above 70%. At the opposite pole, with values of approximately 30%, are Notarial services and the Production and sale of cement.

Both auto insurance markets register decreases in competitive pressure compared to the previous year, caused by the major transformations of the insurance industry over the past three years, which caused major supply-demand imbalance. By the end of 2023, an extremely high number of policyholders, especially of Car insurance for civil liability, will request the conclusion of new contracts, which will have to be taken over by the remaining active insurers in the market. Thus, the market imbalance will be maintained in 2024 as well, which could lead either to an increase in applied tariffs or to a decrease in demand, in the current economic context characterized by still high inflation, which generates financial difficulties for the population.

In 2023, all construction materials markets evaluated by the AICP registered a decrease in competitive pressure, compared to the previous year. There was also an increase in the stability of the quotas on the building materials - BCA, Bitumen, Cement and Expanded Polystyrene markets. In addition, as a result of the reduction in the price of electricity, a certain increase in profitability is expected in the Cement market.

In the context of the perpetuation of the energy crisis, the competitive Electricity supply market registered a decrease in competitive pressure by 4.5 pp compared to 2022, due to a slight increase in the degree of concentration and of profitability of the companies in the sector, under the conditions where suppliers no longer appear to be actively competing to attract new customers.

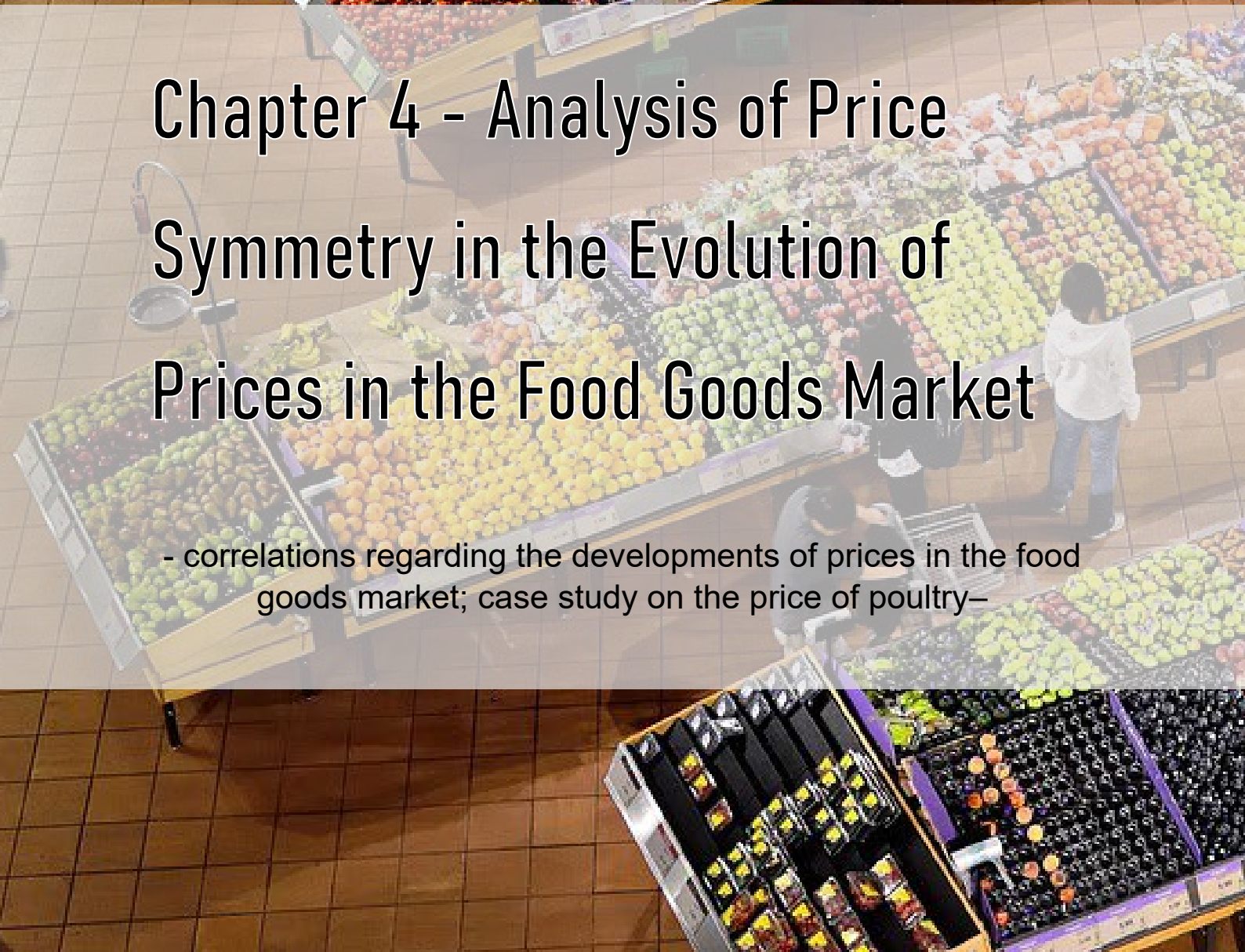
The Electricity production and sale market registered an increase in competitive pressure. The year 2023 marked several changes in market shares and the producers' profitability was considerably reduced in the first half of the year, both against the background of the general reduction in electricity prices, as well as as a result of the implementation in Romania of the Centralized Electricity Purchase Mechanism.

The decrease in competitive pressure in the Natural gas production market was induced by several factors, such as the increase in the combined market shares of the first two competitors by 1.6 pp and the decrease in profitability at the sector level. Other factors that led to this effect were: the sharp drop in the price of natural gas, recorded at the beginning of 2023, the capping of sales prices to suppliers, the over-taxation of additional incomes made by companies in the sector.

Chapter 4 - Analysis of Price Symmetry in the Evolution of Prices in the Food Goods Market

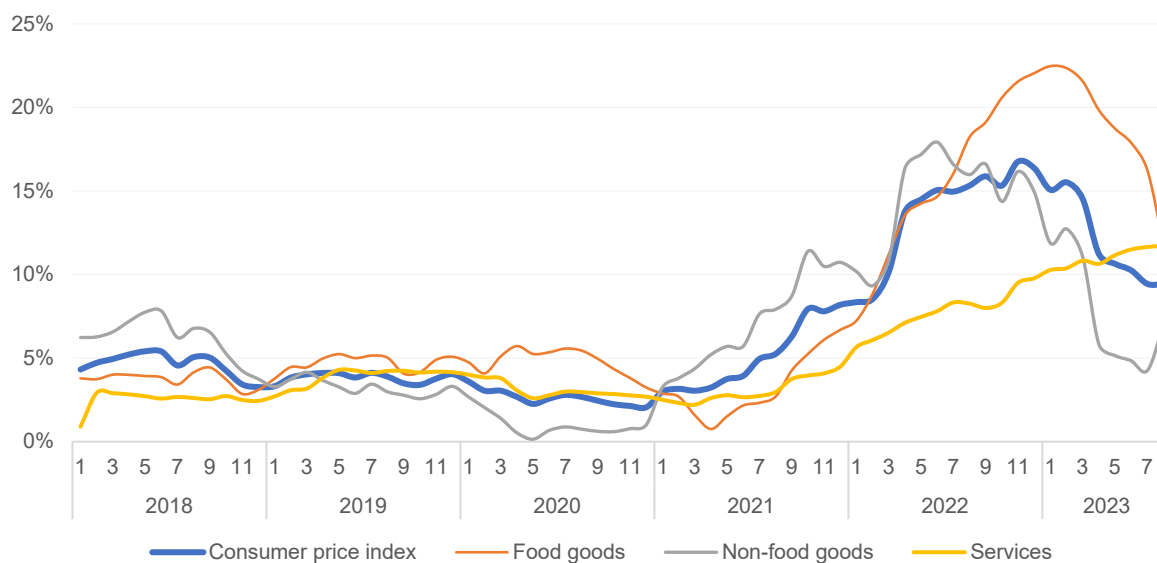
- correlations regarding the developments of prices in the food goods market; case study on the price of poultry—

Similar to other EU member states, the prices of final goods in Romania have exhibited a deflationary trend, with the rate of price growth slowing down starting from the end of 2022, both in the EU and in Romania. This trend was made possible as energy prices and raw material quotations decreased on international commodity exchanges, contributing to the alleviation of inflationary pressures. Despite these positive developments, the inflation rate for food products has remained at a high level in Romania compared to non-food goods and services. From this perspective, it is necessary to analyze the prices of goods in the consumption basket, especially focusing on a limited selection of products that exhibit specific relevant characteristics such as a more pronounced price growth in 2022, the internal market structure, and the share of imports in consumption.

According to medium-term data from the National Institute of Statistics, inflation rates in Romania for all consumer goods experienced a significant acceleration starting from the second half of 2021 and reached a peak at the end of 2022. Since 2023, prices have generally followed a deflationary trend (both at the national and European levels), but with significant differences between categories of goods or services.

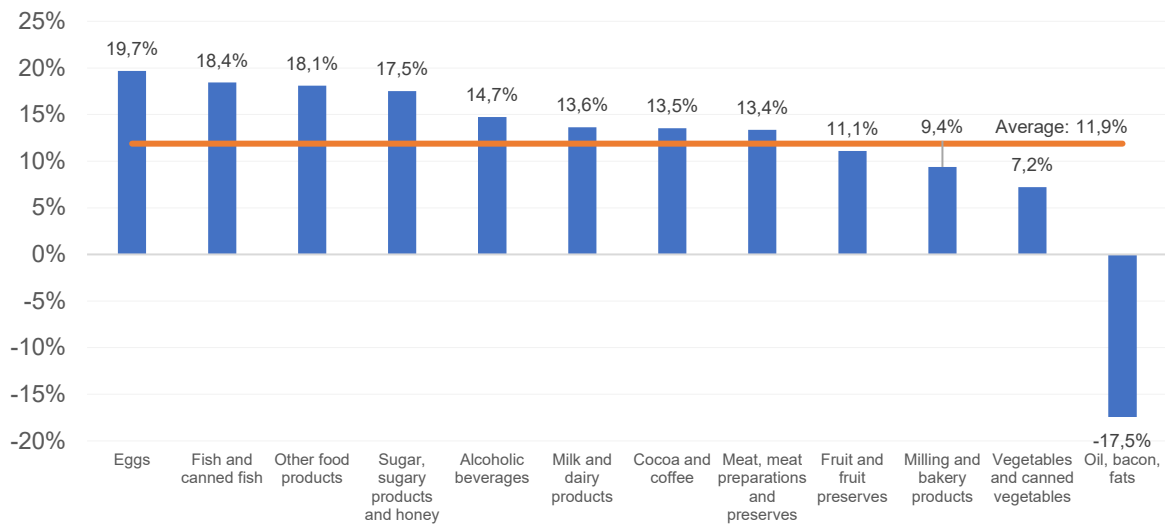
Figure 4.1: Evolution of the Consumer Price Index by types of goods in Romania (percentage change compared to the corresponding month of the previous year)

Source: National Institute of Statistics;

Despite the fact that prices for both food and non-food items are experiencing a deflationary trend (reduction in the rate of price growth), food prices continue to remain significantly above the inflation rate, even during the first part of 2023. The most recent data indicates that in August 2023 compared to August 2022, food prices increased by 11.9% overall, while within the main food groups, there were fluctuations ranging from -17.5% (for oil) to +19.7% (in the case of eggs).

Figure 4.2. Evolution of the Consumer Price Index food goods in Romania (percentage change in August 2023 compared to August 2022)

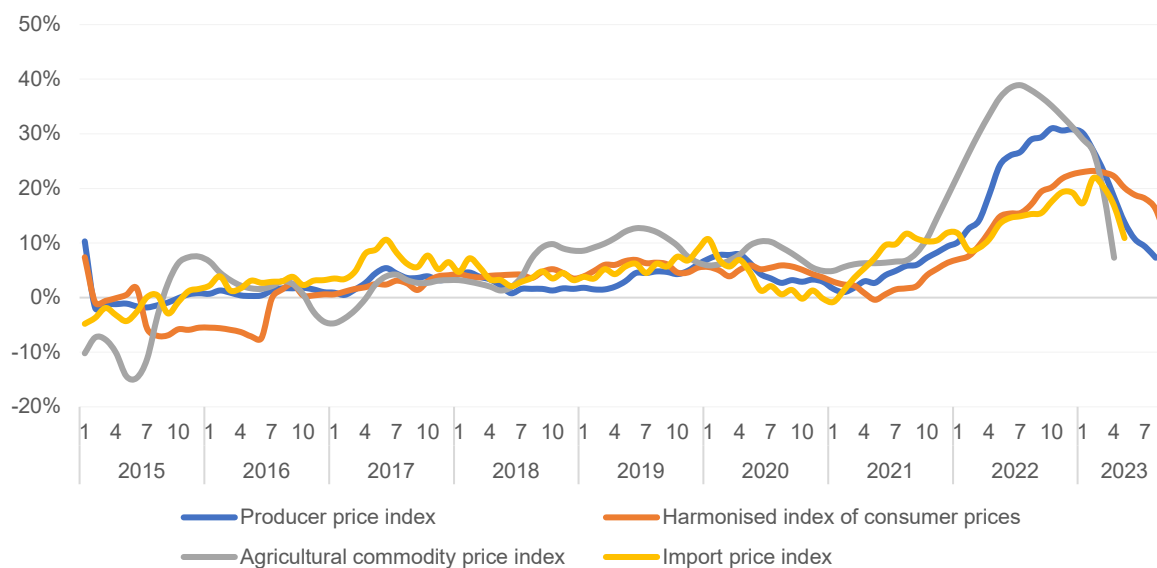
Source: National Institute of Statistics;

Several factors have contributed to the increase in food prices in recent years at the national, European, or global level. Among the most important factors are:

- Increased agricultural production costs compared to previous years: The increased costs of agricultural inputs (fertilizers, pesticides, fuel, and labor) have significantly influenced food prices. Higher production costs were subsequently passed on to consumers through increased food prices.
- Decreased medium-term crop production: INS data shows a decrease in production among major crops between 2019 and 2022 (see annex 4.3), resulting in lower supply on the domestic market.
- Decreased domestic meat production between 2019 and 2022. The most affected livestock were pigs, with Romania being affected by African swine fever.
- Disruptions to production and supply chains caused by the effects of the COVID-19 pandemic, which subsequently led to significant logistical difficulties and food product availability.
- Climate change and extreme weather events: Droughts, floods, and other unforeseen weather events have sporadically affected agricultural production in different regions of the country, resulting in decreased harvests and a reduction in available food stocks on the market.

These conjunctural factors overlapped with structural deficiencies in the agri-food sector in Romania, negatively affecting the production and efficiency of Romanian agricultural producers. These structural deficiencies include excessive fragmentation of agricultural properties, inadequate infrastructure in rural areas (access roads, insufficient irrigation and proper storage systems), limited collaboration between various stages of the supply chain (producers, processors, and distributors), insufficient technical capital among Romanian farmers, and their limited access to financing

Figure 4.3. Monthly Evolution of the Price Index on the food production chain in Romania (percentage change compared to the corresponding month of the previous year)

Source: Eurostat;

Data from the Food Price Monitoring Tool⁶⁵ indicate the short-term and medium-term effects of price developments across the entire food production chain in Romania on final prices. According to Figure 4.3, between 2020 and 2023, there has been a succession of price increases throughout the production chain that have propagated to final prices: the rise in agricultural commodity prices starting in the second half of 2021, followed by increases in producer prices (with a lag of approximately one quarter) and higher prices for imported agricultural products.

The increase in food prices in Romania has followed the same trend as in other EU member states, as the inflationary surge for these goods has been based on a series of common factors (increased production costs, production chain disruptions, and decreased supply of certain raw materials on European markets). With an annual growth rate of 16.4% throughout 2022 (compared to 2021), Romania ranks in the upper half of the list of price increases for food and non-alcoholic beverages, along with other Baltic states and those in Eastern and Central Europe.

International commodity prices have a significant impact on the final food goods prices in a country. The fluctuations in commodity prices on global markets can cause the costs of commodities used in the process of food production to increase or decrease, and these changes can later be transmitted into final food prices in the internal market. Food companies and consumers are thus influenced by changes in international markets and must monitor the evolution of commodity prices in order to adapt to these changes.

The chapter analyzed the symmetry of the transmission of prices of the main raw materials used in the production process (prices of agricultural products used in poultry production), as well as how the import

⁶⁵ Tool developed by Eurostat for the analysis of price evolution along the production chain in an EU Member State;

prices for the respective category of food products are transmitted into the prices of poultry in Romania (producer prices for poultry, producer price index).

The analysis proposed:

1. To econometrically validate whether the price of agricultural products and the import price influence the selling price of that product at the level of the poultry meat producer.
2. To highlight whether the increase in input prices (price of agricultural products) has a symmetrical influence as the fall in input has on the prices at which poultry meat producers sell their products.
3. To highlight whether the increase in the import prices of poultry meat has a symmetrical influence as the fall in import prices have on the prices at which poultry meat producers sell their products.

The results validated the econometric model and show that the influence on producer price change for poultry meat is distributed over several periods. This influence is represented by the coefficients in the regression equation: the most statistically significant are those relating to lags 5 and 6 (e.g., the current producer price for poultry meat is influenced by positive variations in the price of agricultural products 5 months ago).

These differences between the time of the change in the price of the input and the time when its effect on the producer's selling price spreads can be due to certain rigidities such as: the period of delivery of supplies contracts, the way of determining the price in these contracts; the duration of the contracts between poultry meat sellers and their customers, etc.

There are symmetries and asymmetries in the transmission of positive and negative variations on prices to the manufacturer depending on the type of delay with which the effect is propagated. The transmission of positive and negative variations in agricultural product prices on producer prices is rather symmetrical, while the transmission of negative and positive variations of import prices tends to be more asymmetric.

Conclusions

Food prices in Romania have experienced a significant increase in recent years, with a number of factors that have contributed to this development. The massive rise in prices is the result of a cumulation of direct and indirect factors, including increased production costs, in particular energy and raw materials used in the food industry.

The significant increase in food prices on the Romanian market has also contributed to the acceleration of the process of convergence of prices in Romania with those in the European Union, the most intense increases being observed especially among oil and fat products, respectively fish products.

Also, prices of food imported from other countries have seen a noticeable increase, also influencing domestic prices. In addition to these factors, we must mention other factors specific to each product, such as adverse weather conditions that can affect local food production and crop health, thereby contributing to pressure on food prices on the Romanian market. This combination of factors has led to a significant rise in food prices and has generated concerns from consumers and authorities about inflation and the availability of basic foodstuffs.

A case study was also carried out for the econometric analysis of symmetry in the transmission of positive and negative changes in agricultural product prices on the prices to the producer, respectively in transmitting positive and negative changes in the prices of imports on the production prices.

The results indicated that the influence on the change in the producer price for poultry meat is distributed over several periods. It has been found that the transmission of positive and negative variations in agricultural prices on producer prices is rather symmetrical, while the transmission of positive or negative variation in import prices tends to be more asymmetric. Also, the current producer price for poultry meat is influenced by positive variations in the price of agricultural products 5 months ago.

Chapter 5 - The Role of Competition Authorities in the Context of Inflationary Pressures

- the role of competition policy in the economy in the context of state intervention in free markets. Case Studies: Romania and other European countries –

In the recent complex economic scenario, governmental intervention within economies has amplified in response to inflationary challenges triggered by imbalances stemming from the Covid-19 pandemic and subsequently, due to the Russian assault on Ukraine. Analyzing the impacts of the implemented measures across various nations⁶⁶ – where some have successfully attained their intended goals, while others have created new market distortions and impediments—several conclusions can be drawn. These findings are essential in crafting and executing suitable measures in the future.

Electricity and natural gas

Energy is indispensable to economies, as both the activities of companies and the well-being of the population are contingent upon access to energy. From this perspective, and considering that the rise in prices of electricity and natural gas induces inflationary effects, as the costs for economic operators increase with energy prices, the instability within the energy sector has compelled governments to intervene through various sets of measures.

Compensation and price capping measures in Romania

Starting with 1st of November 2021, the Romanian Government has successively applied compensation schemes and several other measures to limit the final invoiced price. .

The compensation scheme was applied to household consumers. To benefit from compensation, their consumption of electricity and natural gas had to fit within certain limits established by the regulatory framework, which were modified during the time the scheme was in place. A deviation of up to 10% from the provided limits was allowed. Starting from March 31, 2022, the compensation scheme was abandoned, and measures were implemented to cap final prices for both household and non-household consumers based on their consumption of electricity and natural gas.

Initially, the beneficiaries of capping the final price billed for electricity and natural gas were household consumers and certain restricted categories of non-household consumers. Subsequently, the capping measures were revised multiple times, and at present, they apply to both household and non-household consumers. For electricity, the level of caps is determined based on the quantity of electricity consumed, in accordance with Law 357 dated December 13, 2022⁶⁷.

The difference between the value of the weighted average price for procurement contracts and the capping price has been and is still being settled from the state budget. With the energy and geopolitical crisis expected to remain tense, the capping on electricity and natural gas prices will be applied until 31st of March, 2025.

⁶⁶ The present chapter does not aim for a comprehensive analysis of measures implemented by states in response to inflation, detailing only measures for which sufficient relevant information could be identified.

⁶⁷ Law no. 357 of December 13, 2022 regarding the approval of the Government Emergency Ordinance no. 119/2022 for the amendment and completion of the Government Emergency Ordinance no. 27/2022 regarding the measures applicable to final consumers in the electricity and natural gas market in the period April 1, 2022-March 31, 2023, as well as for the amendment and completion of some normative acts in the field of energy.

Over time, the capping measures have undergone several changes, not only with regard to the levels of price cappings, but also in terms of the approaches and supporting documents that electricity and natural gas suppliers had to submit to the state authorities in order to cover the price differences compensated from the state budget.

The price capping measure in Germany⁶⁸

In view of the rising trend of energy prices in Germany, an expert committee was set up to develop an instrument to help households and companies in the event of rising gas and gas heating prices. Following the report by the committee, the measures for capping the prices of electricity, gas and gas heating were implemented starting with March 2023 until December 2023. In March, the amounts of exemptions for the months of January and February were also taken into account retroactively.

The price capping applies for a quantity of 80%⁶⁹ or 70%⁷⁰ of the consumption of the previous period (e.g., the consumption recorded in 2021), the difference being sold at the price of the contract concluded with the final consumer. It is worth noting that the difference between the contractually agreed price per kilowatt hour and the imposed capping is compensated to the energy suppliers from the state budget.

The measure of price cappings also provides for a stimulus mechanism for savings. Thus, for the consumption achieved above the quota established for each individual beneficiary (80% and 70%, respectively), the full price from the supply contract will be applied. However, if the customers consume a quantity less than the level of the quotas established for each individual beneficiary, the amount related to the reduction of consumption, calculated at the full price of the contract for the supply of electricity, gas or gas heating, as appropriate, will be refunded to the beneficiary.

The energy price capping measure, applied to both household and non-household consumers, is more than a form of reducing the pressure felt by end consumers, with multiple effects. On the one hand, by applying a guaranteed price capping, energy costs are reduced. On the other hand, by the method in which the capping measure was decided to be applied, consumers are encouraged to significantly reduce energy consumption, benefiting from the amounts reimbursed which can reach considerable values if the consumptions are reduced below the level of the established quotas. Moreover, by changing consumer behaviour, aggregate demand for energy is decreasing, causing a reduction in the pressure in this sector, in the context of the energy crisis.

Firewood

From 2007 to 2020, the imported amount of firewood and its derivative products has doubled worldwide, from 44 million tonnes to 80 million tonnes⁷¹. In recent years, demand for firewood has increased rapidly in the European area, as well. The inflationary phenomenon and supply pressures have led to a sharp price rise, putting the vulnerable categories of the population in difficulty. This situation has

⁶⁸ <https://www.bmwk.de/Redaktion/DE/Artikel/Energie/strom-gaspreis-bremse.html>

⁶⁹ For household consumers and companies with a consumption below a certain capping

⁷⁰ For non-household consumers with high consumption

⁷¹ ITC - Trade statistics for international business development

required the adoption of anti-cyclical fiscal measures such as VAT reductions, but also interventions in the firewood market, such as price capping measures.

Romania's Case – Price Ceiling

In the context of firewood price increases, the Emergency Ordinance (GEO) 134 of 5 October 2022 entered into force which imposed, until 31 March 2023, the maximum sales prices to the final consumer for firewood and its derivatives, as follows:

- Price capping to 400 lei/mc (VAT included) for firewood, wood debris, cuttings from wood and sawdust
- The price capping to 1,500 lei/tonne (VAT included) for wooden bricks, respectively 2,000 lei/tons (VAT including) for wood pellets.

The Competition Council has proposed the application of other measures to support the population, other than price cappings, such as the granting of tickets to vulnerable people in order to ensure the need for timber and derived products for the winter. In this way, the objective of protecting the heavily affected population could have been achieved, avoiding destabilising interventions in the firewood market. It was, however, decided to use price cappings for the period October 2022 – March 2023.

These price cappings appear to have been established by the Government as universal, without taking into account aspects such as the species of wood (hard species are sold at a higher price than soft species), delivery conditions (for example, costs may vary depending on weather conditions) and the area in which wood is marketed and price differences between regions. Also, the capping being set at the level of the final sale price, this maximum price of 400 lei/mc, respectively 1,500 and 2,000 lei/tonne was to cover the costs of handling wood, cutting, splitting, palletizing, the wood having to go through several stages of processing until it reaches the final consumer. Thus, it is found that the maximum prices imposed by the GEO were below the value of the production costs.

While a compensation mechanism was not considered for cases where the price capping was lower than the production costs, the effects were quickly felt, with the market facing blockages immediately after the GEO came into force, and the measure had no effect for the benefit of the final buyers. Furthermore, in the period immediately following the entry into force of the GEO, there was an increase in illegal logging⁷².

Fuel

Due to the Russian invasion of Ukraine, the European Union has established a number of restrictive measures in trade relations with Russia, including banning the conclusion of new trade agreements that would involve the purchase, import or transfer of oil and petroleum products originating or being exported from Russia⁷³. Given the accelerated rise in fuel prices, with concerns regarding the supply of oil and petroleum products emerging in the European area, the authorities representing the Member States intervened, in various ways, with the aim of stabilising the oil sector and reducing the pressure asserted on the price level that the end consumers would have had to bear.

⁷²<https://www.zf.ro/eveniment/wwf-romania-plafonarea-pretului-la-lemnul-de-foc-a-condus-la-o-21272367>

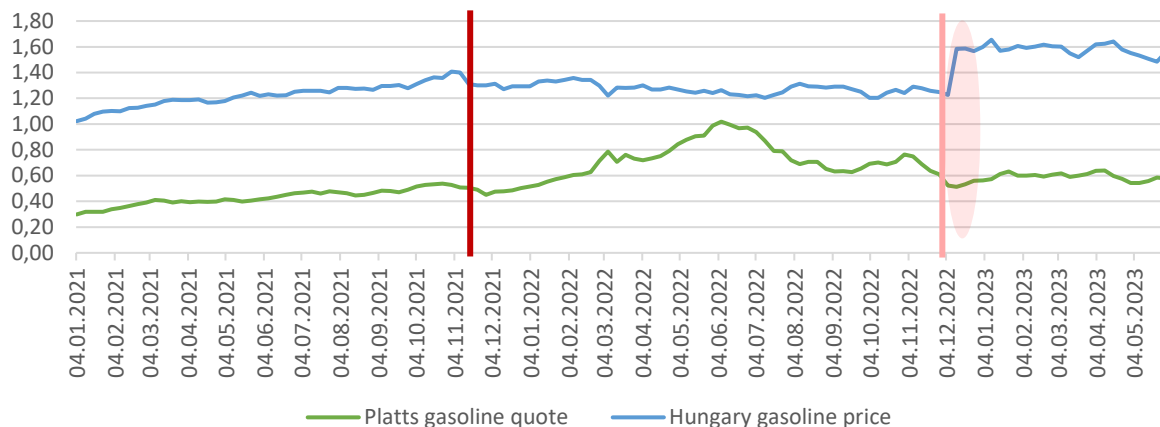
⁷³ Council Decision (CFSP) 2022/884 and Council Regulation (EU) 2022/879 of 3 June 2022

The case of Hungary: Price capping

The Hungarian Government adopted the Decision 624/2021, which established a maximum price capping for gasoline and diesel at the price level registered on 15 October 2021. The capping was initially set for three months, but was subsequently extended on several occasions by the Hungarian Government, until 6 December 2022.

According to the graph below, during the capping period, the fuel price in Hungary followed the evolution of the international quotations of petroleum products. The dark red line marks the time when the price capping is imposed. Market tensions began to escalate, however, since February 2022, due to Russia's invasion of Ukraine, when oil prices rose sharply, and fuel prices remained capped in Hungary, while no compensatory measures were being introduced for fuel dealers.

Figure 5.1. Evolution of the price of gasoline pump in Hungary compared to the Platts quotation values (weekly evolution, euro/liter)

Source: own processing, using data held by CC and series of data from the Weekly Oil Bulletin and the ECB⁷⁴

The price capping has created serious distortions in the Hungarian fuel market. Because fuel demand could no longer be covered by available supply, and fuel imports were not economically profitable, and the price imposed by the capping measure was below the market price level, the gas station networks had to impose forms of rationalisation in the case of the retail sale of fuels.

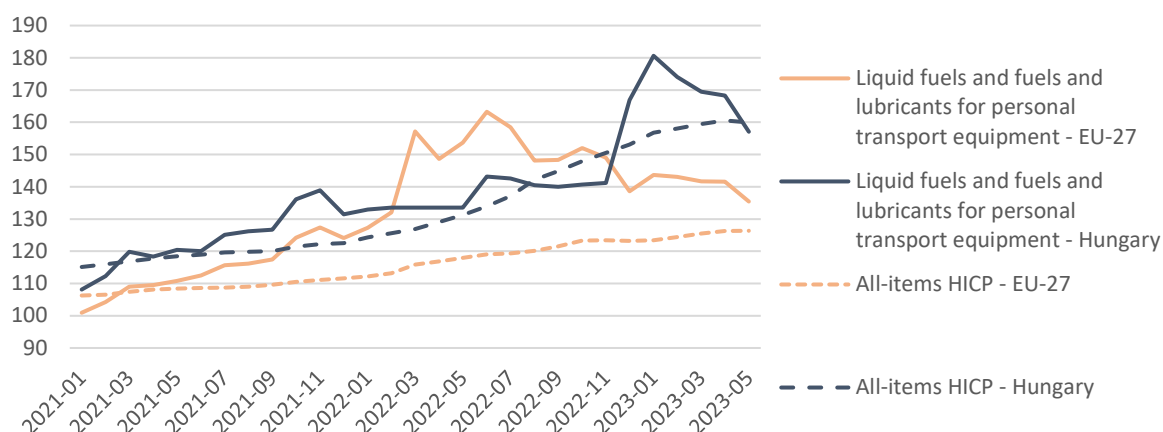
Subsequently, different categories of customers were gradually excluded from the beneficiaries of the price capping measure, thereby easing the pressure on the fuel market. However, it was only on December 6th 2022 (the moment marked with light red in the chart above) that the capping on the fuel price was abandoned⁷⁵. It is worth mentioning the immediate response through increases in the price of gasoline at the pump.

⁷⁴ For periods with no available data, such as public holidays, values from the previous period were used. Daily frequency data (exchange rates and Platts values) were processed by calculating arithmetic averages, transforming daily series into weekly series to ensure comparability with prices provided by the Weekly Oil Bulletin.

⁷⁵ Eurofound (2022), Price cap on fuel, measure HU-2021-47/2417 (measures in Hungary), EU PolicyWatch, Dublin, https://static.eurofound.europa.eu/covid19db/cases/HU-2021-47_2417.html

It is observed that, despite the government's efforts to counter the inflation rate's increase through interventionist measures to cap prices, once these measures were abandoned, prices rapidly reached levels above the EU-27 average. Consequently, in 2023, Hungary became the country with the highest inflation rate in the European Union, demonstrating that the capping measures did not achieve their objective of protecting citizens from high inflation rates. In this case, a temporarily low-price level was artificially maintained, putting strain on the market and resulting in a rapid increase in prices immediately after the measure was no longer in effect. Furthermore, the fuel market was significantly destabilized, affecting the entire economy.

Figure 5.2: General and fuel inflation rate in the EU-27 and Hungary (2015=100)

Source: Eurostat

The case of Romania: The price reduction measure

To mitigate the impact of the increase in gasoline and diesel prices on the population's standard of living and on the activities of businesses, the Romanian Government, through Emergency Ordinance 106/30.06.2022, intervened by creating a legal framework to support the granting of a price reduction for fuels.

How did the price reduction measure work?

Starting from July 1, 2022, until September 30, 2022, businesses could voluntarily grant a 50 bani (including VAT) reduction applied to the market price for all end consumers – individuals and legal entities purchasing fuel for their own consumption – for each liter of gasoline or diesel sold, either from gas stations or depots.

Economic operators benefited from a tax relief in the form of compensation, which was calculated proportionally to the total reductions applied: for each liter of fuel sold at a reduced price, companies received a 25 bani compensation, including VAT, from the state budget. This way, the pressure of applying the 50 bani reduction per liter of fuel was shared between the fuel merchant and the government.

Following the ordinance's enforcement, based on information available in the Price Monitor, as well as other market information, it was noted that the majority of businesses voluntarily applied the 50 bani/liter reduction, including VAT, thereby reducing the selling prices for fuel⁷⁶. According to press statements, by the end of August, state compensations totaling over 174 million lei had been carried out⁷⁷.

Against the backdrop of the unpredictable evolution of international quotations of petroleum products, the Romanian Government has decided to extend applicability period of the measure for an additional three months – from from October 1 to December 31, 2022. Thus, Emergency Ordinance 131/29.09.2022 was adopted, amending and supplementing Emergency Ordinance 106/30.06.2022.

The effects on fuel price developments do not necessarily seem to be directly associated with the measure, as they are following the fluctuations in international quotations of petroleum products, which are highly volatile due to the escalation of the Russian-Ukrainian conflict. In this regard, an econometric analysis was carried out within the Competition Council, confirming that, for both gasoline and diesel, in most of the cases analysed, both for gasoline and diesel, the hypothesis of a symmetrical adjustment of pump prices based on the Platts quotation evolution was accepted⁷⁸.

However, considering that the measure represented a way to partially reduce the pressure of price increases felt by the end consumer, diminishing the impact on the population's standard of living and the activities of businesses, it can be considered that the goal of the measure was achieved without generating disruptions at the market level.

Food

Despite the general deflationary trend that characterized the end of 2022 and the first half of 2023, especially considering that the raw material prices followed a downward trend during that period, it was observed that food prices continued an upward trend, both in Romania and in other EU Member States. This price evolution suggests that the inflationary surge for these goods is based on a number of common structural and conjunctural factors, which are identified and presented in the section dedicated to this topic.

The Romanian Government's initiative to reduce the price of milk – “the voluntary agreement”

In Romania, whole fresh milk ranked third among foods that experienced the most significant price increases in January 2023 compared to January 2022, with the price of this product rising by 38.6%. The price increase in Romania exceeded the hikes recorded at the European Union level (30.9%), as well as the regional average (36.8%). As a result, at the headquarters of the Romanian Government, representatives of the food industry processors, farmers, trade chains and distribution companies agreed to implement the voluntary agreement to reduce the price of milk.

⁷⁶ Information owned by CC.

⁷⁷ http://stiri.tvr.ro/guvernul-a-prelungit-pana-la-sfarsitul-anului-masura-privind-reducerea-de-50-bani-litru-a-pretului-la-carburanti_915154.html#view

⁷⁸ The analysis can be consulted [here](#).

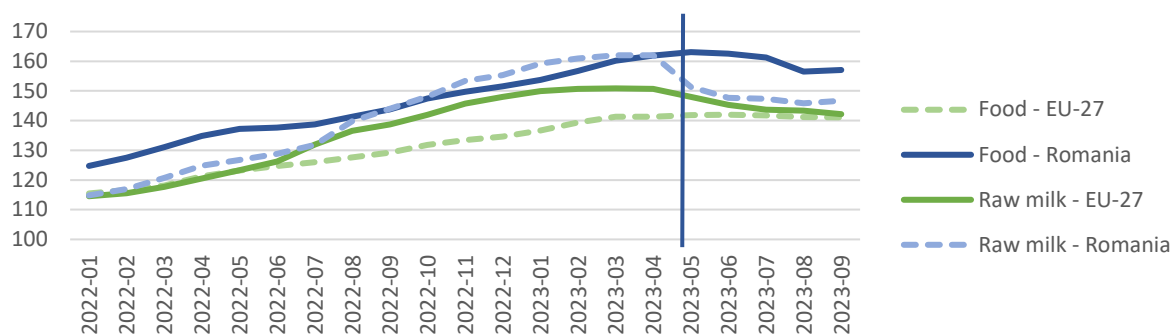
The voluntary agreement to reduce milk prices comprised the following key points:

- agreement to reduce the price of consumer milk: both processors and retailers agreed to make a fair effort by reducing a minimum of 10% from the price set by the processor and a minimum of 10% from the price set by the retailer. These combined reductions led to at least a 20% decrease in the final price paid by the consumer;
- negotiation and treatment similar to standard price reduction promotions: the price reductions were negotiated and handled similarly to regular price reduction promotions used in commercial relationships between retailers and processors;
- application for a limited period: the reduction was applied for a specific six-month period, starting from May 1, 2023, at least for fresh cow's milk of Romanian origin with fat contents of 1.5% and 3.5%, priced at a minimum of 7 lei per liter as of April 11;
- monitoring adherence: the Competition Council monitored adherence to the agreement using the Price Monitor tool and through reports provided by the involved parties.

In April 2023, the Competition Council issued press releases outlining the main guidelines to ensure that the commitment made by processors and retail traders adhered to competition rules. Through the voluntary agreement, the Competition Council carried out four analyses to monitor the impact of the voluntary agreement.

It's been observed that starting from May, the moment when all major retail networks in Romania agreed to participate in the voluntary agreement, the trend of milk prices for consumers began to change, considering the changes compared to the same month in 2015.

Figure 5.4. Evolution of the Harmonized Consumer Price Index for raw milk and food (HICP%, 100=2015)

Source: Eurostat

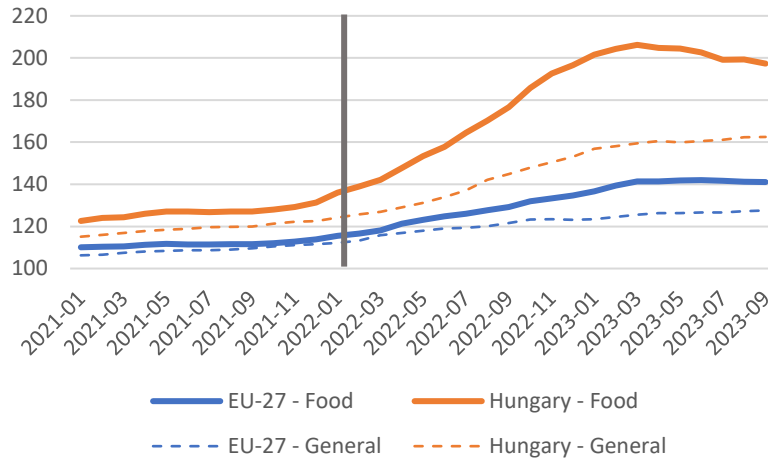
Taking into account the trend within the EU-27, it can be considered that, together with the fall in raw material prices the effects of measures applied that affected production costs, including in the food industry, there is a more pronounced impact of the voluntary agreement on consumer prices for fresh milk applied in Romania.

Price Cap on Food – a solution in Hungary

In response to the rise in inflation, the Hungarian government issued Decree 6/2022 concerning food products. Starting from February 1, 2022, prices for certain selected foods were capped at the levels

from October 15, 2021. The price limit applied to basic food products such as sugar, flour, sunflower oil, pork pulp, chicken breast and other parts of chicken and milk. Retailers had to ensure that the items remain in stock, but they have been allowed to sell other similar items at higher prices. Price caps also extended to the online retail sector. Price cappings have been extended several times, with the most recent price capping for basic food products being valid until June 30, 2023⁷⁹.

Figure 5.5. Evolution of the Harmonized Consumer Price Index before and during the price capping (2015=100)

A central bank report in December 2022 stated that the price limits failed to reduce inflation, but rather fueled it, as evidenced by the significant increase in food prices in Hungary compared to the rest of the EU states. It was observed that the price caps on food affected 2.4% of the entire

Source: Eurostat

basket of goods, while food products constitute 20% of that basket, allowing retailers the chance to raise prices on items without price ceilings. An important effect was observed in rising food prices and food-related services, affecting competitiveness in export markets.

Measure regarding the capping of surcharge - the case of Romania

The Romanian Government, through Emergency Ordinance no. 67/30.06.2023 ("EO 67"), imposed, starting from August 1, 2023, a temporary measure capping commercial markups on certain agricultural and food products⁸⁰, for a period of 90 days. The aim of this measure was to counter the excessive rise in prices of basic foods, given the increased production costs of agricultural and processed food products.

Under GEO 67, three categories of operators are defined, for which the following ceilings for the commercial addition practiced have been imposed for 90 days:

Company	Regulations
Processors	The processor's surcharge is up to 20% of the cost of production of the product (including direct and indirect costs)
"The whole distribution chain"	The surcharge of the "entire distribution Chain" shall be "up to 5% of the purchase price plus operating expenses"

⁷⁹ Information from *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, https://static.eurofound.europa.eu/covid19db/cases/HU-2022-6_3084.html;

⁸⁰ The products affected by this measure total 30 and belong to food categories: white bread; milk, telemea cheese, cow yogurt; wheat flour; cornmeal; eggs; sunflower oil; fresh chicken and pork meat; potatoes, fresh vegetables, and fruits; white sugar.

Merchants (retail and cash&carry) The surcharge applied by the merchant* is a maximum of 20% of the purchase price, to which are added the direct and indirect expenses of the trader

* in the commercial add-on quota are included and drawings and returns

Effects of the measure

The Competition Council deemed it appropriate to conduct an ex-post analysis to evaluate the outcomes and proportionality regarding the intended purpose of the measure. Consequently, an analysis has been initiated (currently ongoing) to determine the market situation during the time GEO 67 was in effect and the period prior for comparability.

The analyses conducted seem to indicate that the market attempted to comply with the requirements imposed by GEO 67, even though some of these requirements were not sufficiently clarified. There is an observable effect of decreasing markups and actual shelf prices. A waterbed effect was identified for the products specified in GEO when compared to aggregate indicators (e.g., total food and non-food products) for most food retailers, showing increased profitability between June and August 2023. This outcome might suggest that the profit limitations for products included in GEO were offset by retailers with higher profit margins from the sale of other food and non-food products.

Findings

In certain fields, well-managed dialogue between authorities and businesses can lead to identifying rational solutions. Voluntary measures, such as the voluntary agreement to reduce milk prices in Romania, have yielded the desired effects. Conversely, an excessively rigid regulatory framework might generate an excess of uncertainty and mistrust, potentially causing undesired economic or competitive effects.

Due to public pressure, there seems to be an openness among companies in oligopolistic markets towards various voluntary measures. An example of this is the voluntary measure to reduce fuel prices in Romania.

Interventionist measures such as price or profit margin caps can have devastating effects on markets if the necessary analysis steps are not adhered to during implementation. Some examples refer to hasty application and prolonged maintenance of the measure for an extended period in Hungary regarding fuels or setting a price cap lower than production costs without ensuring compensations or without a thorough analysis in Romania's wood market. In the context of price caps, especially when compensations are not provided, it is expected that loopholes to avoid regulations will be sought, resulting in the effects of the measure not reaching the expected level (for example, the firewood price capping measure in Romania).

Against the background of the ceiling measures, especially in conditions where compensation is not ensured, it is expected that gateways to avoid regulations will be sought, so the effects of the measure do not reach the expected level (e.g.

However, interventionist measures can indeed be a viable solution in certain economically challenging situations. In addition, it is recommended that these measures be adopted only as a last resort and as

a short-term response in a crisis situation. An example of this is Germany, which used other levers to deter the problematic situation caused by the energy crisis. Germany adopted a price capping measure for energy only after a thorough expert analysis indicated that the previously applied measures were not effective enough, and price intervention was imperative. Eventually, the price capping measure in Germany was strategically set, aiming to encourage energy conservation among all consumers.

If price capping is deemed necessary, it should be implemented for a short time frame, especially when compensations are not provided. The price cap level should be determined after detailed market analyses, aiming to be below the equilibrium price but avoiding a drastic reduction in supply (for example, Romania's wood market).

Conclusions

If price capping is deemed necessary, it should be implemented for a short time frame, especially when compensations are not provided. The price cap level should be determined after detailed market analyses, aiming to be below the equilibrium price but avoiding a drastic reduction in supply (for example, Romania's wood market).

Meticulously regulated market measures can profoundly affect the competitive environment, potentially leading to difficult-to-manage consequences. For instance, price caps can increase market concentration, resulting in the elimination of weaker players under rigid conditions.

In times of crisis, a crucial step in formulating interventionist measures is analyzing and understanding the functioning of each market, as each market has its own peculiarities. Competition authorities can significantly contribute to discussions as they possess a role in understanding and monitoring market evolution. Moreover, economic instability generates imbalances and tensions that can ultimately affect end customers. It is, therefore, necessary for competition authorities to be vigilant in order to observe changes in the markets and to intervene in a timely manner.

It's vital for interventionist measures in markets to be rigorously established, and their implementation should only occur when necessary to minimize potential risks and negative effects. Especially in unpredictable and tense contexts like the ones we face today, close collaboration among authorities is essential to identify the most suitable solutions with the help of domain experts, based on in-depth analyses. Additionally, open communication with business operators is crucial, requiring increased transparency and predictability for the business environment.

Final considerations

This year's edition of the Report on the evolution of competition in key sectors captures an overview of the Romanian economy, in a challenging international and national context, which has generated changes and adjustments to respond to a multitude of disturbing factors.

The analysis from a macroeconomic perspective, compared with the situation at the European Union level, but also **the diagnosis made at the level of the business environment** gives the picture of a resilient economy, which has managed to develop mechanisms to meet the challenges and to continue its growth.

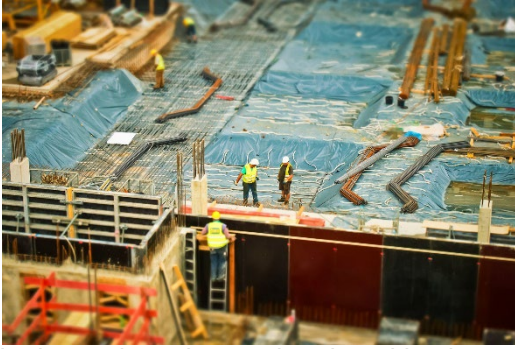
In the context of persistent inflation, leading to certain imbalances and uncertainties, assessments have been carried out regarding the level of stability and financial indicators in certain sectors of activity with a major impact on the economy, such as **the food sector, the fuel sector and the banking sector**.

The table drawn up in this report includes **an assessment of state interventions in economies**, through measures meant to stifle the inflationary price rising. The frequency of such practices has increased significantly in recent years, against the background of persistent inflation that has affected especially the vulnerable categories of the population. Thus, the successful approaches, but also those that have generated unintended effects, were analysed for the sake of clarity in a context that still retains many uncertainties, in which the competition authority aims to provide a rational perspective, well anchored in economic theory and practice, so that consumers are protected and markets are functional, as well, in the long run.

Starting in 2020, against the backdrop of the Covid-19 pandemic, followed by the conflict in Ukraine, the economies are facing a series of overlapping and successive crises that have a strong impact on the population and business environment, which has been reflected at the macroeconomic level by a slowed pace of growth, coupled with impaired confidence at the level of undertakings.

In Romania, like in the other European states and beyond, this destabilizing context caused the inflation phenomenon, with the rate of inflation soon reaching two digits, causing the Central Bank to react by raising the interest rate. Even under these unfavourable conditions, the Romanian economy has managed to record above the EU average economic growth rates, while companies registered a positive trend in terms of the financial situation. In this regard, the analysis of the overall situation of enterprises highlights improvements in terms of financial indicators such as profitability, liquidity and capitalization, average employee turnover and profit per employee increasing in 2022 by 26% and 24% respectively compared to 2021, showing that companies are currently experiencing a period of reconfiguration.

However, it is observed that there are sectors of activity where competitive pressure has decreased, with negative effects at the level of the markets. According to the competition authority's assessment,

using the Aggregate Competitive Pressure Index, in 15 of the 44 markets evaluated, a decrease in competitive pressure was observed in the last year. These markets are predominantly insurance services market and main building material market. If in the first case, the reduction in competitive pressure is due to the decrease in the number of insurers active on the market, in the second case, the changes are caused, inter alia, by fluctuations in demand, on the one hand, and by the maintenance of the market shares of the main players at the same values, as compared to the others.

In this uncertain economic context, characterised by a high rate of inflation, attention is mainly drawn on the economic sectors that have the capacity to directly affect the activity of other companies and the well-being of the population in general, their instability being reflected in the economy as a whole. For example, sectors with the potential to generate inflation and with a strong socio-economic impact, such as the energy and food sectors, are the ones targeted by the most of the government measures.

The same reasoning grounded the selection of the key sectors of the Romanian economy, at the basis of the analyses carried out in this report. Thus, the analyses involved different research approaches and methods to check the assumptions established in relation to the banking, fuel and food sectors.

Following the economic and financial analysis carried out at the level of the fuel retail market, a decrease in the profit rate in 2022 was observed, which can be considered as an effect of the voluntary fuel price reduction measure that was in force in Romania between July and December 2022. A strong correlation was also found between the cumulative net result of economic operators present on the fuel retail market and the fuel price.

An increase in profits, correlated with the average interest rate of bank loans granted to companies could be perceived from an economic and financial perspective, for Romania, in the period 2016-2022 at the level of the banking sector. This development, given that the number of employees in the field has a decreasing trend and the value of assets a rising trend, suggests the adoption of technologies for efficiency amongst the banks.

In Romania, but also at the level of EU Member States in general, the end food prices have recorded increasingly lower rates of growth since 2022, against the background of government measures applied, the stabilization of the energy sector and the reduction of the quotations of raw materials on international commodity exchanges. However, compared with non-food goods and services, in Romania, the inflation rate of the food products has remained high, being above the average of the increase in food prices at the European Union level.

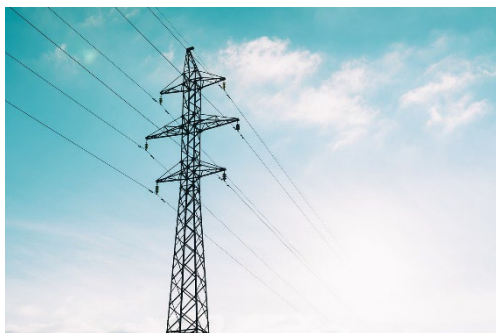
The poultry meat being one of the products with a significant share in the consumer basket of the Romanians, an analysis was carried out to verify whether, to what extent and after how long the prices of the poultry meat at the level of the supplier changes according to certain exogenous factors. It was found, among other issues, that the current producer price for poultry meat is influenced by the positive variations in the price of the main agricultural raw materials that occurred 5-6 months ago, and this gap can be explained by certain rigidities and characteristics of the sector.

In recent years, the influence of quotations on international exchanges in terms of the price of indispensable goods to the economy and the population in general, such as energy, fuels and food, has created a lack of predictability among investors and economic operators. Situations where stock market quotations had a higher degree of volatility caused a significant price rise, the latter generating price increases in the chain for other categories of goods and services intended for end consumers, like a domino reaction. This can cause destabilisation in different markets, causing prices to rise among the strong players to offset the risks to which they are exposed, while small companies are removed from the market due to economically unfavourable conditions that they cannot cope with.

It is clear that the markets have faced disruptions caused by unforeseen events that have occurred in recent years. In this context, against the background of concerns about the economic situation as a whole, but also the effects felt at the level of the sectors of activity, some being affected to a greater extent than others, State interventions in the economy have become increasingly frequent. They require special attention not only among the concerned undertaking, but also among state institutions, including the competition authority, especially in the case of market interventionist measures such as price cap or profit margins.

Following the presentation of the measures adopted in Romania since 2022, adding to the measures implemented in other Member States of the European Union, such as Germany, Hungary and Greece, a number of observations and “lessons” are highlighted that can be taken into account in the future. For example, on the basis of similarities between the measures applied among several States, a correlation is identified between the characteristics of market interventionist measures in terms of their degree of flexibility/rigidity and the effects generated among companies, as well as fend customers. It is also found that the way in which the measures are established, based on the economic grounding and taking into account the characteristics of the market, is decisive in terms of achieving the proposed objectives.

In the case of Romania, the adopted measures targeted the energy sector, food sector, the timber and fuel markets. Some of them were in force at the end of 2022-beginning of 2023, while others are still in force today. The role of the competition authority in this case is to ensure that the measures applied do not affect the markets in the medium and long term, while preserving the characteristics of a healthy competitive environment.

Moreover, in certain situations, the Competition Council has acted as a mediator between state institutions and business environment, contributing to enhanced cooperation and transparency on both sides. The active role of the Romanian competition authority in this context is complemented by monitoring methods which ensure that measures are complied with in accordance with the legal framework, with minimal effects on the market.

In order to avoid disturbances at the level of markets, and at the same time to meet the objectives, governmental measures must represent clear, transparent solutions, applied for a short period of time and respecting economic fundamentals, while taking into account the characteristics of the activities concerned and the specificity of the markets. As a result, in contexts such as those under way today, the role of the competition authority is all the more important, the sectors to which measures have been applied being sensitive sectors, strongly linked to the entire economy, both at national and international level, which can therefore generate a strong impact across the entire socio-economic chain.

**CONSILIUL
CONCURENȚEI
ROMÂNIA**

Raport elaborat de Direcția Cercetare

Report prepared by the Research Department

Credit foto: pixabay.com